

การศึกษาเรื่องการลักของคนไทยสมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.1893-2453)

สารนิพนธ์
ของ
พูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
พฤษภาคม 2549
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

301.65
พ.ศ. 2550
0.3

การศึกษาเรื่องการลักของคนไทยสมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 1893-2453)

บทคัดย่อ
ของ
พูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์

ร-4 ส.ศ. 2549

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
พฤษภาคม 2549

พูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์. (2549). การศึกษาเรื่องการสักของคนไทยสมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.1893-2453). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์. ชมพูนุท นาดีรักษ์.

สารนิพนธ์นี้มุ่งศึกษาความเป็นมาและความสำคัญเรื่องการสักของคนไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.1893-2453) กลุ่มชนเผ่าไทยมีวัฒนธรรมมาเป็นเวลานานโดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นและตามเผ่าพันธุ์ของตน

จากการศึกษาพบว่าคนไทยมีการสักหลายประเภททั้งที่เป็นความนิยมในกลุ่มประชาชนทั่วไปและที่นำมาใช้ประโยชน์ในการปกครอง

การสักในกลุ่มประชาชนทั่วไปทั้งภาคเหนือ ภาคอีสานและภาคกลาง นิยมสักลาย สักลงยันต์คาถาอาคม และสักเมตตามหานิยม เพื่อป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้าย หรือกรณีเกิดศึกสงครามซึ่งจะมีการใช้อักษรขอม สัตว์ป่าหิมพานต์และลวดลายสวยงามต่างๆประกอบกัน

สำหรับชนชั้นผู้ปกครองใช้ประโยชน์จากการสักเพื่อจัดระบบกำลังไพร่พลให้เหมาะกับการใช้งานราชการต่างๆด้วยวิธีการสักเลกหมายหมู่สังกัดกรมกอง และนำการสักมาใช้เป็นบทลงโทษผู้กระทำความผิดสถานร้ายแรง แต่วิธีการสักดังกล่าวสิ้นสุดลงหลังจากสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปฏิรูปบ้านเมืองและประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ.124

การปรับตัวให้ทันสมัยแบบตะวันตก เป็นผลให้คนไทยส่วนใหญ่ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและค่านิยมไปจากเดิม ซึ่งรวมทั้งวัฒนธรรมการสัก ปัจจุบันวิวัฒนาการการสัก รูปแบบและวิธีการสักเปลี่ยนจุดประสงค์ไปมาก นำเสนอในรูปแบบของแฟชั่นงานศิลป์มากกว่าการสักด้วยความเชื่อทางไสยศาสตร์และพุทธศาสตร์ดังแต่ก่อน

A STUDY OF THAI TATTOOS IN AYUTHAYA PERIOD
UNTIL THE REIGN OF KING RAMA V, 1350-1910

AN ABSTRACT
BY
PHOONSUB PHOPHAN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education degree in History
At Srinakharinwirot University
May 2006

Phoonsub Phophan. (2006). *A study of Thai Tattoos in Ayuthaya Period until The Reign of King Rama V, 1350-1910*. Master project, M.Ed.(History). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor: Asst. Prof. Chompunut Nakirak.

This thesis studies the history and importance of tattooing from Ayuthaya period to King Rama V (1350-1910). Tattooing has had its long history in Thai culture where people tattooed for various purposes according to their regions and ethnicities.

It is found that there were many types of tattoos in Thai culture. Some were popular among general public, and some were used by the governing class.

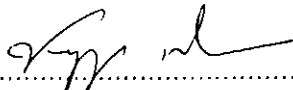
General people in the North, Northeast and Central region liked to tattoo mystic symbols, incantations, and metta mahaniyom for protection against wild animals or danger from wars. These tattoos comprised of Khmer letters, Himalaya creatures and other decorative patterns.

The governing class used tattoos to organize their subjects according to their department. These tattoos were numbers that signified the department to which a subject belonged. They also used tattoos as punishments for serious violations of laws. However, this type of tattoos was abolished after King Rama V's reform and launch of the Military Recruit Bill (1906).

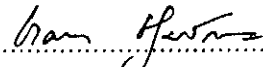
Westernization had resulted in many changes in Thais' way of life and values, including tattooing culture. Tattooing has changed a great deal in terms of its development, forms and methods since then. Nowadays tattooing is considered a form of art and fashion rather than one of superstitions and Buddhist beliefs as it was in the past.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การลักของคนไทยสมัยอยุธยาถึงรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.1893 - 2453)
ของ พูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวชิราวุฒิศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

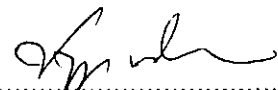
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชมพูนท นาดีรักษ์)

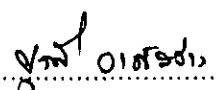
ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาศริต ชุ่มวัฒนะ)

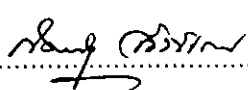
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชมพูนท นาดีรักษ์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ณรงค์ พ่วงพิศ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยุวดี วงศ์สว่าง)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิตสาขาวชิราวุฒิศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะสังคมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติมา สังข์เกษม)

วันที่.....เดือน พฤษภาคม.....พ.ศ.2549...

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง สำหรับคณาจารย์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชมพูนุท นาคริรักษ์ และ รองศาสตราจารย์ สนั่น เมืองวงษ์ ที่กรุณาให้การอบรมสั่งสอน แนะนำช่วยเหลือและให้คำปรึกษาที่ดีแก่ผู้เขียนตลอด 5 ปีที่ผ่านมา รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ณรงค์ พ่วงพิศ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยุวดี วงศ์สว่าง ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง สำหรับ คุณแม่อุบล พองพิกุล ที่ให้ความรัก เอาใจใส่ อบรมสั่งสอน เลี้ยงดู เป็นกำลังใจและสนับสนุนการศึกษามาโดยตลอด ตลอดจนพี่ชายที่ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ในครอบครัว รวมทั้งนางสาวประภากร ทองสุข เพื่อนรักที่คอยเสริมสร้างกำลังใจ และร่วมฟันฝ่าอุปสรรคด้วยกันตลอดมา

ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ให้เกียรติ สละเวลา และให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล รวมไปถึงน้ำใจของเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ มีส่วนช่วยให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ความดีใดๆที่เกิดจากสารนิพนธ์นี้ ผู้เขียนขออุทิศแด่ คุณพ่อเสริม โพธิ์พันธ์ ที่อบรมเลี้ยงดูผู้เขียนมาแต่เยาว์วัย และพี่ชาย พรชัย โพธิ์พันธ์ ที่คอยสอนหนังสือน้องในวัยเด็ก

พูนทรัพย์ โพธิ์พันธ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	5
ความสำคัญของการศึกษา.....	5
ขอบเขตของการศึกษา.....	5
วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
แหล่งศึกษาค้นคว้า.....	5
2 ความหมายและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสัก.....	7
ความหมายของการสัก.....	7
จุดมุ่งหมายของการสักโดยทั่วไป.....	7
สาเหตุของการสักในประเทศไทย.....	8
ประวัติความเป็นมาของการสัก (สากล).....	9
การสักในทวีปแอฟริกา.....	9
การสักในทวีปยุโรป.....	11
การสักในหมู่เกาะมหาสมุทรแปซิฟิก.....	12
การสักในทวีปอเมริกา.....	13
การสักในทวีปเอเชีย.....	14
อุปกรณ์และเครื่องใช้ในการสักของสากล.....	16
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสักของไทย.....	17
ขั้นตอนและข้อปฏิบัติในการสัก.....	17
พิธีกรรมในการสัก.....	17
ข้อห้ามหรือข้อพึงปฏิบัติ.....	17
ส่วนของร่างกายที่นิยมสัก.....	19
ช่วงเวลาในการสัก.....	20
อุปกรณ์และเครื่องใช้ในการสักของคนไทย.....	20

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	ประวัติความเป็นมาของการสักของคนไทย.....	23
	การสักในดินแดนประเทศไทยก่อนอาณาจักรสุโขทัย.....	23
	การสักในสมัยสุโขทัย.....	25
	หลักฐานเกี่ยวกับการสักในสมัยสุโขทัย.....	25
	หลักฐานการสักในมังรายศาสตร์.....	25
	หลักฐานการสักที่พบในศิลาจารึก.....	26
	ประเภทของการสัก.....	27
	การสักเล็ก.....	27
	การสักคงกระพัน.....	27
	การสักสมัยอยุธยาและสมัยธนบุรี.....	27
	การสักเลกหมายหมู่.....	28
	การสักเพื่อการลงโทษ.....	30
	บทลงโทษโดยทั่วไป.....	30
	บทลงโทษหญิงมีชู้.....	30
	การสักสมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	31
	การสักเลก.....	31
	การสักเลกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก	
	มหาราชถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	32
	การสักเลกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึง	
	สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	33
	การสิ้นสุดระบบการสักเลก.....	36
	การสักเพื่อลงโทษ.....	37
	การสักเพื่อความสวยงาม.....	38
4	ประเภทการสักของคนไทย.....	40
	การสักลาย (สักหมึก).....	40
	ตำนานการสักขาลาย.....	40
	การสักลายแต่ละท้องถิ่นของไทย.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ลายสักชาวไทยพวน.....	42
ลายสักชาวไทยล้านนา.....	44
ลายสักชาวปกากะญอ.....	46
ลายสักชาวไทยใหญ่.....	47
การสักยันต์.....	48
วัตถุประสงค์ของการสัก.....	49
ประเภทของการสักยันต์.....	49
การสักคงกระพันชาตรี (สักยันต์).....	49
การสักเมตตามหานิยม (การสักลงนะ).....	50
ขั้นตอนและวิธีการสัก.....	52
ผู้ทำหน้าที่สัก (ครูสัก).....	53
ผู้ถูกสัก.....	54
การสักเลก.....	55
การสักเพื่อลงโทษ.....	56
บทลงโทษด้วยการสักในกฎหมายตราสามดวง.....	56
กฎหมายชำระเงินค่าได้.....	58
5 บทสรุป.....	60
บรรณานุกรม.....	64
ภาคผนวก.....	70
ภาคผนวก ก.	71
ภาคผนวก ข.	73
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	78

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 พระอาจารย์วัดบางพระ จ.นครปฐม ลงมือสักลงคาถาด้วยเข็มสัก.....	18
2 หมึกหรือน้ำยาที่ใช้สัก ปัจจุบันนิยมใช้หมึกจีน.....	21
3 การสักขาลายของชายชาวล้านนาเพื่อความสวยงาม ทดสอบความอดทน ของชายไทยสมัยก่อน.....	38
4 การสักขาก่อมคล้ายกางเกงขาสั้นนิยมในชายชาวล้านนา.....	41
5 การสักขาก่อมคล้ายกางเกงขาสั้น นิยมในชาวล้านนาและภาคอีสาน.....	43
6 ชายชาวล้านนาที่สักขาลายจะเป็นที่ยอมรับให้คบหากับสตรีเพราะการสักขาลาย แสดงความเป็นผู้มีความเข้มแข็งอดทน.....	45
7 การสักขาเป็นลวดลายที่นิยมคือ ดิ่งหม่อม ส่วนใหญ่สักเพื่อป้องกันภัยจากการ เดินทางและเพื่อความสวยงาม.....	47
8 การสักยันต์ลงคาถาอาคมนิยมทอยสักเพื่อไม่ให้เจ็บมาก.....	48

บทที่ 1

บทนำ

การสัก คือ การทำให้ผิวหนังมีรอยขีดข่วน แล้วนำสีใส่เข้าไปในรอยเหล่านั้น การสัก เป็นการประดับตกแต่งผิวหนัง สันนิษฐานว่า โดยแรกเริ่มจะเป็นการระบายสีบนผิวหนัง แล้วเริ่มพัฒนาเป็นการป้ายสีลงบนผิวหนังที่ถูกขีดข่วนแล้วเพื่อให้ติดฝังอยู่บริเวณนั้นได้นาน¹

การสักโดยทั่วไปมี 4 ประเภท ได้แก่ การสักลาย คือ การสักเพื่อปกปิดผิวหนังที่มีรอยดูไม่งามหรือสักเพื่อความสวยงาม การสักเลขหมายหมู่ คือ การสักเลขที่ท้องแขนหรือข้อมือชายฉกรรจ์ที่อายุครบเกณฑ์ทหาร การสักยันต์หรืออักขระบนผิวหนัง คือ การสักด้วยความเชื่อทางไสยศาสตร์ และการสักตามบทลงโทษทางกฎหมาย คือ การสักรูปหรือข้อความตามร่างกายโดยเฉพาะบริเวณใบหน้าเพื่อลงโทษและประจานผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายระบุไว้

การสักในสังคมไทยมีลักษณะสำคัญ คือ เขียนเลขยันต์หรืออักขระลงบนผิวหนัง โดยใช้โลหะแหลมจุ่มหมึก รง ขาด หรือน้ำมันงา² ถ้าใช้หมึก เรียกว่า สักหมึก ถ้าใช้น้ำมัน เรียกว่า สักน้ำมัน การสักเป็นการทำเครื่องหมายเพื่อแสดงเป็นหลักฐาน³ ซึ่งเครื่องหมายเหล่านั้นจะถูกสักลงบนร่างกายในตำแหน่งต่างๆ แล้วแต่จุดประสงค์ว่าสักเพื่ออะไร

สมัยอยุธยามีการสักลายซึ่งเป็นการสักลงลายตามร่างกาย เป็นที่นิยมในภาคเหนือและภาคอีสาน โดยเฉพาะพวกที่มีอาชีพพ่อเรือล่องแก่งแล้วนั่งผ่าน้อยขึ้นมองดูน้ำเกลียด พวกเขาจึงคิดสักลงลายที่โคนขา ทำให้ดูเหมือนว่ามีกางเกงนุ่งไว้อีกทั้งยังเป็นการสักเพื่อความสวยงามและเพื่อคุ้มครอง ป้องกันภัย⁴ การสักที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การสักเลขหมายหมู่โดยมีการสักที่ข้อมือของชายฉกรรจ์ เพื่อแสดงว่าบุคคลนั้นได้ขึ้นทะเบียนสังกัดกรมกองในหน่วยของราชการ ซึ่งการสักไพร่จะสักแต่เฉพาะไพร่ชายเท่านั้น⁵

¹ นันทชัย มหพันธ์. (2540). *การสักของญี่ปุ่น*. หน้า 98.

² จิตโล อยู่สุชี. (2539). *การศึกษาความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ของคนไทย จากเอกสารสมัยอยุธยา*. หน้า 342.

³ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. (2538). หน้า 815.

⁴ จิตโล อยู่สุชี. (2539). *เล่มเดิม*. หน้า 342.

⁵ สังคีต จันทนะโพธิ. (2541). *รอยสักสยาม*. หน้า 12.

สมัยอยุธยา นอกจากสักไฟเพื่อจุดประสงค์ดังกล่าวแล้ว ยังมีการสักประเภทอื่นที่เกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครอง เช่น การสักเพื่อปกป้องคุ้มครองจากศาสตราวุธ ดังจะเห็นได้จากวรรณคดีขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนแผนแก้พระท่ายน้ำ กล่าวถึงตัวแม่ทัพฝ่ายเชียงใหม่ คือ แสนตรีเพชรกล้า พรรณนาให้

	...กล่าวถึงอัสดรตรีเพชรกล้า
อันแม่ทัพคนนี้มีศักดิ์	อยู่คงศาสตราวิชาดี
แขนขวาสักกรงเป็นองค์นารายณ์	แขนซ้ายสักขาคเป็นราชสีห์
ขาขวาหมึกสักพยัคฆ์	ขาซ้ายสักหมีมีกำลัง
สักอุระรูปพระโมคคละ	ภควัมปิดตานันลึกหลัง
สีข้างสักอักขระนะจิงจ้ง	ศีรษะฝังพลอยนิลเม็ดจินดา... ¹

การสักด้วยความเชื่อทางไสยศาสตร์เป็นการสักอีกประการหนึ่งที่คนไทยให้ความนิยมโดยสักให้เป็นลวดลายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเชื่อหรือศรัทธา และการสักตามบทลงโทษทางกฎหมายนั้นมามีมาก่อนสมัยอยุธยา ซึ่งได้นำมาจากกฎหมายของพระเจ้ามังรายกษัตริย์ล้านนา ผู้ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 1839² โดยกล่าวถึงเรื่องการหนีศึกของทหารว่า ถ้าในการรบทหารผู้ใดหลบหนีละทิ้งผู้บังคับบัญชาเมื่อจับได้ให้ประหารชีวิต พร้อมทั้งริบเอาครอบครัวและทรัพย์สินเป็นสมบัติของหลวง แต่หากพระมหากษัตริย์ทรงมีพระกรุณาเนื่องจากทหารผู้นั้นเคยทำความดีไว้ก่อนก็จะลดหย่อนโทษให้โดยการสักหน้าผากด้วยหมึกแล้วปล่อยไป ซึ่งการทำเช่นนี้เป็นการลงโทษที่น่าอับอายอย่างยิ่งสำหรับทหาร³

การสักลายในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีทั้งการสักเพื่อความสวยงามตามค่านิยมทางสังคม รวมทั้งการสักเพื่อแสดงความเป็นหมู่พวกพ้องเดียวกัน โดยการสักเพื่อความสวยงามนั้น จะเห็นได้จากผู้หญิงลาวชาวอีสานที่นิยมชมชอบชายหนุ่มที่มีลายสักที่ท่อนขา เพราะเห็นเป็นสิ่งสวยงามมีเสน่ห์ ดังนั้นบรรดาลาชาชนหนุ่มจึงเริ่มสักขาลายในวัยที่กำลังมีความรัก⁴

มงเซญูร์ปาลเลกัวซ์ บาทหลวงชาวฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในประเทศไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บันทึกไว้ในหนังสือเล่าเรื่องเมืองไทย ซึ่งแปลโดยนายสันต์ ท. โกมลบุตร กล่าวถึงการสักขาและขาอ่อนของคนลาวพุงดำที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่ ลำพูน

¹ ขุนช้าง - ขุนแผน. (2505). หน้า 632 – 633.

² ประเสริฐ ณ นคร. (2521). มังรายศาสตร์. หน้า (18).

³ แหล่งเดิม. หน้า 2 – 3.

⁴ คัมภีร์โบราณ. (2546). ใน หนังสือที่ระลึกพิธีพระราชทานเพลิงศพ ร.ต.ต. สาย นาคีรัมย์. หน้า 30 –

ลำปาง แพร่ และน่านว่า ในหมู่ผู้ชายจะนิยมสักตามตัวจากบริเวณสะโพกถึงหัวเข่าเพื่อความสวยงาม ให้มีเสน่ห์เป็นที่สนใจแก่สตรีเพศ¹

การสักเลกไพร่พลในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น ได้นำรูปแบบการรวบรวมไพร่พลและวิธีการเกณฑ์ทหารมาจากสมัยอยุธยา โดยมีการจัดหมวดหมู่ทหารขึ้นบัญชี กรมพระสุรัสวดีหรือกรมสัสดีเป็นผู้รับผิดชอบ ชายฉกรรจ์ที่อายุครบเกณฑ์จะต้องขึ้นทะเบียนไพร่สม จัดการสักหมายเลขสังกัดว่าจะสังกัดมูลนายใด วิธีการดังกล่าว เรียกว่า สักเลก คือ สักท้องแขนหรือข้อมือ² ต่อเมื่อถึงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการปฏิรูปบ้านเมืองในทุกด้าน รวมทั้งด้านการเกณฑ์คนเข้ารับราชการทหาร โดยทางราชการได้ยกเลิกวิธีการสักแขนทหารตามธรรมเนียมเดิม แต่ครั้นต่อมาเมื่อ พ.ศ.2431 หลังเหตุการณ์ปราบโจรจีนฮ่อ ทหารจำนวนหนึ่งได้หลบหนีราชการซึ่งตามตัวกลับมาได้ยาก เจ้าหมื่นไวยวรนาถ (เจิม แสงชูโต) จึงได้เสนอให้แก้ไขระเบียบทหาร กลับไปใช้การสักอีกวาระหนึ่ง โดยให้มีการสักตราวงจักรและเลขทะเบียนประวัติที่แขนขวาด้านในทุกคน ตัวอย่าง พลทหารลำไย เป็นทหารสมัยรัชกาลนี้ ถูกสักแขนขวาด้านใน รอยสักมีอักษร 2 บรรทัด บรรทัดบนสักว่า รศ.128 บรรทัดล่างสักว่า ก100ก (อักษรย่อของมณฑลกรุงเทพฯ) นอกจากนั้นพลทหารดังกล่าวยังสักยันต์ส่วนตัวตามความเชื่อที่หน้าอกและที่แขนขวาส่วนแขนซ้ายสักเป็นรูปมังกรอีกด้วย³

การสักตามบทลงโทษในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ซึ่งรวบรวมจากกฎหมายเก่าแล้วเขียนขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ ระบุการลงโทษด้วยการสักหน้าผากและสักแก้มไว้ด้วยเช่นกัน ดังเช่น รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก หากหญิงใดทำชั่วครั้งแล้วครั้งเล่า จะลงโทษให้สักรูปชายหญิงไว้ในแก้ม⁴ หรือการลงโทษพวกจีนตัวเหี้ยอั้งยี่ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้สักแก้มเป็นตัวอักษรไทยข้างหนึ่ง อักษรจีนข้างหนึ่ง แล้วปล่อยไป หรือในส่วนของพระภิกษุต้องปาราชิก กรณี พระเทพโมฬี (ผึ้ง) พระราชาคณะวัดราชบูรณะหรือวัดเลียบ ต้องโทษปาราชิกกับเจ้าจอมม่วงแจ่มในรัชกาลนี้ เมื่อพิจารณาว่าเป็นลัทธิแล้ว จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานนำไป สักหน้าผาก ประจาน เป็นต้น⁵

¹พรพรรณ ทองตัน. (2539). วัฒนธรรมการสักร่างกายของคนไทย. หน้า 137 – 138.

²สนั่น เมืองวงษ์. (2518). ประวัติศาสตร์ธนบุรี – รัตนโกสินทร์. หน้า 49.

³ชัย เรื่องศิลป์. (2517). ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. 2352 – 2453. หน้า 417.

⁴ประยูทธ สิทธิพันธ์. (2506). ศาลไทยในอดีต. หน้า 26.

⁵แหล่งเดิม. หน้า 402 – 403.

การปฏิรูปบ้านเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีผลให้ระบบไพร่ ทาส สลายไป การสักเลกหมายหมิ่นหรือสักข้อมือจึงหมดความสำคัญตามไปด้วย คงเหลือเพียงการสักยันต์ สักลดลอยตามความเลื่อมใสศรัทธาในแนวทางไสยศาสตร์ที่นับวันจะพบเห็นน้อยลง ในขณะที่การสักลดลอยเพื่อความสวยงามกลับพบเห็นได้มากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการสักของคนไทยในสมัยอยุธยาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้เห็นความเป็นมาจุดประสงค์และความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสักของคนไทย

การสักยันต์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น จุดมุ่งหมายในการสักยังคงสักเพื่อความคงกระพันชาตรีและให้มีความกล้าหาญ แต่ยังคงครอบคลุมไปถึงการแสดงสัญลักษณ์เป็นไพร่ที่มีสังกัดกรมกอง ซึ่งในพระราชพงศาวดารรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ระบุไว้ว่า มีการสักเลกเมื่อ พ.ศ. 2353 โดยตราเป็นพระราชกำหนดสักเลกขึ้น แต่หลังจากรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จุดมุ่งหมายของการสักเพื่อแสดงสังกัดไพร่พลมีจำนวนลดน้อยลง¹ และหมดไปเมื่อ พ.ศ. 2448 ภายหลังประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124 การประกาศใช้พระราชบัญญัติเกณฑ์ทหารจึงเป็นการสิ้นสุดพันธะทางสังคมตามระบบไพร่ ซึ่งมีมากกว่า 5 ศตวรรษไพร่กลายเป็นเสรีชนมีอิสระในการใช้แรงงานของตน มีความเสมอภาคในการรับใช้ประเทศชาติด้วยการเป็นทหาร² แต่การสักร่างกายเพื่อผลทางไสยศาสตร์ ความคงกระพันชาตียังคงได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การสักของคนไทยในสมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 1893 – 2453) ผู้วิจัยยังไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ ที่ปรากฏเป็นเพียงการศึกษาความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เครื่องรางของขลังของคนไทย โดยออกมาในรูปแบบของปริญญานิพนธ์ ได้แก่

จิตไล อยู่สุชี. (2539). การศึกษาความเชื่อเรื่อง ไสยศาสตร์ของคนไทยจากเอกสารสมัยอยุธยา ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์ไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จากการศึกษา ผู้จัดทำได้กล่าวถึงการสักเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังในสังคมไทยสมัยอยุธยา เพื่อประโยชน์ในทางอยู่ยงคงกระพัน สามารถป้องกันภัยอันตรายแก่ผู้ที่ศรัทธาได้

¹พรพรรณ ทองตัน. เล่มเดิม. หน้า 139 – 140.

²การดี มหาจันทร์. (2527). รัตนโกสินทร์ยุคปรับปรุงประเทศ (พ.ศ. 2394 – 2475). หน้า 87.

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการสักของคนไทยสมัยอยุธยาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. เพื่อศึกษาจุดประสงค์ในการสักของคนไทยสมัยอยุธยาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสักของคนไทย

ความสำคัญของการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมาของการสักของคนไทยสมัยอยุธยาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. ทำให้ทราบถึงจุดประสงค์ในการสักของคนไทยสมัยอยุธยาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
3. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสักของคนไทย

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ จะศึกษาการสักของคนไทยในสมัยอยุธยาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในเชิงประวัติศาสตร์

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ จะใช้วิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยใช้เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ประกอบเป็นหลัก

แหล่งศึกษาค้นคว้า

หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี จ.กรุงเทพฯ
 วัดพระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 วัดบางพระ อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม
 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม จ.กรุงเทพฯ
 วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรี อ.เด่นชัย จ.แพร่
 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จ.เชียงใหม่

หอสมุดแห่งชาติ รัชมังคลาภิเษก จ.เชียงใหม่

หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ห้องสมุดคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำนักหอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

บทที่ 2

ความหมายและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสัก

การสักบนร่างกายของมนุษย์เป็นศาสตร์และศิลป์แขนงหนึ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานนับพันปี การสักมีความสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตและจารีตประเพณีของกลุ่มคนในสังคมแต่ละพื้นที่ โดยแต่ละชนชาติต่างก็มีจุดมุ่งหมายในการสักแตกต่างกันไป อาทิเช่น สักเพื่อความสวยงาม สักเพื่อเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมต่างๆ แต่สำหรับการสักของไทยเน้นความสัมพันธ์กับความเชื่อทางไสยศาสตร์และเป็นการจัดระเบียบชนชั้นในสังคมอีกด้วย การสักเป็นสิ่งสำคัญของคนในแต่ละสังคมเป็นผู้กำหนดขึ้นมา การสักอาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของเทคโนโลยีในแต่ละยุคสมัย ปัจจุบันการสักยังคงพบเห็นอยู่ทั่วไปในสังคมของมนุษยชาติ

- 1. ความหมายของการสัก

การสักทุกชนิดย่อมมีความหมายไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ความหมายอาจเป็นไปอย่างสากลหรืออาจมีความหมายที่เข้าใจเฉพาะตัวผู้สักก็ได้ การสักเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์ที่มีมาช้านาน ต่างก็มีความมุ่งหมายที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม บ้างก็กระทำเพื่อพิธีกรรมทางศาสนาหรือขนบธรรมเนียมประเพณีบ้างก็กระทำเพื่อความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ บ้างก็กระทำตามความนิยมของท้องถิ่น แต่ไม่ว่าจะกระทำด้วยความมุ่งหมายใดก็ตาม รูปรอยที่สักย่อมต้องแฝงไว้ซึ่งความงามในแง่ทัศนศิลป์ เพื่อให้เป็นที่ต้องตาต้องใจของผู้ที่ได้พบเห็น และเจ้าของรอยสักเองด้วย

- 1.1 จุดมุ่งหมายของการสักโดยทั่วไป

การสัก หมายถึง การใช้วัตถุแหลมคมจุ่มหมึกหรือสีแทงลงบนผิวหนังก่อให้เกิดลวดลายหรือสัญลักษณ์ ตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป แล้วแต่ความต้องการจำเพาะของกลุ่มคนในสังคมนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการสักเพื่อทำเป็นเครื่องหมายหรือเพื่อแสดงเป็นหลักฐาน ในลักษณะต่างๆ กัน ได้แก่

การสักเพื่อความสวยงาม เรียกลักลาย สักที่แขน-ขา คนโบราณชอบสักลาย เพราะถือว่าเป็นความสวยงาม แสดงความเก่งกล้าสามารถ¹

¹ปรีชา พิณทอง, (2532). การสัก. ใน: *สารานุกรมอีสาน-ไทย-อังกฤษ*. หน้า 767.

การสักตามประเพณีนิยมเป็นการแสดงความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งก็คือแสดงความอดทนสมกับเป็นลูกผู้ชาย¹

การสักเป็นเครื่องหมายแสดงสังกัดกรมกอง เป็นการเอาของแหลมจุ่มหมึก แทะตามผิวหนังให้เป็นแบบอักขระ ลวดลายหรือเครื่องหมายสีต่างๆ สักข้อมือ (กิริยา)

การสักหน้า เพื่อเป็นเครื่องหมายหรืออักขระที่หน้าผากเป็นการประจานความชั่ว² หรือสักบริเวณแก้มซ้าย-ขวา หรือทั้งสองข้างเป็นรูปต่างๆ แล้วแต่กรณีของความผิด

การสักเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บ³ ในความหมายของสารานุกรมไทย พ.ศ.2525 ซึ่งสอดคล้องกับการสักรอยเข้าเพื่อคัดเอาเลือดคั่งออก⁴ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 แสดงว่าการสักคงใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อการรักษาร่างกายในบางกรณีอีกด้วย

– 1.2 สาเหตุของการสักในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย จุดมุ่งหมายของการสักดังกล่าวข้างต้น มีความหลากหลายตามสภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยในอดีตซึ่งการดำเนินชีวิตของปวงชนสามัญที่ผูกพันกับการเข้าป่าหาอาหาร หรือการต่อเรือเดินทาง ซึ่งเป็นการคมนาคมที่สำคัญในอดีต จึงทำให้เกิดแนวคิดป้องกันตนเอง สร้างความเชื่อมั่นในการทำมาหากินของตนเอง การสักลายตามร่างกายจึงเกิดขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มของผู้ชาย อีกทั้งลวดลายที่สักลงบนผิวหนังมีทั้งความสวยงามและลงอักขระป้องกันอันตราย การสักจึงเป็นค่านิยมและประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมา

ความจำเป็นที่จะต้องรักษาความเรียบร้อยในการปกครองที่มีการขยายตัวของสังคม เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ก่อให้เกิดการสัก อันได้แก่ การสักเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดและการสักเลกหมายหมิ่นความผิดไพร่พล ดังนั้นการสักจึงมีความจำเป็นต่อสังคมไทยมาแต่อดีตจนกระทั่งมีการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จุดมุ่งหมายของการสักแต่เดิมจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นการผสมผสานกับความนิยมในสมัยต่อมา

จุดมุ่งหมายของการสักในปัจจุบัน เริ่มแปรเปลี่ยนไปสู่การเป็นศิลปะมากขึ้น จากเดิมการสักเป็นไปตามประเพณีนิยม กลับกลายเป็นการสักเพื่อความต้องการเฉพาะตน การเล่นสีและ

¹อุทัย สันธุการ. (2522). การสัก. ใน สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 4286.

²มานิตย์ มานิตย์เจริญ. (2528). การสัก. ใน พจนานุกรมไทย ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่. หน้า 952.

³อุทัย สันธุการ. (2522). หน้าเดิม.

⁴พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. หน้า 788.

เล่นความหมายจึงกลายเป็นความพยายามสร้างสรรค์รูปแบบให้เป็นตัวของตัวเองมากที่สุด แม้บางคนยังคงยึดความเชื่อของตนไม้ ดอกไม้ รูปสัตว์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์โบราณ มาสักบนร่างกาย แต่ส่วนใหญ่การสักที่เรียกว่า รอยสักยุคใหม่ ซึ่งลวดลายที่สักมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล ของผู้เป็นเจ้าของรอยสักเอง¹

สำหรับตำแหน่งที่สักบนร่างกาย มักจะขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความต้องการของการสักเป็นหลักมากกว่า หมอแบรดเลย์ กล่าวไว้ใน อักษรวิธานศัพท์² ว่า การสัก คือ การเอาเหล็กแหลมแทงที่ข้อมือคนเป็นตัวอักษร และยังได้ขยายรายละเอียดต่อไปอีกว่า มีการสักลายลักษณะ เช่น สักขา สักข้อมือ สักชะรา สักดำ สักแดง และสักหน้า เป็นต้น

- 2. ประวัติความเป็นมาของการสัก (สากล)

การสักไม่ได้ปรากฏแต่เพียงกลุ่มคนไทยชาติเดียว แต่การสักคงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของอีกหลายๆชาติ เพราะปรากฏหลักฐานและร่องรอยการสักในกลุ่มชนหลายเผ่าพันธุ์มาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มยุคประวัติศาสตร์โดยมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันไป บางกลุ่มได้สืบทอดค่านิยมการสักจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นวัฒนธรรมประจำเผ่าพันธุ์ ในขณะที่อีกหลายกลุ่มมีความเห็นเกี่ยวกับการสักในมุมมองที่ตรงกันข้าม เรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับการสักในภูมิภาคต่างๆของโลกทั้งในอดีตและปัจจุบันมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

2.1 การสักในทวีปแอฟริกา

จากหลักฐานการค้นพบมัมมี่พระศพของกษัตริย์และพระราชินีไอยคุปต์ ซึ่งมีอายุมากกว่า 4,000 ปี ร่างกายแทบทุกส่วนเหยียดเหย้ง หากแต่ยังคงปรากฏรอยสักสลัอย่างงดงาม³ นอกจากนั้นยังพบมัมมี่หญิง สองศพซึ่งนักวิชาการเชื่อว่าเป็นนางระบำในราชสำนัก⁴ เนื่องจากมีรอยสักสัญลักษณ์

¹ ชนิตร ภูภาญจน์. (2540,มกราคม). ความหมายของรอยสัก ศรัทธาแห่งวิญญาณและศิลปะ. ศิลปวัฒนธรรม. 18(3): 166.

² แดนปีช แบรดเลย์. (2514). อักษรวิธานศัพท์. หน้า 709.

³ เจนจบ ยิ่งมูล. (2545). รอยสักไทย เอเชีย-ยุโรป. หน้า 31.

⁴ ไพโรจน์ สโมสร. (2524, มีนาคม-เมษายน). จิตรกรรมบนผิวหนัง.วารสารมนุษย์และสังคม. หน้า 60.

ของเบล (BES) ซึ่งหมายถึง ผู้คุ้มครองศักดิ์สิทธิ์¹ สำหรับผู้ที่มิอาจหนีกรัง อีกหนึ่งศพเป็นนางบำเรอ ทั้งสามศพมาจากกรุงทิเบต และอีกศพหนึ่ง มาจากนูเบีย พบรอยสักตรงบริเวณช่วงแขน ขาและได้ ท้องน้อยจะมีรอยสักเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ส่วนมัมมี่ของพระชาวอียิปต์ ซึ่งมีอายุประมาณ 2,000 ปี ก่อนคริสตกาล มีรอยสักเป็นเส้นขนาน 2 เส้นที่ท้อง² ซากมัมมี่ดังกล่าว นับเป็นหลักฐานทาง โบราณคดี ที่แสดงให้เห็นว่ามนุษยชาติ รู้จักการสักร่างกายมาช้านาน เพียงแต่ยังไม่สามารถสรุป ข้อเท็จจริงได้ว่า การสักบนร่างกายนั้น ทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใดแน่

การสักในยุคแรกเริ่มประวัติศาสตร์นั้นจะเห็นได้ว่ามีความนิยมเฉพาะกลุ่ม จากหลักฐานที่ ปรากฏจะพบทั้งในลุ่มแม่น้ำไนล์และเขตตะวันออกกลาง โดยเฉพาะหญิงชาวอาหรับจะมีประเพณีการ สักหน้าท้องเพื่อให้ชายที่จะมาเป็นสามีทราบว่าจะมีบุตรได้ ผู้ที่ถูกสักมีหลายชนชั้น หลาย อาชีพ ทั้งหญิงและชาย³ ซึ่งแต่ละคนมีรอยสักที่แตกต่างกัน อาจเป็นการบ่งบอกถึงสถานภาพทาง สังคมในกลุ่มสังคมนั้นๆ รูปแบบของรอยสักจึงมีความแตกต่างกัน เป็นสัญลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม บุคคลในแต่ละชนชั้น และยังอาจมีความเชื่อในด้านไสยศาสตร์ในเรื่องของความแคล้วคลาดปลอดภัย จากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง เพราะเชื่อว่าการสักนั้นเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อผู้ใดสักแล้วย่อมเกิดความเป็นสิริ มงคลแก่ตน ส่งเสริมในการประกอบอาชีพให้มีความเจริญรุ่งเรือง สร้างเสน่ห์ให้กับตนเอง

ส่วนชนเผ่าต่างๆในแอฟริการมีวิวัฒนาการเกี่ยวกับการสักร่างกาย โดยเริ่มจากการนำเอาสี ทาบนร่างกายของตนเองและเขียนลวดลายบนใบหน้าเพื่อเป็นการแสดงถึงเผ่าพันธุ์ของตนเอง แสดง อำนาจ เชื้อชาติ ตำแหน่งทางสังคม และแสดงความมีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม นอกจากนี้ยังเป็นการแสดง ว่าได้บรรลุความเป็นผู้ใหญ่ด้วยการออกไปล่าสัตว์หรือผจญภัยในป่าเพื่อทดสอบความเข้มแข็ง โดยจะ มียางไม้หรือสีทาบนร่างกาย ถ้าหากว่าผู้ใดกลับมาก่อนโดยที่ยางไม้หรือสีไม่ลบเลือนแสดงว่าผู้นั้น “ไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ใหญ่” แต่การใช้สีสันทันทีได้จากธรรมชาติ เช่น ยางไม้ แร่ธาตุบางชนิด มาทา ตามร่างกายย่อมไม่ติดทนนานมากนัก เวลาโดนน้ำหรือนานไปสีเหล่านั้นอาจลบเลือนได้ง่าย จนต้อง เขียนหรือทาขึ้นใหม่ซึ่งต้องใช้เวลาอันนาน จึงพยายามหาวิธีการที่จะทำให้สีหรือสัญลักษณ์นั้นอยู่ได้คงทน ถาวรจึงได้ค้นคิดวิธีการสักร่างกายขึ้นมาจนได้รับความนิยมแพร่หลายสืบต่อกันมา ปัจจุบันบางเผ่าใน

¹Wroblewski, Christopher. (1981). *The Art and Craft of Tattoo: Skin Show*. P.10.

²ไพโรจน์ สโมสร. (2524, มีนาคม-เมษายน). จิตรกรรมบนผิวหนัง. *วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์*. หน้า 60.

³รัตนา อรุณศรี. (2547). *ประวัติศาสตร์สังคมสังเขป เรื่องการสักร่างกายมองในมิติของความสัมพันธ์ ทางเพศสภาพ*. หน้า 42.

⁴แหล่งเดิม. หน้า 39.

แอฟริกายังสืบทอดธรรมเนียมการสัก แต่ได้เปลี่ยนรูปแบบโดยวิธีฝังเมล็ดหินลงบนผิวหนังให้เป็น ลวดลายต่างๆ นอกจากนี้สตรีเบดูอินบางกลุ่มก็นิยมใช้สีเขียนลวดลายบนมือและเท้า (คล้ายกับธรรมเนียมของอินเดีย)

2.2 การสักในทวีปยุโรป

ในยุคกรีกและโรมันซึ่งเป็นยุคที่ผู้คนนับถือเทพเจ้าที่เป็นตัวแทนของธรรมชาติ เห็นได้ว่าการสักไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมยุคกรีกและโรมัน โดยมีความเชื่อว่าผู้ที่สักลายมิได้นับถือเทพเจ้า เช่นเดียวกับตน เสมือนว่าการสักเป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้ายเพราะเป็นเครื่องหมายของพวก อนารยชนหรือพวกนอกกรีตที่ได้รับอิทธิพลมาจากพวกเผ่าคาเรียน ซามาเทียนและเผ่าไซเทียนซึ่ง เดินทางมาจากเอเชีย (ตะวันออกกลาง) แต่จากหลักฐานจารึกของ เฮโรโดตัส นักปราชญ์ชาวกรีก กล่าวถึง ความสำคัญของการสักไว้น่าสนใจคือ พวกจารบุรุษสมัยโบราณ จะเข้าไปสืบทอดความลับที่มีความสำคัญที่สุดของฝ่ายศัตรู เมื่อได้ข้อความลับแล้วจารบุรุษผู้นั้นจะโกนศีรษะเพื่อสักข้อความลับลง ตรงกลางศีรษะแล้วปล่อยผมให้ยาวก่อนจึงลอกกลับมาหาฝ่ายตน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการตรวจค้นของ ฝ่ายศัตรู การสักจึงเป็นประโยชน์ในเชิงการเมืองการสงครามในยุคโบราณ¹ การที่ชาวโรมันมีความเห็น ว่าการสักเป็นสิ่งชั่วร้าย ดังนั้นการสักจึง ถูกนำมาใช้เป็นมาตรการในการลงโทษด้วยอาญากรและ พวกทาส จึงมักถูกตีตราสักเพื่อแสดงถึงการลงโทษ²

หลักฐานทางประวัติศาสตร์แรกสุดที่บันทึกเรื่องการสักลายปรากฏในพระคัมภีร์เก่า³ ซึ่งเป็น คัมภีร์ไบเบิลยุคแรกของคริสต์ศาสนา (The Old Testament) ที่ระบุว่า การสักเป็นสิ่งต้องห้ามเพราะ การสักลายเป็นเรื่องเกี่ยวกับพิธีกรรมของความตายโดยเฉพาะ ในช่วง พ.ศ.1330 / ค.ศ.787 ซึ่งเป็นยุค แห่งพระคัมภีร์เก่าสมัยกลาง ประเพณีการสักลายบนร่างกายถูกห้ามอย่างเด็ดขาด ด้วยเหตุผลที่ว่า การสักไม่เป็นที่พึงประสงค์ของพระเจ้า เนื่องจากวัฒนธรรมการสักเป็นของพวกอนารยชนจึงถือเป็น สิ่งเลวร้าย เมื่อถึงยุคพระคัมภีร์ใหม่ (The New Testament) คัมภีร์บางบทได้กล่าวถึงการสัก เครื่องหมายไว้ที่หน้าผากเพื่อระลึกถึงพระเยซูคริสต์ เนื่องจากก่อนสิ้นพระชนม์พระองค์ถูกตรึงด้วยไม้ กางเขนและที่ศีรษะถูกสวมด้วย มงกุฎหนาม ค่านิยมเรื่องการสักได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่เชื่อว่าการสัก เป็นสิ่งต้องห้าม เป็นเรื่องของพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการตายมาเป็นสักเพื่อระลึกถึงศาสดาในคริสต์ศาสนา แทน

¹ ยูธิสเซียร์. (2503). ประวัติศาสตร์ของการสัก. ใน สารานุกรม. หน้า 38.

² สุริย์ สุธงษิณกุล. (2535). การสักลาย. หน้า 8.

³ ประเทิน มหาคันธ. (2534). ศิลปะการสักลาย. หน้า 26.

ในยุคแห่งการสำรวจค้นหาดินแดนใหม่ ทำให้ค้นพบเส้นทางเดินเรือมาเอเชียและค้นพบดินแดนใหม่ การสำรวจทวีปอเมริกาของ กัปตัน จอห์น สมิธ ใน พ.ศ.2136 / ค.ศ.1593 พบว่าพวกอินเดียนแดงในทวีปอเมริกามีลายสักที่สวยงามตามลำตัว กัปตันสมิธและลูกเรือจึงได้ทำการสักเลียนแบบ และนำช่างสักเข้ามาสู่ยุโรป การสักได้รับความนิยมในหมู่ชาวเรือแต่ก็ยังเป็นที่รังเกียจในหมู่ชาวยุโรปทั่วไป จนกระทั่ง พุทธศตวรรษที่ 24 / คริสต์ศตวรรษที่ 19 การสักกลายเป็นที่นิยมแพร่หลายในทวีปยุโรป โดยเฉพาะในหมู่ สามัญชนธรรมดา แต่รวมถึงชนชั้นสูงก็นิยมด้วยเช่นกัน โดยมีพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 ของอังกฤษเป็นผู้นำ ทำให้มีอาชีพช่างสักเพิ่มขึ้นในกรุงลอนดอนเป็นจำนวนมาก¹

การสักลายทางยุโรปใช้คำว่า Pricking คือ การใช้อาวุธแหลมทิ่มแทงเจาะร่างกาย หรือ Marking คือ การทำเครื่องหมายเป็นสัญลักษณ์ ตลอดจน Painting คือ การวาดการระบาย เพราะกรรมวิธี ในการสักลายของแต่ละพื้นที่หรือแต่ละซีกโลก มีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย โดยในบางแห่งทำการสักด้วยการใช้อาวุธแหลมทิ่มแทงร่างกายเพื่อแสดงให้เห็นความคมชัดในลวดลาย แต่บางพื้นที่เป็นเพียงการวาดเครื่องหมายต่างๆให้เป็นสัญลักษณ์ แต่อย่างไรก็ตามกรรมวิธีทั้งสามแบบก่อให้เกิดลวดลายอันวิจิตรปรากฏลงบนผิวหนังเช่นกัน

การสักที่ปรากฏในทวีปยุโรปมีจุดประสงค์หลายด้าน อาทิเช่น สักเพื่อประโยชน์ในการเมือง การสงคราม และการลงโทษ สักเพื่อเป็นสัญลักษณ์เกี่ยวกับศาสนา ในยุคต่อมาได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นการสักเพื่อแสดงอาชีพ เช่น พวกชาวเรือจะนิยมสักเป็นรูปสมอเรือ แต่ในปัจจุบันจะเป็นการสักเพื่อความสวยงามเป็นส่วนใหญ่

2.3 การสักในหมู่เกาะมหาสมุทรแปซิฟิก

ใน พ.ศ.2138 / ค.ศ.1595 ชาวสเปนพบว่าชาวโพลินีเซียที่แคว้นมาร์เคซัสสักลายอย่างประเพณีนิยม สักทั้งใบหน้าและลำตัว สีที่ใช้เป็นสีน้ำมัน ลวดลายเป็นรูปสัตว์ เช่น ปลาหรือลายเรขาคณิต พ.ศ.2234 / ค.ศ.1691 วิลเลียม แคมเพียได้นำชาวเกาะ คือ เจ้าชายเวโอลีจากหมู่เกาะเล็กๆใกล้กับเกาะมินดาเนาของฟิลิปปินส์ซึ่งมีลายสักทั่วทั้งตัว² หลังมีลวดลายเรขาคณิตตามแบบที่นิยมกันในกลุ่มชาวเกาะต่างๆ มาแสดงตัวในนิทรรศการภาพลายสักในกรุงลอนดอน ตัวอย่างดังกล่าวแสดงว่า ทั้งในกลุ่มหมู่เกาะฟิลิปปินส์และชาวไมโครนีเซีย โพลินีเซียนิยมการสักแต่ก็มีลักษณะจำเพาะ

¹ ฤษีเชียวร. (2503). ประวัติศาสตร์ของการสัก. ใน สารานุกรม. หน้า 38.

² สุริย์ สุธธิกรมย์กุล. (2535). การสักลาย. หน้า 10.

เช่น บางแห่งสักเฉพาะผู้ชายหรือผู้หญิง ดังตัวอย่างพวกผู้หญิงชาวเกาะฟีจีจะนิยมการสักลายกันมาก และมักสักมุมปากแหลมๆ คล้ายหนวด ใครไม่มีรอยสักดังกล่าว เชื่อว่าจะหาสามีได้ยาก

การสักในกลุ่มชาวเกาะต่างๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก ส่วนใหญ่เป็นการสักเพื่อความสวยงาม และเพื่อเป็นการแสดงสัญลักษณ์เฉพาะกลุ่มตน รวมทั้งในบางกลุ่มยังสักเพื่อดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้ามใน พ.ศ.2310 / ค.ศ.1767 ได้มีการค้นพบเกาะตาฮีตีในทะเลใต้¹ พบว่าชาวตาฮีตีทั้งชายและหญิงมีการสักดำเต็มแผ่นหลัง หรือชนพื้นเมืองเผ่าเมารีในประเทศนิวซีแลนด์ มีความเชื่อว่าการสักจะช่วยให้ร่างกายกระฉับกระเฉงแข็งแรง คงความเป็นหนุ่มสาวไว้นาน จะเห็นได้ว่าชาวเกาะเหล่านี้มีความนิยมในการสักลายเป็นประเพณีนิยมมานานกว่า 1,000 ปีล่วงมาแล้ว

2.4 การสักในทวีปอเมริกา

พ.ศ.1849 / ค.ศ.1306 กลุ่มชาวเม็กซิโกโบราณ (พวกแอซเท็ก) นิยมสักตามร่างกาย เพื่อป้องกันภัยถึง ยศฐานบรรดาศักดิ์ ฐานะวงศ์ตระกูลของพวกตน และใน พ.ศ.2078 / ค.ศ.1535 โอลิเวโรชาวสเปนกล่าวถึงกลุ่มคนที่เกาะไฮตีในแถบหมู่เกาะแคริบเบียนว่า ชาวไฮตีนิยมสักผิวหนังเพื่อความงาม²

ส่วนชนเผ่าพื้นเมืองอื่นๆ ที่นิยมสักลายยังพบอีกหลายแห่ง เช่น การสักเพื่อแสดงว่าเป็นหญิงมีสามีแล้วของชาวเอสกิโม พ.ศ.2175 / ค.ศ.1632 เซการ์ด นักเขียนชาวฝรั่งเศส บรรยายเรื่องการสักลายของชาวเอสกิโม เผ่าฮุดรอน แคนาดาว่ามีลักษณะพิเศษ คือ จะทำการสักลายตรงบริเวณจุดอ่อนของร่างกายเป็นรูปกากบาท

ส่วนในสหรัฐอเมริกา ชาวผิวขาวที่นิยมการสักส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลการสักมาจากชาวพื้นเมืองในเขตเอเชียแปซิฟิก เช่น เอฟ โอคอคเนล ชาวไอริส ซึ่งทำงานกับคณะละครสัตว์เคยใช้ชีวิตอยู่ในหมู่เกาะไมโครนีเซียประมาณ 5 ปี จึงได้รับการสักในแบบชาวเกาะ รอยสักมีลักษณะเฉพาะ เช่น รอยสักเหนือริมฝีปาก หน้าอก ใบหน้า หางที่เป็นเนื้อแท้แทบไม่พบ อีกคนหนึ่งคือ ยอร์ช คอนสแตนติน มีรอยสักทั่วร่างกาย หนังสือระฆังฝ่าเท้าหรือแม้แต่จุดอ่อนที่ควรปกปิด คือ บริเวณอวัยวะเพศ ลายส่วนใหญ่ที่พบเป็นภาพสัตว์ และลักษณะตัวอักษรเป็นแบบการสักลายของชาวพม่า³

¹ สุริย์ สุธธิภิรมย์กุล. (2535). *การสักลาย*. หน้า 11.

² ประเทิน มหาจันทร์. (2534). *ศิลปะการสักลาย*. หน้า 32.

³ แหล่งเดิม.

การสักในทวีปอเมริกาส่วนใหญ่จะเป็นการสักเพื่อความสวยงาม โดยรูปรอยสักจะมีลักษณะเฉพาะตามความนิยมแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในหมู่ชาวเกาะจะนิยมการสักอย่างมาก บางส่วนได้รับวัฒนธรรมการสักมาจากแถบทวีปเอเชีย เช่น การสักลายของชาวพม่า การสักมีสีส้นของชาวญี่ปุ่น เป็นต้น

2.5 การสักในทวีปเอเชีย

ส่วนทางภูมิภาคเอเชีย ชาวจีนนับเป็นต้นกำเนิดของการสักลายทั้งกลุ่มจีนแคะ กวางตุ้งและไหหลำ ต่างก็นิยมการสักลาย¹ ชาวจีนมีอารยธรรมที่รุ่งเรืองยาวนาน มีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยเฉพาะสัตว์อันเป็นมงคล ได้แก่ มังกร ซึ่งเป็นสัตว์ของเทพเจ้า ตามความเชื่อที่สืบทอดกันมา มังกรเป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำและสามารถพ่นไฟออกมาได้ มังกรจึงมีอำนาจมาก รวมทั้งยังเป็นผู้ที่สามารถผสมผสานระหว่างสองสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกัน เช่น น้ำกับไฟ หรือหยินกับหยาง ชาวจีนบางส่วนจึงนิยมที่จะสักเป็นรูปมังกร รอยสักมังกรที่พบเห็นส่วนมากในกรงเล็บจะปรากฏสิ่งของบางอย่างอยู่ด้วยเสมอเช่นไข่มุก เพชรพลอยอัญมณี ฯลฯ ในความหมายของจีนหมายถึงการเป็นผู้ควบคุมสิ่งที่บรรจวิญญูญาณ และยังสามารถควบคุมลมฝนพายุ ปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ รวมทั้งควบคุมการโคจรของดาวเคราะห์ทุกดวงซึ่งเกี่ยวข้องกับชะตาชีวิตของมนุษย์ ความนิยมการสักของจีนได้ถ่ายทอดสู่กลุ่มชนต่างๆของเอเชีย เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจีนที่มีพรมแดนต่อเนื่องกับพม่า ไทยใหญ่ ล้านนา ล้านช้างและพวกลาวพุงดำซึ่งอาศัยอยู่ในเขตล้านนาเช่นกัน² การอพยพย้ายถิ่นฐานและการติดต่อค้าขายซึ่งกันและกัน ดังจะเห็นจากความนิยมสักรูปงูและสิงห์หรือมอม คล้ายกับการสักมังกรหรือสิงห์โตของจีน เป็นผลให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีการสักจึงแพร่หลายเป็นอย่างมากในหมู่ชาวเอเชีย

วัฒนธรรมการสักของอีกกลุ่มชนหนึ่ง ที่มีมาช้านาน และมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองคือการสักของญี่ปุ่น มีลวดลายการสักที่สวยงามทั้งรูปแบบและการลงสี หลักฐานที่พบคือรูปปั้นดินเหนียวที่มีรอยสักบนหน้า ในหลุมฝังศพโบราณขนาดใหญ่ ที่เมืองโอซากา สันนิษฐานว่า การสักของญี่ปุ่นเริ่มเมื่อ 300 ปีก่อนคริสตกาล ญี่ปุ่นเรียกการสักว่า อิระซึมิ (Irezumi) หมายถึงการเอาหมึกใส่ลงบนผิวหนัง ยังมีคำว่า ชิเซ (Shisei) หมายถึง การเอาสีน้ำเงินแทงลงไปบนผิวหนัง ค่าเก่าแก่ที่สุดที่ใช้

¹พรพรรณ ทองตัน. (2539). วัฒนธรรมการสักร่างกายของคนไทย. หน้า 137.

²บุญยัง ชุมศรี; และชินทร์ แจ่มจิตต์. (2542). สักหมึก. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม 13. หน้า 6789 .

เรียกการสัก คือ บุนชิน (Bunshin) บุน (Bun) หมายถึงตัวอักษร ชิน (Shin) หมายถึง ร่างกายพบในเอกสารบันทึกประวัติศาสตร์โบราณ นิฮันโชะชิ (Nihonshoki) ซึ่งรวบรวมขึ้นใน พ.ศ.1263 / ค.ศ.720

วัตถุประสงค์ในการสักของชาวญี่ปุ่นโบราณ จำแนกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ สักเพื่อการลงโทษ โดยการสักไกล่ตาหรือสักหน้าผาก ในสมัยโตกุกาวาหรือสมัยเอโดะ (พ.ศ.2146-2419 / ค.ศ. 1603-1876) ได้นำบทลงโทษแบบจีนมาใช้ด้วยการสักหมึกที่หน้าผาก ซึ่งจีนมีมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์โจว (1315-764 ก่อนพุทธศักราช / 772-221 ก่อนคริสตกาล) และในสมัยอัน (743 ก่อนพุทธศักราช-พ.ศ. 743 / 200 ก่อนคริสตกาล-ค.ศ.200) วรรณคดีในสมัยเอโดะนี้ มักกล่าวถึงตัวคนร้ายที่มีรอยสักหรือรอยอักษร เขียนคำว่าตีตราลงบนหน้าผาก การสักอีกประเภทหนึ่งคือสักเพื่อแทนคำสัญญา พบตอนช่วงปลายสมัยโตกุกาวา ผู้สักจะมีทั้งชายและหญิง โดยเฉพาะหญิงในสถานเริงรมย์ เพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงแทนคำมั่นสัญญาเป็นที่ระลึก พวกเกอิชาบางคนก็สักด้วยเช่นกัน การสักของญี่ปุ่นจึงเท่ากับเป็นการแบ่งแยกคนในสังคม เพราะผู้ที่ทำการสักมีเฉพาะคนชั้นต่ำ¹

ส่วนประเทศที่มีวัฒนธรรมชาวประมงหรือนักเดินเรือจะนิยมสักเป็นรูปแบบแตกต่างกันไป เพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตน แต่จุดประสงค์หลักของการสักของนักเดินเรือเหล่านี้ที่ต้องเดินทางรอนแรมเป็นระยะเวลายาวนาน หากเกิดกรณีเรือแตกจนเสียชีวิตขึ้น รอยสักจะเป็นสิ่งที่ติดตัวอยู่จะทำให้สามารถบอกได้ว่าเป็นใคร ครอบครัวจะได้นำไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือต่อไป

การสักมิได้เป็นที่นิยมเฉพาะในหมู่เพศชาย เพราะสตรีในหลายประเทศก็มีวัฒนธรรมการสักด้วยเช่นกัน เช่น ในประเทศอิรักผู้หญิงจะสักกันอย่างเปิดเผยเพื่อแสดงความอดทน สันนิษฐานว่าจะสักบริเวณต้นแขน ท่อนแขน โดยรอยสักจะมีปรากฏให้เห็นเด่นชัด² ผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงที่พบในประเทศไทย ส่วนมากจะสักข้อมือ หน้าแขน ข้อมือ และเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์เป็นการสักคาถา (ยันต์) ป้องกันงูและสุนัขกัด เพราะผู้หญิงต้องทำงานเข้าป่าหาพืช หาอาหารเกือบทุกวัน³ กิจวัตรดังกล่าว ผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงจึงป้องกันตัวเองด้วยการสักยันต์นั่นเอง

การสักนั้นเป็นวัฒนธรรมที่กลุ่มชนในโลกที่ทั้งเพศชาย หญิง ให้ความสำคัญ ซึ่งความหมายของการสัก ที่แสดงถึงสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ผูกพันกับศาสนา ความเชื่อ การแบ่งชนชั้นทางสังคม ความสวยงาม แม้กระทั่งนำมาใช้กับการลงโทษ ไม่แตกต่างกับการสักของกลุ่มคนไทยที่มีวัฒนธรรมการสักมาเนิ่นนาน ไม่แพ้กลุ่มชนใดในโลก ดังจะได้กล่าวในบทต่อไป

¹ นันท์ชญา มหาจันทร์. (2540). *การสักของญี่ปุ่น*. หน้า 98-137.

² รัตนา อรุณศรี. (2547). *ประวัติศาสตร์สังคมสังเขป เรื่องการสักร่างกายมองในมิติของความสัมพันธ์ทางเพศสภาพ*. หน้า 42.

³ สักหมึก. (2547). *วารสารครูเชียงใหม่*. หน้า 40-41.

2.6. อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการสักแบบสากล

อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการสักมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสักไม่ว่าจะเป็นลายสักเล็กใหญ่ ง่ายหรือยาก ใช้เวลาน้อยหรือใช้เวลานานมากขนาดไหนก็ตามย่อมหมายถึงความเจ็บปวด ดังนั้นอุปกรณ์ที่ใช้ในการสักจะต้องมีความสะอาด จึงทำให้แต่ละชนชาติมีการประดิษฐ์เครื่องมือที่ใช้ในการสักตามวัสดุท้องถิ่นที่หาได้และตามความนิยมของกลุ่มชนนั้นๆ

อุปกรณ์และเครื่องมือใช้ในการสัก ทั้งการสัก รูป ลาย หรือเส้นต่างๆ บนผิวหนังนั้น แต่ละชนชาติ แต่ละชนเผ่า ต่างมีวิธีการที่แตกต่างกันไป ตามแหล่งวัสดุท้องถิ่นที่หาได้และความนิยมของกลุ่มชนนั้นๆ ส่วนใหญ่จะเป็นเหล็กแหลม เข็มโลหะหรือเข็มที่ทำจากกระดูกและเขาสัตว์

วิธีการสักของกลุ่มอเมริกาเหนือและไซบีเรีย แถบเขตอาร์กติกชาวเอสกีโมและเผ่าอินเดียนแดง มีวิธีการสักลายคือใช้เหล็กแหลม หรือเข็มร้อยด้าย ชุบเขม่าไฟที่มอดไหม้ลงใต้ผิวหนัง ลักษณะเดียวกับการเย็บปักถักร้อย ที่เรียกว่า FACE EMBROIDERY หรือการใช้กระดูกมาทำเป็นเข็มสักของชาวเอสกีโมในแคนาดาซึ่งคล้ายกับพวก YAKUT ในไซบีเรีย ส่วนพวกนักรบเผ่า MAORI ในญี่ปุ่น NIGERIA, CHONTAL INDIANS ในเม็กซิโก PIMA INDIANS ในอริโซนา และ SENAI ใน MALAYA จะใช้เครื่องมือที่ทำด้วยเขาสัตว์และวัสดุอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายเข็มปลายแหลมสัก แต่พวกชนเผ่าในอเมริกาใต้จะใช้ลูกธนูที่มีปลายแหลมเหมือนซี่ฟันที่ออกแบบกันเองตามความเชื่อ และความพึงพอใจ สักลงบริเวณผิวหนัง ชาวญี่ปุ่นใช้เข็มสักปลายแหลมหลายเล่มหลายขนาด ในระยะหลังใช้เข็มเรียงเป็นชุดมีด้ามไม้ ส่วนในพม่าใช้เครื่องมือมีลักษณะเหมือนปากกาทองเหลือง¹ ส่วนในยุโรปและอเมริกา เริ่มพัฒนาอุปกรณ์การสักเป็นรูปแบบของตนเอง ตั้งแต่ ค.ศ.1891 เมื่อ ทอม ไรลีย์ ซึ่งมีอาชีพช่างกลได้ประดิษฐ์เข็มสักไฟฟ้าเป็นเครื่องแรก ชื่อว่า ELECTIC TATTOO MACHINE² ทำให้สามารถสักได้งดงามสีเข้มสม่ำเสมอ

ส่วนการใช้น้ำหมึกหรือสีในการแทรกเข้าไปในเนื้อที่ถูกสักนั้น ในแต่ละกลุ่มชนต่างมีวัสดุท้องถิ่นแตกต่างกันไป แต่ส่วนใหญ่แล้วจะใช้ยางไม้หรือสีจากแร่ธาตุซึ่งจะมีสีต่างๆ เช่น สีม่วง สีเหลือง สีแดง สีดำ เป็นต้น เพื่อให้การสักบนผิวหนังขึ้นสีเห็นลวดลายชัดเจน

¹ คัมภีร์ โบราณ. (2546). ใน หนังสือที่ระลึกพิธีพระราชทานเพลิงศพ ร.ต.ต.สาย นาเอี่ยม. หน้า 26.

² ประเทิน มหาจันทร์. (2534). ศิลปะการสักลาย. หน้า 32.

- 3. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสักของไทย

คนไทยและผู้ที่ย้ายอยู่ในดินแดนประเทศไทยรู้จักการสักมาเป็นเวลานานเช่นเดียวกับผู้คนในภูมิภาคต่างๆของโลกดังที่กล่าวมาแล้ว การสักแบบดั้งเดิมของคนไทยจะมีธรรมเนียมการปฏิบัติและอุปกรณ์ที่ใช้ในการสักที่เป็นลักษณะเฉพาะดังนี้

- 3.1 ขั้นตอนและข้อปฏิบัติในการสัก

การสักของคนไทยจะมีขั้นตอนการปฏิบัติตนซับซ้อน ทั้งผู้เป็นอาจารย์สักและผู้ถูกสัก ทั้งนี้เนื่องจากจุดประสงค์ในการสักของคนส่วนใหญ่สมัยโบราณคือ สักหมึกเพื่อป้องกันอันตราย มีการลงคาถาอาคมต่างๆ จึงทำให้ต้องมีพิธีการนอกเหนือจากการสักลาย ซึ่งเป็นเพียงเรื่องของความสวยงาม สร้างเสน่ห์แก่ผู้ถูกสักเท่านั้น

- 3.1.1 พิธีกรรมในการสัก

ก่อนการสักหมึกต้องมีพิธีการในการสัก คือ ต้องตั้งขัน หรือ ขึ้นครู (ยกครู) สิ่งที่ใช้ในการสักการะครู มีทั้งดอกไม้ ธูปเทียน ข้าวตอก เงินค่าบูชาครูตามจำนวนค่าครู (หรือค่าสัก) อาจมีหมาก เมี่ยงบุหรี่ด้วยก็ได้ เมื่ออาจารย์สักทำพิธีขึ้นครู มีการโหมอ่านคาถารับเป็นลูกศิษย์ บอกแก่ผีครู (ดวงวิญญาณปรมาจารย์หรือปู่ครู) จากนั้นลูกศิษย์ต้องเปลี่ยนผ้าให้หมด หรือเหลือเพียงกางเกงในหรือถุงผ้าขาวม้าและนอนทาบลงบนเสื่อเพื่อทำการสัก อาจารย์สักจะตั้งสมาธิและท่องคาถากำกับเหล็กจาร (จาร คือ การเขียนด้วยเหล็กแหลม) ดังนี้ "...เหล็กจะเหล็กจาร ชลึง คลึง อักขระ อักขลึง สักครั้ง..." แล้วจึงเริ่มการสัก อาจารย์จะท่องคาถาไปเรื่อยๆจนกว่าการสักจะเสร็จสิ้น¹

- 3.1.2 ข้อห้ามหรือข้อพึงปฏิบัติ

สำหรับข้อห้ามหรือข้อพึงปฏิบัติของผู้สักจะขึ้นอยู่กับว่า ผู้สักสักเพื่อจุดประสงค์ใดเป็นหลัก หากสักเพื่อให้เกิดความขลัง ได้แก่ การลงยันต์ ลงอักขระ โดยอาจารย์ผู้สักซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นพระ หรือผู้ที่เคยบวชเรียนเป็นพระมาก่อนแล้ว จะมีข้อห้ามและข้อปฏิบัติที่เคร่งครัดมาก เพื่อไม่ให้คาถาในการสักเสื่อมลง แม้แต่การเลือกตำแหน่งในการสักยังต้องพิจารณาว่าการสักประเภทใดจะสักที่ส่วนไหนของร่างกาย เช่น ถ้าเป็นการสักที่ต้องใช้คาถาอาคมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ การสักคงกระพันทางล้านนา, อีสาน เรียกว่า สักขำหรือการสักมหานิยม (หรือการสักปิยะ) ต้องสักส่วนบนของร่างกาย

¹บุญยัง ชุมศรี. (2533). *สักหมึก*. หน้า 35-39.

ภาพประกอบ 1 พระอาจารย์วัดบางพระ จ.นครปฐม ลงมือสักลงคาถาด้วยเข็มสัก
ที่มา : คัมภีร์โบราณ. (2546). ใน หนังสือที่ระลึกพิธีพระราชทานเพลิงศพ ร.ต.ต. สาย นา
เอียด. หน้า 35.

คือ ตั้งแต่เอวขึ้นไปถึงศีรษะและแขน แต่หากเป็นการสักลายหรือสักขาลาย (ทางล้านนา, อีสาน เรียกว่า สับลาย) ซึ่งลวดลายที่สักจะมีความเกี่ยวข้องกับสัตว์เป็นส่วนใหญ่ จะนิยมสักส่วนล่างของร่างกาย คือ ตั้งแต่เอวลงไปถึงหลังเท้า เช่น การสักรูปสิงห์ของชาวล้านนา เพื่อเป็นการบ่งบอกถึงความแข็งแรง มีอำนาจเหมือนสิงห์ที่เป็นเจ้าป่า เป็นต้น

ดังนั้นข้อห้ามหรือข้อพึงปฏิบัติ ที่กล่าวถึงนี้เป็นเพียงข้อห้ามปฏิบัติ โดยทั่วไปของผู้สัก เนื่องจากบางครั้งต้องขึ้นอยู่กับอาจารย์ที่สักด้วยว่าอาจจะมีข้อห้ามข้อปฏิบัติที่แตกต่างกันไปอีก แล้วแต่สำนักที่ตนสัก

– ข้อห้าม ข้อปฏิบัติพอจะสรุปได้ดังนี้

- 1. ห้ามบริโภคผัก ผลไม้ ได้แก่ ผักเหิน ผักบุ้ง ผักจันทน์ ผักเขียว พักทอง บอน น้ำเต้า ผักหนอก (บัวบก) และมะขามป้อม
- 2. ห้ามบริโภคเนื้อสุนัขและเนื้องู (บางแหล่งห้ามบริโภคเนื้อ 10 ชนิด ได้แก่ เสือโคร่ง เสือเหลือง ช้าง ม้า สุนัข แมว งู ลิง หมู มนุษย์)

- 3. ห้ามกิน รกวัว รกควาย
- 4. ห้ามกินหอย
- 5. ห้ามกินอาหารในงานศพ
- 6. ห้ามเข้าบ้านที่มีผู้หญิงคลอดลูกใหม่ ซึ่งกำลังอยู่ไฟ (แม่กำลังให้นม)
- 7. ห้ามลอดใต้ถุนบ้าน ใต้บันได และใต้สะพาน (บางแหล่งว่าห้ามข้ามสะพานที่ทอดทับ

คลองที่ไม่มีน้ำด้วย)

- 8. ห้ามลอดรั้ว
- 9. ห้ามลอดแคร้วรั้ว แร้วควาย (เบ็ดรั้วเบ็ดควาย)
- 10. ห้ามลอดใต้ไม้ค้ำคันทันกล้วย¹

บางแหล่งมีข้อห้ามเกี่ยวข้องกับ น้ำ ไฟ และ ดิน เช่น ห้ามมองลงไปบ่อที่ไม่มีน้ำ ห้ามแหงนมองดูท้องฟ้า ห้ามบ้วนน้ำลายลงที่ต่ำ เช่น ส้วม ถ้าสักที่ลื่น หรือข้อห้ามอื่นๆอีก เช่น ห้ามลอดราวตากผ้า ห้ามรอดผ้าถุงสตรี ห้ามรอดใต้ต้นมะเฟือง ห้ามกล่าวคำหยาบ เป็นต้น

ส่วนการสักมหานิยม (ปิยะ) ซึ่งปัจจุบันนิยมสักกันมาก จะมีข้อปฏิบัติตามหลักการสัก คือ ผู้ที่สักต้องรักษาศีลห้าจนครบ 7 วัน จากนั้นลดเหลือศีล 2 ข้อ คือ ข้อ 3 และข้อ 5 โดยผู้นั้นจะต้องให้สัจจะ อธิษฐานต่อครูว่าจะรักษานานเท่าใด และต้องเคร่งครัดจนกว่าจะครบตามที่ให้สัจจะไว้ มิฉะนั้นจะทำให้คุณไสยลึนสุดลง หรือเสื่อมลง และมีข้อห้ามประเภทหนึ่ง คือ ห้ามสักรอยใหม่ทับรอยเดิม เชื่อว่าหากไม่ปฏิบัติตามจะทำให้ผู้นั้นมีจิตใจผิดปกติหรืออาจถึงเป็นบ้าได้²

- 3.1.3 ส่วนของร่างกายที่นิยมสักและช่วงเวลาในการสัก

การสักร่างกายของคนไทยโบราณจะพบได้ทั้งชายและหญิงตำแหน่งที่นิยมสักจะแตกต่างกันไปแต่ละท้องถิ่นขึ้นอยู่กับความเชื่อและค่านิยมในสังคมนั้นๆ มักสักในบริเวณที่สังเกตเห็นได้ เช่น บริเวณแขน ศีรษะ หลัง หน้าอก ในบางกลุ่มชนนิยมสักบริเวณเอวลงมาถึงหัวเข่า เป็นต้น ตำแหน่งที่นิยมสักกันมากที่สุดคือส่วนบริเวณแขน จะเป็นการสักคาถาอาคมหรือยันต์เป็นรูปเกราะ ผู้ชายบางคนจะนิยมสักทั้งแขน เข้าใจว่าเพื่อป้องกันข้าศึกศัตรูยามสู้รบ เป็นต้น ส่วนบริเวณอื่นๆที่นิยมสักรองลงมาคือบนศีรษะและหลัง ส่วนใหญ่จะเป็นรูปยันต์มากกว่าประเภทอื่น อีกส่วนที่นิยมการสัก คือ บริเวณหน้าอก หากแต่พบในผู้ชายเท่านั้น นิยมสักแบบรูปยันต์ รูปสัตว์มงคลและเป็นที่น่าสังเกตคือ การสัก

¹สายสม ธรรมธิ. (2528). ลายสักไทยใหญ่. หน้า 14-17.

²แหล่งเดิม. หน้า18.

ลายยันต์หรือการลงคาถาอาคม มักจะสักบริเวณที่อยู่สูงกว่าเอว เนื่องจากถือเป็นของสูงและเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ถ้าหากสักต่ำกว่าเอวลงมาอาจทำให้เสียความศักดิ์สิทธิ์ได้ แต่บางแห่งก็นิยมสักในบริเวณส่วนล่างของร่างกายด้วยเหตุผลเพื่อเป็นการลงคาถาป้องกันอันตรายเกี่ยวกับสัตว์เลื้อยคลาน สัตว์มีพิษต่างๆ ซึ่งเมื่อต้องเข้าป่า ลงน้ำ อาจพบสัตว์ป่า มีพิษได้ ในบางกลุ่มชนนอกจากจะสักเพื่อป้องกันอันตรายต่างๆ แล้วนั้น มักสักให้เกิดความสวยงามประกอบด้วย เช่น ชาวล้านนาที่นิยมสักกันในกลุ่มผู้ชาย คือสักบริเวณเอวลงมาจนถึงบริเวณเหนือหัวเข่าเล็กน้อย โดยจะสักหมึกทับขาทั้งหมดมองดูคล้ายนุ่งผ้าเตี่ยว (การนุ่งผ้าคล้ายโจงกระเบนแต่สูงกว่า) และชาวล้านนาจะเรียกการสักหมึกแบบนี้ว่า สักลายกางเกงขาก้อม โดยชาวล้านนาจะนุ่งผ้าลักษณะเช่นนี้ซึ่งเป็นการนุ่งผ้าที่สามารถมองเห็นลายสักได้ชัดเจนที่สุด¹

– 3.1.4 ช่วงเวลาการสัก

ช่วงเวลาที่นิยมสักกันมากคือ ตอนเช้าก่อนพระอาทิตย์ขึ้น เพราะถือว่าช่วงนี้เลือดออกไม่มาก ลายที่นิยมสักในช่วงนี้มักเป็นลายที่ใช้พื้นที่มาก เช่น ลายหมึกต้นหรือลายผ้าเตี่ยว เพราะต้องใช้เวลามากและเสียเลือดเยอะ ในช่วงสายถึงช่วงบ่ายจะนิยมสักน้อยกว่า ลายที่สักเป็นประเภทลงยันต์คาถาอาคม ที่มีพื้นที่สักน้อยกว่า และเชื่อว่าช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาของผู้ที่มีความอดทนต่อความเจ็บปวดดีกว่า หลังจากนั้นไม่นิยมสักเพราะการสักแต่ละครั้งใช้เวลานาน ส่วนวันเวลาที่นิยมสักคาถาอาคมหรือยันต์จะเลือกวันที่เป็นมงคลเป็นวันสุดท้ายของปีเก่า เข้าปีใหม่หรือก่อนวันสงกรานต์ประมาณ 10-15 วัน ส่วนวันธรรมดาจะสักกันเพื่อจุดประสงค์เจาะจง เช่น การสักเพื่อรักษาโรคภัย และส่วนใหญ่จะสักลายที่ไม่เกี่ยวกับคาถาอาคม หรือความขลัง เน้นการสักลายเพื่อความสวยงามเท่านั้น²

– 3.2 อุปกรณ์และเครื่องมือในการสักของคนไทย

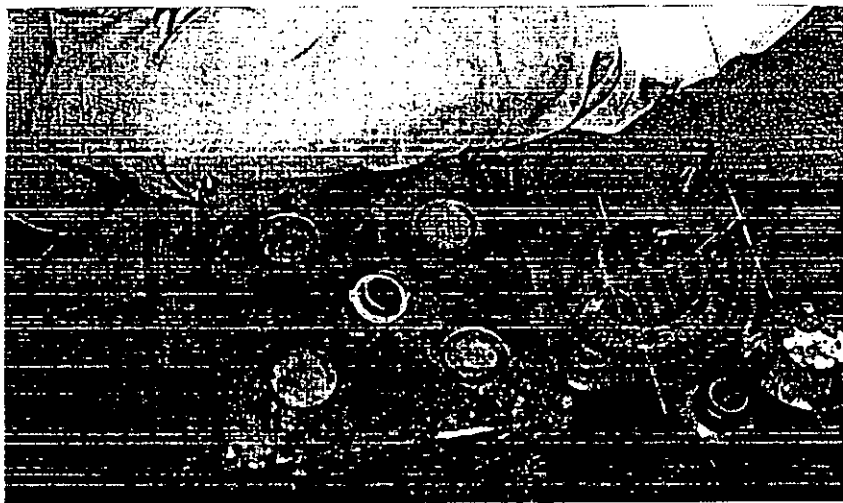
วิธีสักของคนไทยรวมทั้งการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ จะมีความแตกต่างจากชนชาติอื่น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มยุโรป อเมริกา หรือญี่ปุ่น ที่จะให้ความสำคัญกับความงามเชิงศิลป์ สำหรับคนไทยวิธีการสักค่อนข้างมีความซับซ้อนในขั้นตอนการสักและอุปกรณ์ที่หลากหลาย วิธีการสักของคนไทยส่วนใหญ่มุ่งเน้นสักตามความเชื่อ มีการลงคาถาอาคม เวทมนต์ ของขลัง เข้ามารวมอยู่ด้วยกันเป็นเวลา

¹ เดช ทุมทอง. (2537). *การสักหมึก*. หน้า 62.

² แหล่งเดิม. หน้า 63-64.

นานกว่าพันปี โดยเฉพาะอิทธิพลความเชื่อทางศาสนา นอกจากจะสักรูปลายเป็นไปในแนวทางของสิ่งที่ตนเคารพแล้ว วิธีและประเภทวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่ออย่างขาดเสียไม่ได้

การจำแนกอุปกรณ์และเครื่องใช้ในการสักของคนไทยในสมัยโบราณ คนไทยหลายกลุ่มที่ทำการสัก ทั้งไทยล้านนา ไทยอีสาน ไทยภาคกลางคงใช้อุปกรณ์ที่มีทั้งความเหมือน และแตกต่างกันตามความเหมาะสมของกลุ่มชนเหล่านั้น อุปกรณ์และเครื่องมือในการสักลายของไทยที่สำคัญมี 2 อย่าง คือ เข็มสัก และหมึก เข็มสักที่นำมาใช้จะเป็นเพียงวัตถุปลายแหลมอย่างเดียว คือ หนามหวาย อุปกรณ์ปลายแหลมอื่นๆที่ใช้สักได้อีกจำพวก คือ ก้านร่มฝนปลายแหลม และเข็มต้องทำจากตะปูที่ตอกโคงศพ มีขนาด 3-8 หุน คือขนาด 3 หุน ยาว 85 ซม. ขนาด 4 หุนยาว 75 ซม.ปลายเข็มมีรอยผ่ากลางยาว 3-4 ซม. สำหรับบรรจุหมึกเหมือนปลายปากกา¹

ภาพประกอบ 2 หมึกหรือน้ำยาที่ใช้สัก ปัจจุบันนิยมใช้หมึกจีน

ที่มา : คัมภีร์โบราณ. (2546). ใน หนังสือพิธีพระราชทานเพลิงศพ ร.ต.ต. สาย นาคเอียด.

หน้า 36.

¹คัมภีร์ โบราณ. (2546). ใน หนังสือที่ระลึกพิธีพระราชทานเพลิงศพ ร.ต.ต.สาย นาคเอียด. หน้า 37.

หมึกสักโดยทั่วไปใช้หมึกจีน แต่ด้วยความขลังสูตรน้ำหมึกหรือน้ำยาของอาจารย์ผู้สักจะแตกต่างกันไปถือเป็นความลับ ส่วนใหญ่ประกอบด้วย ดินหม้อ ดินเกลือมน น้ำมันงูเหลือม ดีวัว หรือดีควาย วาน เช่น วานสบู่เลือด เครือเบ็ก หากต้องการให้การสักเกิดความขลังมากขึ้น อาจมีการผสมอาคมลานเผา (จารีกบนใบลานแล้วเผา) ผสมน้ำมันพรายจนข้น บางครั้งอาจใช้รงหรือชาด แทนน้ำหมึก

หมึกที่ใช้ในการสักมี 3 ชนิด คือ

1. หมึกสีขาว ทำจากน้ำมันงาผสมวานยา หมึกชนิดนี้เมื่อสักแล้วมองเกือบไม่เห็น บางคนเรียกว่าสักน้ำมัน
2. หมึกสีแดง ทำด้วยน้ำมันงาผสมวานยา มีส่วนผสมของมะกาย (ผลของพืชชนิดหนึ่งมีสีแดง) หรือชาด เมื่อสักแล้วมีสีแดงเรื่อ ซึ่งจะเห็นชัดกว่าสีขาว
3. หมึกดำ มีหลายชนิด อย่างหนึ่งใช้ ห้อม (ใบพืชชนิดหนึ่งใช้หมึกให้น้ำแล้วเอามาย้อมผ้า เรียกว่าผ้าหม้อห้อม) หรือคราม เป็นพื้น อย่างที่ 2 เขม่าไม้เกียะหรือไม้สน ผสมยางของเครือเบ็ก (เครือเบ็ก คือ ชื่อเถาวัลย์ชนิดหนึ่ง) อย่างที่ 3 ดินเกลือมนผสมขี้เถ้าของใบตอง กล้วยไข่แห้ง และงูดีว่า (พืชล้มลุกตระกูลวาน) ผสมน้ำมันงา ผสมสารที่มาจากเมืองไต่เหนือ¹ บางท้องถิ่นนิยมใช้ขี้เขม่ากระดูกสัตว์ เขม่าจับกันหม้อ ดินมีและดีควาย

นอกจากอุปกรณ์ประเภทเข็มสักแล้ว สิ่งที่เป็นที่ผู้เฒ่าผู้แก่แนะนำแก่ผู้รับการสักคือให้เคี้ยวฝิ่นระหว่างที่ถูกสัก เพื่อให้ผู้ถูกสักคลายความเจ็บปวด หรือในกรณีที่ผู้รับการสักไม่ยินยอมเคี้ยวฝิ่นก็ให้ใช้ผ้าขาวม้าหรือเชือก มัดตัวผู้รับการสักเข้ากับเสาเรือนหรือต้นไม้² เพื่อไม่ให้ดิ้นรนระหว่างถูกสัก

¹ เจนจบ ยิ่งสุมล. (2545). รอยสักไทย เอเชีย-ยุโรป. หน้า 60.

² สมชาย นิลอาทิ. (2527). ลายสัก จิตรกรรมบนความเจ็บปวด. ศิลปวัฒนธรรม. 6(2) : 115-116.

บทที่ 3

ประวัติความเป็นมาของการสักไทย

การสักในประเทศไทยมีมายาวนาน แม้ไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่บันทึกหรือบ่งบอกถึงความเป็นมาของการสักโดยตรงก็ตาม การสักร่างกายของคนไทยมีทั้งการสักเพื่อความสวยงาม สักลงอาคม สักเล็ก สักเพื่อลงโทษ ขึ้นอยู่กับความนิยมและความเชื่อของกลุ่มคนในแต่ละสังคม คนไทยมีวัฒนธรรมการสักที่สืบทอดกันมานาน ตั้งแต่ก่อนสมัยอยุธยาจนถึงยุคปัจจุบัน แม้ว่ารายละเอียดและจุดมุ่งหมายของการสักจะเปลี่ยนแปลงไป แต่วัฒนธรรมการสักก็ยังคงอยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด

1. การสักในดินแดนประเทศไทยก่อนอาณาจักรสุโขทัย

ก่อนการสถาปนาอาณาจักรไทย ในดินแดนสุวรรณภูมิเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 ดินแดนแห่งนี้มีชนชาติต่างๆได้ก่อตั้งแว่นแคว้นสร้างสมวัฒนธรรมเจริญรุ่งเรืองมาเป็นระยะเวลานาน แล้วตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 6 เป็นต้นมาไม่ว่าจะเป็นอาณาจักรศรีเกษตร อาณาจักรพุกามของชาวพม่า ซึ่งอยู่ในแหล่งอารยธรรมลุ่มแม่น้ำอิระวดี อาณาจักรสุธรรมวดีของมอญอยู่บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำของพม่าและอาณาจักรทวารวดีในบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา อาณาจักรโคตรบูรณ ล้านช้างของกลุ่มชาวลาว อาณาจักรกัมโพชของเขมร รวมทั้งศรีวิชัยทางตอนใต้ อาณาจักรโบราณเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลทางวัฒนธรรมถ่ายทอดสู่คนไทยที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน และก่อตั้งเป็นอาณาจักรในภายหลัง ทั้งโยนกเชียงแสน อีสานบูรณะ ศรีธรรมโคกราช สุพรรณภูมิ ละโว้-อโยธยา จนถึงสุโขทัย และเมื่ออาณาจักรอยุธยาสถาปนาขึ้นก็ได้รับวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วยเช่นกัน

วัฒนธรรมการสักของกลุ่มชนชาติเหล่านั้นทั้งมอญ ลาว เขมร พม่า จึงอาจแพร่ขยายมาสู่คนไทยด้วยพร้อมกับวัฒนธรรมด้านอื่นๆ หากแต่การสักของกลุ่มชนดังกล่าวมีความผูกพันกับการนับถือศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา ซึ่งมีการเผยแผ่มาจากชมพูทวีป(อินเดียในปัจจุบัน) เนื่องจากกลุ่มชนเหล่านี้มีความศรัทธา เลื่อมใสและต้องการฝังความศรัทธานั้นไว้กับตัวตลอดไป จึงเกิดวัฒนธรรมการสักขึ้น โดยได้นำความเชื่อทางไสยศาสตร์มาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการสักร่างกาย ด้วยการลงคาถาอาคมต่างๆ หรือสักเป็นรูปอักขระและสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ในศาสนา

การสักร่ายน่าจะถือได้ว่าเป็นการสักร่างกายในยุคแรกๆ จะเพื่อความสวยงามหรือเพื่อความหลังของคาถาอาคม แต่เรื่องการสักร่าย พระอริยานุวัตร* ได้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับการสักไว้ว่า พวกลาว พุงดำหรือล้านนาและพวกที่มาจากรัฐฉาน นิยมสักยันต์เต็มตัว ดำบ้าง ขาวบ้าง เหลือเฉพาะหน้าผาก พวกกุลา พวกเงี้ยวโบราณ พวกรามัญ หรือมอญ ผู้ชายจะเจาะลิ้น (อวัยวะเพศชาย) ตรงหนังหุ้มปลาย ใช้ขี้วัว หรือขี้ม้า เข้าไปมัดไว้บริเวณที่เจาะ และนำวัฒนธรรมการเจาะลิ้นดังกล่าวที่เรียกว่าแบ่นบ่อง หรือ บ่องแบ่น (บ่อง คือเจาะ) มาให้ชาวอีสาน พร้อมกับการสักร่ายเต็มตัว ตั้งแต่ได้เข้าลี้ลงมา 2-3 นิ้ว สูงขึ้นไปจรดทวารถึงพุงถึงเนื้อตัว ถือว่าการสักร่ายเป็นความนิยมสูงสุดในยุคนั้น¹

การสักสมัยก่อนการตั้งอาณาจักรอยุธยาสันนิษฐานว่า ผู้สักคงมีจุดมุ่งหมายเน้นในเรื่องของความอยู่ยงคงกระพัน เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์และพุทธศาสตร์ แต่ต่อมาเมื่อมีการขยายชุมชนกว้างใหญ่ขึ้นเกิดความจำเป็นในการควบคุมประชากรและดูแลความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง ทำให้ต้องมีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมความประพฤติของผู้คนในสังคมโดยได้นำการสักเข้ามาเป็นประโยชน์

จุดมุ่งหมายของการสักยันต์คงกระพัน เกิดจากความเชื่อในไสยศาสตร์และความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผู้ที่ต้องการสักมีความเชื่อว่ารอยสักจะเป็นเกราะคุ้มตัวให้ปลอดภัยจากศาสตราอาวุธ และภัยอันตรายต่างๆ การสักยันต์จึงถือได้ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนไทยให้ความสำคัญมากในอดีต

การสักยันต์คงกระพันชาติรีของชาวนานั้น นอกจากรับวัฒนธรรมจากมอญเขมรแล้ว ยังมีข้อสันนิษฐานว่าคนไทยอาจสืบทอดวัฒนธรรมการสักมาจากพวกญวนนาน หนองแส แคว้นสิบสองจุไทย โดยวรรณกรรมอีสานของพระอริยานุวัตรได้กล่าวถึงตำนานการสักไว้ว่า เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน หัวเมืองต่างๆพากันแย่งชิงพระบรมสารีริกธาตุ จนเกิดการสู้รบฆ่าฟันกันยกใหญ่ ต่อเมื่อไท่ยนพราหมณ์แบ่งพระบรมสารีริกธาตุให้แก่ละเมืองจนหมด สงครามจึงสงบลง ต่อมากษัตริย์เมืองญวนนาน หนองแส แคว้นสิบสองจุไทย มาขอพระบรมสารีริกธาตุ ณ เมืองกุฉินารายณ์ พบกษัตริย์วัลลิลปาโมกข์และไท่ยนพราหมณ์ ได้เพียงแก้ผ้าของพระพุทธเจ้ากลับเมืองของตน และได้อธิษฐานต่อพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงให้เหล็กเข็มเข้าตามเนื้อตัว เป็นเหตุให้กษัตริย์ทั้งหลายคงกระพันชาติรี มีพลังเหมือนช้างสาร เหตุดังนี้ ทำให้ชาวนานาน หนองแส แคว้นสิบสองจุไทยและนานเจ้า ไทยใหญ่ พวกเงี้ยว ไทยเซ ไทยยาง ไทยลื้อ ไทยเขิน นิยมสักลายตามตัวเป็นเวทมนต์ คาถา และยันต์ต่างๆ²

¹ไพโรจน์ สโมสร. (2524, มกราคม). พระอริยานุวัตรกับการสักร่าย. *ศิลปวัฒนธรรม*. 2(15): 42-43.

²แหล่งเดิม. หน้า 46.

*พระอริยานุวัตร เป็นหัวหน้าศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือเจ้าอาวาสวัดมหาชัย จังหวัดมหาสารคาม:ข้อมูล พ.ศ. 2524 ผู้รวบรวมหนังสือจารึกอักษรธรรมที่เรียกว่า ไทยใหญ่ ไทยน้อย หรืออักษรลาว

อิทธิพลการสักสันนิษฐานว่า อาจจะได้มาจากเขมรที่มีอำนาจอยู่ในดินแดนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา (ตอนกลางของประเทศไทย) เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 16-18 ตั้งแต่ก่อนที่มีการสถาปนากรุงสุโขทัย และสันนิษฐานว่าการสักในยุคนั้นคงนิยมจารึกอักษรขอม โดยชาวเขมรเชื่อว่าภาษาของตนเป็นภาษาสวรรค์ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่ต้องการสักจึงนิยมนำเอาภาษาขอมมาเป็นลายสักติดตัว ซึ่งเป็นที่นิยมสืบต่อมา และแพร่ขยายอยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ดินแดนภาคเหนือของประเทศไทย ขึ้นไปจนถึงเมืองเลน เมืองสาด เชียงตุงของสหภาพเมียนมา (พม่า)

2. การสักในสมัยสุโขทัย

การก่อตั้งอาณาจักรของคนไทยในพุทธศตวรรษที่ 18 ทั้งกลุ่มสุโขทัย ละโว้-อโยธยา สุพรรณภูมิและล้านนา มีการสั่งสมความเจริญทางวัฒนธรรมยาวนาน โดยยุคสมัยเหล่านี้มีการก่อร่างสร้างตัวมาจากกลุ่มชุมชนขนาดเล็ก ต่อเมื่อมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น ทำให้มีการติดต่อค้าขายระหว่างอาณาจักร เกิดการแลกเปลี่ยนและผสมผสานวัฒนธรรม โดยวัฒนธรรมการสักก็ได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรเหล่านี้เมื่ออาณาจักรสุโขทัยเข้มแข็งเป็นปึกแผ่น การสักได้ถูกนำมาใช้ในการปกครองประชาชนที่มีจำนวนมากขึ้น

2.1 หลักฐานเกี่ยวกับการสัก

ในสมัยสุโขทัย ข้อมูลเกี่ยวกับการสักปรากฏอยู่ในหลักฐานสำคัญ 2 ประเภท คือ

2.1.1 หลักฐานในมั่งรายศาสตร์

ล้านนาและสุโขทัยเป็นอาณาจักรร่วมสมัยที่เป็นกลุ่มชนชาติไทยเช่นเดียวกัน ล้านนามีศูนย์กลางที่เชียงใหม่ครอบคลุมลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน แ่ขยายอิทธิพลไปโดยรอบ ส่วนสุโขทัยปกครองบริเวณลุ่มแม่น้ำยมและตอนล่างของแม่น้ำปิง แม่น้ำน่าน ทั้งสองอาณาจักรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและมีรูปแบบวัฒนธรรมเดียวกัน ดังนั้นมั่งรายศาสตร์หรือกฎหมายพระเจ้ามังรายหรือวินิจัยมังราย¹ ซึ่งพระเจ้ามังรายกษัตริย์ล้านนา (พ.ศ.1805) ได้โปรดให้ชำระรวบรวมขึ้นจึงเป็นข้อมูลที่แสดงภาพของสุโขทัยในยุคนั้นได้เช่นกัน มั่งรายศาสตร์ได้รับอิทธิพลด้านกฎหมายมาจากมนุธรรมศาสตร์ของชาวอินเดีย (พวกฮินดู) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของล้านนา กฎหมายฉบับนี้ยังมีความ

¹ประเสริฐ ณ นคร. (2521). *มั่งรายศาสตร์*. หน้า (1) – (5).

สัมพันธ์กับคัมภีร์ธัมมสัทธัม ฉบับที่เจ้าฟ้ารัชต์วงศ์ครองประเทศราชมัญ (ตรงกับสมัยสุโขทัย) สร้างขึ้น ซึ่งใช้หลักการจากมนุธรรมศาสตร์ของฮินดูเช่นกัน ข้อความตอนต้นของมังรายศาสตร์ กล่าวถึงการสักไว้ คือ โทษของการหนีศึก ด้วยการให้สักหมึกที่หน้าผากว่า เจ้านายไม่รับเลี้ยง ถือเป็นโทษที่น่าละอายมากกว่าโทษตายเสียอีก มังรายศาสตร์ฉบับเก่าแก่ที่สุด มาจากวัดเส้าไห่ อำเภอเส้าไห่ จังหวัดสระบุรี ภาษาและตัวหนังสือเป็นของไทยญวนจารลงบนใบลาน 48 ใบ ได้รับการคัดลอกใหม่เมื่อ พ.ศ.2343 ก่อนกฎหมายตราสามดวงในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเป็นเวลาสี่ปี ทั้งนี้ จะพบว่าลักษณะของกฎหมายที่มีบทลงโทษด้วยการสักนั้น จะเป็นความผิดต่อบ้านเมือง จึงถือว่าเป็นการรักษาความมั่นคงของแผ่นดิน

2.1.2 หลักฐานในศิลาจารึก

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงเป็นหลักฐานแสดงระบบสังคมสุโขทัยที่ดีความโดย จิตร ภูมิศักดิ์ เกี่ยวกับการจัดระเบียบชนชั้นทางสังคม อาจแบ่งสังคมออกเป็นชนชั้นต่างๆ ได้แก่ ชนชั้นปกครองกับชนชั้นผู้ถูกปกครอง ซึ่งจิตร ภูมิศักดิ์ได้ให้ข้อสังเกตว่าจากบางตอนของจารึก บรรยายถึงลักษณะของการสืบมรดกว่า “ไพร่ฟ้าหน้าใส ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใด เกิดล้มหายตายจากลง สมบัติของพ่อไม่ว่าจะเป็นเหย้าเรือนกีด ช้างกีด... ไพร่ฟ้า ข้าไท ป่าหมาก ป่าพลู ก็มอบตกเป็นสมบัติของลูกทั้งสิ้น”¹ จิตร ภูมิศักดิ์ อธิบายคำว่า “ไพร่ฟ้าข้าไท” ในที่นี้ “ไพร่ฟ้า” ไม่ได้แปลว่า “ประชาชน” อย่างที่เข้าใจมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแปลความได้ว่า “พ่อมันตายให้ยก ไพร่ฟ้าของพ่อมันให้ลูกรับมรดกไป พ่อในที่นี้จะมี “ประชาชน” เป็นสมบัติได้อย่างไร ไพร่ฟ้าในที่นี้คือ พวกไพร่สม ไพร่หลวงหรือพวกเลกสักสมกำลังในสังกัดของพ่อ เมื่อพ่อตาย “เลก” ก็ต้องโอนเข้าสังกัดของลูกต่อไปตามธรรมเนียม อีกตอนหนึ่งของจารึก กล่าวถึงการบรรพชาสามเณรเจ้าเมืองฉอด กับพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ครั้งขุนสามชนมาตีเมืองตากกล่าวว่า “พ่อกูไปรบขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด หัวข้าขุนสามชนขั้มาหัวขว ขุนมานชนเคลื่อนเข้า พ่อกูหนีญะญาย ไพร่ฟ้าหน้าใสพ่าย จะแจะ (หนีกระจัดกระจาย)”² ในที่นี้ ไพร่ฟ้าหน้าใสคือ ไพร่หลวงหรือทหารในระบบศักดินา ไม่ได้แปลว่า ประชาชน ที่เข้าใจในความหมายปัจจุบัน แต่หมายถึงไพร่พวกเลกที่สักข้อมือสังกัดเป็นคนของหลวง เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมประชากร ช่วยในการแบ่งหน้าที่การทำงาน ซึ่งมีความสำคัญต่อการขยายอำนาจของสุโขทัยในเวลานั้น

¹ สมสมัย ศรีศุทรพชร. (2517). *โฉมหน้าศักดินาไทย*. หน้า 102-103.

² แหล่งเดิม. หน้า 103.

จากหลักฐานดังกล่าวพอจะเห็นได้ว่า การรักของคนไทยมีมานานอย่างน้อยสมัยล้านนาไทย หรือสุโขทัย เพราะทั้งอิทธิพลของอินเดีย มอญและเขมร มีผลต่อการเกิดวัฒนธรรมไทยซึ่งคือแม่แบบ ของกฎหมายไทยในเวลาต่อมา คือ มังรายศาสตร์ มีระบุการลงโทษด้วยการรักเอาไว้ จริงแล้วชาว ล้านนา มีการรักเพื่อความสวยงาม ลงอักขระภาษาขอมตามความเชื่อโบราณมาก่อนแล้ว การรัก ปลายลงโทษตามมังรายศาสตร์อาจได้รับอิทธิพลจากอินเดีย

2.2 ประเภทของการรัก

หลักฐานดังกล่าวแสดงว่าการรักเป็นที่รู้จักในสังคมไทยมาเป็นเวลานานแล้วและการรักได้ ถูกนำมาใช้ประโยชน์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันไป ได้แก่การรักเลกและการรักคองกระพัน

2.2.1 การรักเลก

เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมของสุโขทัยมีลักษณะเป็นระบบชนชั้นคือ ชนชั้นปกครองกับชน ชั้นผู้ถูกปกครอง การรักได้ถูกนำมาใช้ในการจัดระเบียบสังคมด้วยการรักเลกไพร่ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ สำคัญคือ การขยายตัวของอาณาจักรสุโขทัยประกอบกับความเจริญทางเศรษฐกิจ ทำให้จำนวน ประชากรเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก หลวงจิ่งนำวิธีการรักเลกไพร่มาใช้ในการปกครองสังคม ควบคุมไพร่ พลเมื่อต้องการเกณฑ์แรงงานไปใช้ราชการต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อคราวเกิดสงคราม เลกไพร่ถือเป็นกำลัง สำคัญของบ้านเมือง

2.2.2 การรักคองกระพัน

การรักคองกระพันเป็นการรักที่ไพร่ในสมัยนี้นิยมรักกันมากเพราะถือว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว จิตใจให้กล้าหาญ และสร้างความมั่นใจในเรื่องความอยู่ยงคงกระพันในการออกไปสู้รบกับข้าศึกศัตรู มี การลงคาถาอาคม โดยเชื่อว่าการรักประเภทนี้เป็นเกราะคุ้มกันตัวเองให้ปลอดภัยจากคมหอกคมดาบ ต่างๆ ไพร่บางคนรักกันทั้งตัวตั้งแต่เท้าจรดคอยกเว้นเพียงแค่ใบหน้าเท่านั้น ไพร่จะศรัทธาในรอย รักผู้ใดมียอยรักมาก ผู้อื่นจะให้ความเกรงใจ เคารพนับถือ ไม่มีใครกล้ารังแก อาจเป็นเพราะนับถือใน เรื่องของจิตใจว่าสามารถทนต่อความเจ็บปวดในการรักอันมากมายเหล่านั้นได้อย่างไรมากกว่า

3. การรักสมัยอยุธยาและสมัยธนบุรี

สมัยอยุธยาอาณาจักรไทยนับได้ว่ามีความยิ่งใหญ่เจริญเข้มแข็งในดินแดนลุ่มแม่น้ำ เจ้าพระยา บางขณะสามารถขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง เข้ายึดครองอาณาจักรล้านนา

และอาณาจักรเขมรเป็นประเทศราชและมีการทำสงครามกับพม่าอยู่บ่อยครั้ง เมื่อชนะศึกก็จะทำการกวาดต้อนผู้คนมาเป็นแรงงานใหม่ตั้งรกรากในเขตราชธานีจึงเกิดการผสมผสานวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน อีกร่องครืออยุธยายังทำการค้าขายกับนานาชาติมาก เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศมีความอุดมสมบูรณ์มีแม่น้ำล้อมรอบอยู่สามสายคือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสักและแม่น้ำลพบุรีจึงมีเสบียงอาหารบริบูรณ์และสะดวกในการขนส่งสินค้าจากดินแดนภายใน อีกทั้งอยู่ใกล้กับทะเลจึงทำให้สะดวกในการค้ากับต่างชาติเป็นผลให้มีผู้คนจำนวนมาก หลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรม เช่น ชาวจีน ญี่ปุ่น อินเดีย ชาวตะวันตก เข้ามาตั้งหลักแหล่งและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่อกันจนเกิดเป็นสังคมนานาชาติขึ้น

การเพิ่มขึ้นของประชากรในสมัยอยุธยาก่อให้เกิดปัญหาในการปกครองจึงจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบสังคมให้เป็นระบบที่ชัดเจน โดยการนำการสักเลกหมายหมู่มาจัดระเบียบชนชั้นแรงงานซึ่งถือเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมอยุธยา รวมทั้งยังมีการสักเพื่อลงโทษสำหรับบุคคลที่กระทำความผิดเพื่อให้บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย การสักในสมัยนี้แบ่งเป็นประเภทต่างๆคือ

3.1 การสักเลกหมายหมู่

การสักเลกหมายหมู่ของไทยปรากฏตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากสภาพสังคมไทย มีลักษณะการปกครองแบบศักดินา กลุ่มแรงงานของสังคมส่วนใหญ่คือกลุ่มไพร่หรือสามัญชน ไพร่จึงถือเป็นกำลังของแผ่นดินมีจำนวนมากที่สุดในระบบสังคมไทย สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้ทรงจัดระเบียบผู้คนในสังคมโดยแบ่งหมวดหมู่ของไพร่เข้าสังกัดมูลนายแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ คือ ไพร่หลวงและไพร่สม (มีระยะเวลาการเกณฑ์ขึ้นอยู่กับการเกณฑ์บ้านเมือง) ไพร่หลวง คือ ชายฉกรรจ์ที่เข้ารับราชการให้หลวงเป็นเวลา 6 เดือนต่อปี(เข้าเดือนออกเดือน) หลักฐานของลาภูแบร์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ไพร่หลวงต้องเข้ารับราชการปีละ 6 เดือน จำนวนเวลารับราชการลดลงในสมัยธนบุรีเหลือปีละ 4 เดือน และสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนั้นเหลือปีละ 3 เดือน ไม่ต้องรับราชการติดต่อกัน 6 เดือนติดกันก็ได้¹ เรียกว่าทำราชการ ไพร่หลวงเหล่านี้จะอยู่ใต้ปกครองดูแลของขุนนางกรมต่างๆมีหน้าที่เกี่ยวกับสาธารณะประโยชน์ ส่วนไพร่สมหรือไพร่สมกำลังพลนั้นขึ้นอยู่กับนายของตนและไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานไปทำราชการของหลวง² ทั้งไพร่หลวงและไพร่สมกำลังจะเข้ารับสังกัดมูลนายตามสังกัด

¹เดช ทุมทอง. (2537). *การสักหมึก*. หน้า 14.

²ม.ร.ว.อดิน รพีพัฒน์. (2518). *สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์:พ.ศ.2325-2416*. แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุขและพรณี สรวงบุญมี. หน้า 65-66.

ของบิดาตน ส่วนไพร่อีกประเภทหนึ่ง คือ ไพร่ส่วยหรือเลกส่วย ได้แก่ ไพร่หลวงที่อยู่ห่างไกลเมืองหลวง ไม่สะดวกในการเข้ามารับราชการจึงให้ส่งผลผลิตหรือทรัพย์สินแทนการเข้ารับราชการ

ไพร่จะต้องรับราชการจนถึงอายุครบ 60 ปี ยกเว้นแต่หากมีบุตรรับราชการให้หลวงแล้ว 3 คน การเข้าสังกัดไพร่ดังนี้ ย่อมต้องถูกสักเลก เหมือนครั้งสมัยสุโขทัย ที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้แล้ว รวมทั้งไพร่ส่วยซึ่งแม้ว่าจะไม่ต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นไพร่หลวง ไพร่สมกำลัง แต่ไพร่ส่วยก็ต้องถูกสักเลกเช่นกัน พอจะเห็นความจำเป็นในการสักเลกในสมัยอยุธยาว่า มีความสำคัญต่อการควบคุมประชาชนที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นและการขยายอาณาจักรที่กว้างใหญ่ ทำให้รัฐต้องมีการจัดระบบชนชั้นพร้อมกับจำแนกหน้าที่ของแต่ละชนชั้น โดยเฉพาะชนชั้นแรงงานซึ่งก็คือไพร่ ผลผลิตมาให้รัฐบาลหรือส่วย ไพร่กลุ่มนี้ถูกเรียกว่าเลกส่วย ชัดเจนว่าแม้จะไม่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ เป็นไพร่หลวง ไพร่สมกำลัง ไพร่ส่วย ก็ต้องถูกสักเลกเช่นกัน

การสักเพื่อแสดงเครื่องหมายของผู้ถูกเกณฑ์เป็นทหารดังกล่าวลักษณะที่ข้อมือ ปรากฏเลขหมายหมู่ตามสังกัดของตน ผู้ถูกสักในขั้นแรกเรียกว่า "เลกหัด" หมายถึง ผู้ที่ถูกเกณฑ์มาใหม่ อยู่ในระหว่างฝึกหัดการรบ ต่อมาเป็นพวกไพร่สมและไพร่หลวง ซึ่งคือ ไพร่พลนั่นเอง นอกจากการสักเลกในหมู่ไพร่พลไทยแล้ว ยังปรากฏว่าชาวล้านช้างสมัยกรุงศรีอยุธยา เข้ารับราชการได้สักหมีกษายฉกรรจ์ที่อายุครบ 20 ปี บริบูรณ์ ต้องทำหน้าที่ไพร่หลวงสังกัดมูลนายโดยมีการสักเลกที่ต้นแขนซ้าย มาตลอดการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2475 จดหมายเหตุของลาลูแบร์ บันทึกการทำทะเบียนราษฎร กล่าวถึงการเข้ารับราชการของชายฉกรรจ์ รวมถึงพระสงฆ์ สามเณร และสตรี ไม่ต้องเกณฑ์เข้าเดือน แต่ต้องลงนามในทะเบียนนางว่าตามกรมยี่นสุรัสวดี เพราะหากพระสงฆ์ สามเณร ลาสิกขาบทมาเป็นฆราวาสแล้ว ต้องกลับสู่อำนาจมูลนายเดิม ส่วนสตรีลงนามเพื่อจะเอาลูกมาเข้าหมู่ตามกรมต่างๆ¹

การลงทะเบียนเลก โดยคัดชื่อเฉพาะผู้ชายจากทะเบียนราษฎร เลกโดยมากจะถูกสักที่แขนใกล้กับข้อมือ แสดงสังกัดหมู่ กรม ถ้าเป็นเลกตามหัวเมืองจะลงชื่อเมืองไว้ด้วย เลกพวกนี้เรียกว่าเลกคงเมืองหรือเลกหัวเมือง² การสักเลกเริ่มต้นภายหลังจากวันเกณฑ์เข้ารับราชการ เออร์เนสต์ ยัง (Ernest Young) ผู้แต่งเรื่อง The Kingdom of the Yellow Robes (ค.ศ.1907 หน้า 122,128) กล่าวถึงเกณฑ์การลงทะเบียนเลก การเข้ารับราชการตามกฎหมาย จะสักข้อมือซึ่งถือว่าผู้ถูกสักเป็นสมบัติของรัฐบาล

¹ ชัย เรืองศิลป์. (2539). ประวัติสังคมไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษที่ 25. หน้า 173-174.

² แหล่งเดิม. หน้า 174-176.

การลักเลาะที่เกิดขึ้นในช่วงของการเปลี่ยนรัชกาล ดังหนังสือพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา¹ มีความตอนหนึ่งพอสรุปได้ว่า พ.ศ. 2316 รัชสมัยสมเด็จพระบรมธรรมิกราชาธิราช (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) ทรงพระกรุณาให้ลักทองคำ หมายหมู่เล็กไพร่หลวง และเล็กสังกัดพรรค กับทั้งเลาะหัวเมือง ส่งสารบัญญัติระเบียบทางวายุย่นกรมสุรัสวดี ให้รู้จำนวนไพร่พลไว้ใช้ในราชการแผ่นดินและการศึกต่างๆ²

3.2 การลักเพื่อการลงโทษ

สมัยอยุธยาเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่มีผู้คนอาศัยอยู่หลากหลายกลุ่มชน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการในการควบคุมความประพฤติของประชาชนมิให้กระทำความผิดต่อกฎระเบียบของสังคม การลักจึงถูกนำมาใช้เป็นบทลงโทษสถานหนึ่ง

บทลงโทษโดยทั่วไป

การลักเพื่อการลงโทษเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย มีจุดประสงค์เพื่อต้องการจัดระเบียบสังคมให้มีความสงบ หากบุคคลใดกระทำความผิดก็จะมีกฎหมายการลงโทษ ซึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา โทษจำคุกไม่ค่อยใช้กัน อาจเป็นด้วย คุกหลวงไม่ค่อยมี เอาคนเข้าคุกมากๆ จะไม่มีข้าวเลี้ยง กฎหมายจึงมีการปรับโทษแทนการลงโทษในสถานต่างๆ การลงโทษสถานหนักประการหนึ่ง คือ การลักหน้า ลักอก เกิดจากการกระทำผิดขั้นร้ายแรง ได้แก่ ด่า ตี พ้นทางพระภิกษุ นักบวช บิดา มารดา ปู่ย่าตายาย โดยให้เขียนสามยก แห่ประจานทั้งทางบกและทางเรือ คราวละ 3 วัน แล้วตัดนิ้วมือทั้งสองข้าง ปล่อยลงแพประจานให้ผู้อื่นรับทราบ ถ้าเพียงทุบตี จะลงโทษด้วยการปอกเล็บมือทั้ง 10 นิ้ว จำคุก 6 เดือน ขึ้นขานยังประจานสามวัน แล้วตีด้วยลวดหนึง 30 ที แล้วลักที่อกว่า ตีพ่อตีแม่³

บทลงโทษหญิงมีชู้

การลงโทษหญิงทำชู้นอกใจผัว ตามกฎหมายกรุงเก่าค่อนข้างรุนแรงมาก เช่น หญิงทำชู้มีโทษปรับเป็นขั้นๆ สุดแต่ว่าเป็นชู้รุนแรงเพียงใด โทษต่ำบังคับให้ตัดดอกขาแดงสองหู ให้นายฉม่อมตีฆ้องนำหน้าตระเวนประจาน 3 วัน ถ้าทำชู้ถึง 2 ครั้งให้โกนศีรษะเป็นรูปตะแลงแกง เอาขึ้นขานยังแห่

¹พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. (ม.ป.ป.). หน้า 385.

²ธีรชัย บุญมาธรรม. (2526,ธันวาคม). การเก็บส่วยในหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกในช่วงต้นรัตนโกสินทร์. วารสารธรรมศาสตร์. 12(4) : 157.

³เสนีย์ ปราโมช. (2510). ปาฐกถาเรื่องกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา. หน้า 8.

ประจักษ์' แล้วตีด้วยลวดหนึง 20 ที จากนั้นจึงสักรูปชายหญิงไว้ที่แก้ม แต่ผู้กระทำความผิดสามารถไต่โทษด้วยการจ่ายค่าปรับแทนการสักหน้าดังกล่าว ตามที่ระบุในกฎหมายลักษณะพรมศักดิ์ของกรุงเก่า คือ ไต่โทษได้ด้วยเงิน 5 แส่นเบี้ย² จากอัตราค่าปรับที่แพงแสดงให้เห็นถึงความหนักเบาของโทษ และบทลงโทษโดยเฉพาะสักหน้าประจักษ์ความผิด เป็นสิ่งที่ติดตัวไปตลอดจนกว่าจะตายไม่สามารถลบได้ จึงเห็นว่าโทษสักหน้าไม่แตกต่างกับโทษประหารชีวิตสักเท่าใด

4. การสักสมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมัยรัตนโกสินทร์ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรม จารีต ประเพณีจากสมัยอยุธยาไม่ว่าจะเป็น ลักษณะโครงสร้างทางสังคมหรือตัวบทกฎหมาย หากแต่สมัยนี้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงให้ความสำคัญต่อการสร้างบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่น เพื่อป้องกันการรุกรานของข้าศึก เนื่องจากสมัยนี้ยังคงมีสงครามอย่างต่อเนื่อง จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลัทธิจักรวรรดินิยมเริ่มคุกคามประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และขยายตัวรุนแรงขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์จำเป็นต้องปฏิรูปบ้านเมืองทั้งการปกครองและการศาลเข้าสู่ความเป็นสากล เพื่อเลี่ยงการตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก ด้วยเหตุนี้การสักเลกหมาย หมูไพร่พลและการสักเพื่อลงโทษที่มีความสำคัญต่อการจัดระเบียบในสังคมอยุธยาจึงเปลี่ยนแปลงไป

4.1 การสักเลก

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ยังไม่ปรากฏความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครอง หรือทางสังคมศักดินาเท่าใด สังคมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะคล้ายคลึงกับสมัยอยุธยาและธนบุรี ดังเช่น การปกครองควบคุมผู้คนในสังคมโดยเฉพาะชนชั้นไพร่ซึ่งถือว่ามีความสำคัญทั้งในฐานะทหารช่วยปกป้องเสริมสร้างความเข้มแข็งมั่นคงแห่งราชอาณาจักรใหม่และในด้านแรงงานช่วยก่อสร้างบ้านเมืองใหม่ การควบคุมประชากรยังคงเป็นระบบไพร่ตามรูปแบบเดิมในสมัยอยุธยา ดังปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ระบุถึงการสักเลกไพร่พลและการสักเพื่อการลงโทษสถานหนัก

¹กฎหมายตราสามดวง เล่ม 2. (2506). หน้า 207.

² เสนีย์ ปราโมช. ปาฐกถาเรื่องกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา. หน้า 6-7.

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงเคยรับราชการเป็นหลวงยกกระบัตรซึ่งมีหน้าที่ในการรักษากฎหมายครั้งก่อนเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ต่อมาเมื่อมารับราชการอยู่กับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จึงได้นำวิธีการควบคุมไพร่พลสมัยอยุธยามาใช้ในสมัยธนบุรีอย่างเคร่งครัด โดยนำวิธีการสัณเภาใช้ในการลงทะเบียนชายฉกรรจ์เป็นไพร่หลวง เพื่อป้องกันการหลีกเลียงการรับราชการทหาร สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงออกพระราชกำหนดลงโทษผู้หนีเกณฑ์ทหารหรือผู้ที่ทำเลืกสัณเภาปลอมขึ้นเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตัว มีโทษถึงประหารชีวิต¹ เนื่องจากอยู่ในภาวะบ้านเมืองยังไม่สงบจากสงคราม มีความต้องการไพร่พลจำนวนมาก เพราะไพร่พลเดิมหนีหายไปช่วงสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ต่อเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จึงทรงให้ความสำคัญต่อการสัณเภาไพร่พล เพราะไพร่พลถือเป็นแรงงานของรัฐโดยตรงเพื่อการก่อสร้างราชธานี

4.1.1 การสัณเภาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชกำหนดเก่า มาตราที่ 34 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงตรัสสั่งว่า ให้สัณเภาโดยลงชื่อเมือง ชื่อมูลนายไว้ในข้อมือไพร่เพื่อเข้ารับราชการ และหากผู้ใดหนีการสัณเภา ทำเลืกสัณเภาปลอมหรือขโมยเลืกสัณเภาของหลวงไป มีโทษถึงประหารทั้งโคตร หรือเขียน ธิราชบาตร ตัดนิ้ว สักหน้า พาตระเวนบกสามวันเรือสามวัน จ้องจำไว้ในคุกจนกว่าจะตาย ในพระราชกำหนดใหม่มีการระบุถึงพระราชบัญญัติว่าด้วยการบังคับเลมิให้มาสัก และการซื้อ-ขายเลมิเป็นทาสเพื่อหลบหนีการสัณเภาเป็นไพร่หลวงซึ่งมีบทลงโทษเขียนผู้หนีการสัณเภา โดยส่งไปเป็นไพร่หลวงทำราชการงานหนักปีหนึ่ง ก่อนเข้าเดือนออกเดือนตามปกติ²

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงนำพระราชกำหนดเก่าว่าด้วยการสัณเภา เกณฑ์ไพร่พลดั้งเดิมมาใช้และในกฎหมายตราสามดวงมีบทลงโทษที่กล่าวถึงการสัณเภา เป็นโทษสถานหนักทั้งในกฎหมายอาญาและกฎหมายลักษณะผิดเมีย ลักษณะลักพา (ลักพา) ลักษณะโจรวิเวทดำดี กฎ 36 ข้อ พระราชกำหนดเก่า พระราชกำหนดใหม่ ระบุบทลงโทษขั้นรุนแรง เพื่อลงโทษทั้งข้าราชการ นางใน ไพร่และราษฎร ได้รับโทษลักประเภทต่างๆ กัน เช่นเดียวกับสมัยอยุธยาและสมัยธนบุรี

¹กฎหมายตราสามดวง เล่ม 5. (2506). หน้า 95 – 96.

²แหล่งเดิม. หน้า 95,221,257-259.

การใช้กฎหมายตราสามดวงตลอดสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น นอกจากการสักเพื่อเป็นการลงโทษยังมีการสักเพื่อแสดงสังกัดกรมกองด้วย จะมีการสักใหม่เมื่อมีการเปลี่ยนแผ่นดิน เพราะเป็นการสำรวจไพร่พลของพระมหากษัตริย์ โดยจะสักเปลี่ยนตำแหน่ง เช่น ท้องแขน ข้างท้องมือ ข้างหลังมือ เป็นต้น ซึ่งปรากฏในพระราชพงศาวดารสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ระบุการสักเลก พ.ศ. 2353 ตราเป็นพระราชกำหนดสักเลกเมื่อเปลี่ยนรัชกาลไว้ว่า ถ้ารัชกาลก่อนสักตรงแขน ข้างท้องมือ รัชกาลต่อมาจะสักลงตรงแขนข้างหลังมือ ถึงรัชกาลต่อไปกลับไปสักข้างท้องมืออีก¹ การสักเพื่อจุดประสงค์นี้ ปรากฏหลักฐานอย่างเป็นทางการ เมื่อทางราชการกำหนดให้มีการ “สักเลก” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2367 เป็นการสักเพื่อประโยชน์บางอย่างของทางเมืองหลวงคือ กรุงเทพมหานคร ในระยะนั้นและสักที่ข้อมือเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

4.1.2 การสักในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การปกครองระบบไพร่เมื่อไพร่มีลูกกฎหมายจะแบ่งลูกให้สังกัดมูลนาย ตั้งแต่เด็กอายุ 9 ขวบ² จะจัดซื้อเด็กขึ้นทะเบียนไว้รอการสักเมื่อถึงวัยฉกรรจ์ คือสูงเสมอไหล่ 2 ศอกครึ่งก็จะนำมาสักแขน คล้ายการทำรูปพรรณสัตรี³ เพื่อให้รู้ว่าเป็นไพร่พลของสังกัดใด ส่วนการกำหนดอายุชายฉกรรจ์ว่าเริ่มแต่อายุ 18 ปี ไปจนถึง 60 ปี เพิ่งมีเมื่อ ร.ศ. 118 (พ.ศ. 2442) หาได้มีมาแต่สมัยอยุธยาอย่างที่เราเข้าใจกัน³

การสักเลกต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐบาลได้ออกหมายประกาศตั้งแม่กองสักเลก เพื่อดำเนินการชำระทะเบียนเลก ให้เป็นไปตามที่เจ้าหม่อมขุนนายของไพร่หลวง และไพร่สมกำลังทำบัญชีทางว่าจำนวนคนไพร่หลวงไพร่สมเลกสังกัดพรรค แล้วยื่นต่อกรมพระสุรัสวดีตรวจสมุดบัญชีทางว่าให้ถูกต้องเพื่อนำตัวเลขมาสักภายหลัง⁴

ในรัชสมัยนี้วิธีการเกณฑ์ไพร่เปลี่ยนไปจากเดิมที่จะต้องสังกัดเป็นไพร่หลวงหรือไพร่สมตามบรรพบุรุษ โดยรัฐบาลกำหนดให้คนทั้งหมู่บ้านหรือทั้งตำบลเป็นไพร่หลวงหรือไพร่สมเหมือนกัน

¹พรพรรณ ทองตัน. เล่มเดิม. หน้า 139.

²กฎหมายตราสามดวง. เล่ม 2. (2506). หน้า 13.

³ชัย เรื่องศิลป์. (2523). ประวัติสังคมไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษที่ 25. หน้า 172-173.

⁴แหล่งเดิม. หน้า 210.

สังกัดกรมเดียวกัน เพื่อสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ประเภทเดียวกันง่ายต่อการตรวจสอบ ดังเช่น ปรากฏในหนังสือนิราศเกาะจาน เล่าถึงการตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไป ทอดพระเนตรสุริยุปราคา ที่ชายทะเลตำบลหว้ากอ บรรยายถึงการตกทายของพวกข้าราชการกรมพระ ดำรวจต่อชาวบ้านตั้งแต่ที่เป็นไพร่สมกำลังถูกเกณฑ์ไปทำงานโยธาประเภทหาบขนสั้ภาระต่างๆ ปลุก พลัปลลาที่ประทับบ้าง ดังนี้

พอถึงบ้านสี่ระเศาก็เข้าได้	เกวียนยังไกลสุดแลชะเง้อหา
ฝ่าไพรินไปด้วยช่วยชักพา	ถึงบ้านป่าหยุดพักล้า้นักคอย
ที่บ้านอยู่หมื่นนั้นก็ห่างๆ	เป็นโรงร้างรกระชยะผอย
ที่คนมีเล่าเล็กล้วนเด็กน้อย	ผู้ใหญ่พลอยหนีเร้นไม่เห็นคน
พบหญิงแก่แม่หม้ายได้ไต่ถาม	เขาแจ้งความตามสั้ดยไม่ขัดสน
บรรดาชายจ่ายเกณฑ์ไม่เว้นคน	ทั้งหาบขนกระทำการระดม
ปลุกพลัปลลาที่ประทับรับเสด็จ	แต่เดือนเจ็ดเกณฑ์ไปพวกไพร่สม
มิได้เหลือค่างอยู่สักหมุกรม	เจ็บระมที่ไปทำเขารำลือ ¹

กฎหมายเกี่ยวกับการสักเลกคงมีอยู่ตลอดสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ปรับเปลี่ยนเพียง ระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ ไพร่ที่ต้องทำการสักเลกนั้นนอกจากจะได้รับความเจ็บปวดแล้ว ยังต้องจ่าย ค่าสักประมาณ 1 บาท 1 เฟื้อง ผู้ที่ยอมเสียเงินค่าทุเลาสักคือ ช่างสักจะสักไม่ลึก เลือดออกน้อย ถ้า ใครมีเงินมากไม่ต้องถูกสักให้เจ็บตัวก็จ่ายเงินซื้อตราภูมิคุ้มสัก ฉบับละ 3 บาท ซึ่งนับว่าแพงมากใน สมัยนั้น เรียกว่าผู้ถูกสักยังพอมีทางเลือกที่ตนไม่ต้องทนความเจ็บปวดจากการสัก เพราะบางคนทนสัก รวดเดียวไม่ได้ ประกอบกับแต่ละวันมีผู้ต้องรอสักจำนวนมากไม่มีเวลามากพอที่จะทำให้เสร็จภายใน คราวเดียว ไพร่บางคนหากไม่สามารถรับการสักให้เสร็จภายในวันเดียวเพราะคนมีจำนวนมาก ต้อง ฝากขังรอสักในวันต่อไป ซึ่งไพร่ต้องจ่ายค่าคุมขังตนเอง ค่าข้าว ค่าน้ำผู้คุม ถ้าไม่ยอมจำตรวนก็ต้อง จ่ายค่าลดจำ² ข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการขึ้นทะเบียนไพร่และการเป็นไพร่มีความยากลำบากไม่ น้อยเลยทีเดียว

¹นิราศเกาะจานใน "นิราศของสุนทรภู่และบางคน". (2501). หน้า 122.

²ปิยะฉัตร ปิตะวรรณ. (2526). สภาพสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ระหว่าง พ.ศ. 2395-2398. ใน สังคมไทย 200 ปี. หน้า 69.

กฎหมายไทยหรือประกาศรัชกาลที่ 5 ร.ศ.113 ระบุประกาศสักเลกหมายหมู่ให้ตรงตามกำหนดเวลาที่หลวงกำหนดให้¹ และประกาศว่าด้วยคนช้อมือขาว ซึ่งก็คือไพร่หลวงที่ไม่ต้องการสักช้อมือแต่ใช้หนังสือคุ้มสักแทนการสักเลก² หนังสือคุ้มสักเปรียบเสมือนหนังสือรับประกันว่าบุคคลนี้มีสังกัด มุลนายถูกต้องตามกฎหมายเพียงแต่ไม่ต้องการสักเลกช้อมือ จะด้วยกลัวเจ็บหรือครอบครัวยังพอจะมีฐานะดี

การกำหนดอายุบุคคลที่เข้ารับราชการเป็นไพร่หลวงจนถึงอายุเกษียณราชการนั้น มิได้มีปรากฏแน่นอน ต่อเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกาศกำหนดอายุบุคคลที่เป็นชายฉกรรจ์และปลดชรา ร.ศ.118 มีความตอนหนึ่งอ้างถึงกฎหมายเกณฑ์แรงสมัยโบราณ ในการกำหนดลักษณะผู้ที่เข้ารับราชการคือ ชายสูงสองศอกคืบ นับว่าเป็นชายฉกรรจ์ขึ้นบัญชีรับราชการกำหนดเอาสัญญาณเป็นอัตรา บางคนร่างใหญ่ อายุ 14 หรือ 15 ก็ได้ขนาดเสียก่อน บางคนร่างเล็ก อายุ 19, 20 หรือ 21 ยังไม่ได้ขนาดก็มี ส่วนคนที่ปลดชรากำหนดอายุ 70 ปี แต่ทรงให้แก้ไขเลิกรรมนิยมเก่าเสีย เป็นอันว่าประกาศฉบับนี้ในสมัยพุทธศตวรรษที่ยี่สิบสี่และก่อนหน้านั้นขึ้นไป ชายฉกรรจ์คือ บุคคลที่มีส่วนสูงสองศอกคืบขึ้นไปและอายุตั้งแต่วัยรุ่นขึ้นไปจนถึง 70 ปี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า ถ้าถือเอาสัญญาณเป็นสำคัญในการกำหนดเกณฑ์ของราษฎรทำให้เกิดการหลกหลั่นไม่แน่นอน จึงแก้ไขใหม่ “แต่ต่อไป ถ้าผู้ใดมีอายุถึง 18 ปี ก็ให้เจ้าหมอยกผู้นั้นเป็นฉกรรจ์ได้ ให้ยกขึ้นพวกลงทะเบียนเป็นคนฉกรรจ์ตามธรรมเนียมราชการ” ส่วนการถือเอาอายุ 70 ปี ปลดชราก็ทรงเห็นว่าสร้างความลำบากแก่ราษฎรยาวนานเกินไปจึงปลดชราจาก 70 ปีเป็น 60 ปี ให้ปลดจากคนฉกรรจ์เป็นคนชรา พ้นราชการทั้งปวง³

ดังนั้นจะเห็นว่าตามความเข้าใจที่คนปัจจุบันเชื่อว่า สักเลกหมายหมู่เริ่มเมื่ออายุ 18 ปี ถึง 60 ปี นั้นแท้จริงเพิ่มมีเมื่อ ร.ศ. 118 (พ.ศ. 2442) มิใช่มีมาแต่สมัยอยุธยาเหมือนที่เข้าใจต่อกันมา

กฎหมายไทยหรือพระราชบัญญัติและประกาศ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ศ. 113 ประกาศกฎหมายลักษณะสักเลกเพื่อมิให้พวกมุลนายหลีกเลี่ยงการนำไพร่สมมาสักช้อมือ โดยกฎหมายมิได้ลงโทษแต่เฉพาะไพร่เท่านั้น แต่จะลงโทษกับมุลนายเจ้าของไพร่อีกด้วย⁴

¹ สำนักราชเลขาธิการ. (2541). *กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 2*. หน้า 436-437.

² สำนักราชเลขาธิการ. (2541). *กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 3*. หน้า 1113-1135.

³ ชัย เรื่องศิลป. (2523). *ประวัติศาสตร์สังคมไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษที่ 25*. หน้า 202-203.

⁴ แหล่งเดิม.

ส่วนกฎหมายลักษณะคนชื้อมือขาวต้องคดี ว่าด้วยการที่ไพร่มิได้สักเลกชื้อมือสังกัดมูลนาย ต้องมีหนังสือคุ้มสัก หากหลวงพบว่าไม่มีหนังสือคุ้มสักและมูลนายยังมิได้นำไปสักเลกชื้อมือ หลวงจะจำขังไพร่ไว้ก่อนรอมูลนายมานำไปสัก แต่ถ้าไพร่เหล่านั้นไม่มีมูลนายใดมารับตัว หลวงจะจับส่งกรมพระสัสดีสักเป็นไพร่หลวง

4.1.3 การสิ้นสุดระบบการสักเลก

เมื่อเข้าสู่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การรับอารยธรรมตะวันตกมาสร้าง ความเจริญในหลายๆ ด้านของประเทศไทย รวมไปถึงกระบวนการลงโทษของศาลระบบใหม่ การสักชื้อมือไพร่ระบุสังกัดมีจำนวนลดลง เมื่อทรงประกาศใช้พระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) นับเป็นการสิ้นสุดพันธะทางเศรษฐกิจและสังคม ตามระบบไพร่ ซึ่งมีมากกว่าห้าศตวรรษ ไพร่กลายเป็นเสรีชน ผู้มีอิสระในแรงงานของตน ได้รับความเสมอภาคในการรับใช้ประเทศชาติ ด้วยการเป็นทหาร¹ แต่การสักร่างกายตามความเชื่อในไสยศาสตร์ และเพื่อความสวยงาม ยังคงปรากฏอยู่เนืองๆ เฉพาะกลุ่มมิใช่บุคคลทั่วไปจะนิยมสักกันเหมือนแต่ก่อน

กฎหมายเกี่ยวกับการสักของไทยทั้งการสักเลกหมายหมู่และการสักเพื่อการลงโทษได้สิ้นสุดลงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกาศพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) ระบบการเกณฑ์ทหารแบบสากลที่ทำให้การสักชื้อมือสักทองแขน ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป หากแต่ธรรมเนียมการสักเลกยังคงมีเฉพาะกลุ่มของทหาร ปรากฏในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น ทหารเรือสักที่แขนด้านในมีอักษรว่า ทร ทหารบกมีอักษรว่า ทบ อยู่ในบรรทัดที่สอง บรรทัดที่หนึ่งสักศักราช บรรทัดที่สามสักบอกเลขประจำตัวและกรมทหารเจ้าสังกัด ดังตัวอย่างในงานเขียนของชัย เรื่องศิลป์ ได้ระบุตัวอย่าง คือ นาย ลำไย รุ่งเรือง อยู่บ้าน ตำบลบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ที่แขนขวาด้านในได้ข้อคอกลงมา ประมาณ 5 เซนติเมตร มีตัวหนังสือสักด้วยหมึกสีน้ำเงินแก่ ว่า รศ ๑๒๔ บอกปีที่เกณฑ์ทหารประจำการ บรรทัดถัดลงไปสักว่า ทบ ๑ หมายถึงกองทัพบกที่ ๑ ส่วนบรรทัดที่สามสักว่า ก ๑๐๐ หมายถึงเลขประจำตัว ๑๐๐ ประจำการอยู่ในกรมทหารที่ตั้งในกรุงเทพฯ² หรือตัวอย่างที่ลงใน วารสารครูเมืองใหม่ ฉบับเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2541 ผู้เขียนอ้างถึงการพบผู้เฒ่าอายุร่วม 80 ปี บางคนสักหน้าแขนเป็นอักษร 3-4 ตัว มีเลขกำกับไว้

¹การตี มหานรินทร์. (2527). รัตนโกสินทร์ยุคปรับปรุงประเทศ (พ.ศ. 2394-2475). หน้า 87.

²ชัย เรื่องศิลป์. (2523). ประวัติสังคมไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษที่ 25. หน้า 229.

เช่น ม.พ.ย. 66, ทบ. 83 มีความหมายว่า อักษร ม.พ.ย. ย่อมาจากมณฑลพายัพ และ 66 หมายถึง ปี พ.ศ. (พ.ศ. 2466) ปีที่เจ้าตัวขึ้นทะเบียนเป็นทหารและเป็นปีที่เริ่มมีลูกกระสุนเหล็ก คือ ปืนแบบ 66 ใช้ในกองทัพเป็นครั้งแรก และ “ทบ” ย่อมาจากทหารบก “83” หมายถึง การเริ่มใช้ปืนแบบ 83 ในปี พ.ศ. 2483 เป็นต้น¹ สันนิษฐานว่าการสักเช่นนี้น่าจะเป็นความพึงพอใจเฉพาะกลุ่มเพื่อแสดงสัญลักษณ์ และมีประโยชน์ในกรณีที่ทหารไปปฏิบัติหน้าที่เสียชีวิต รอยสักดังกล่าวจะเป็นสัญลักษณ์แสดงตัวตนของผู้เสียชีวิต เช่นเดียวกับที่ทหารของยุโรปและอเมริกันชอบสักแขน หัวไหล่ หรือที่อื่นๆ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1-2 เพื่อเป็นสัญลักษณ์เฉพาะตนเมื่อเสียชีวิตในการสงคราม

4.2 การสักเพื่อลงโทษ

นอกจากการสักเลกเพื่อแสดงเครื่องหมายของผู้ถูกเกณฑ์ เป็นไพร่หลวงไพร่สมดังกล่าวข้างต้นแล้ว การสักยังมีความสำคัญใช้ในการลงโทษผู้กระทำผิดร้ายแรง เพื่อประจานความผิดด้วยการสัก เป็นสัญลักษณ์การทำความผิดด้วยการสักลงบนผิวหนัง ซึ่งสมัยนั้นคงไม่มีการลบรอยกันได้เหมือนปัจจุบัน บทลงโทษด้วยการสักนี้มีปรากฏในวรรณคดีเรื่อง รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ตอนที่ทศกัณฐ์สังข์ ชื่อ สุกรसार ไปสอดแนมกองทัพพระรามแต่ถูกจับได้พระรามจึงสั่งให้สักหน้าเป็นการลงโทษแล้วปล่อยกลับไป ดังความว่า

...สุกรसारเป็นพวกปัจจามิตร	คิดการผู้เกี่ยวปลอมมา
ฆ่าเสียก็ไม่ใช่เกียรติยศ	ควรดชีวิตยักขา
แต่ให้เขียนตระเวนอสุรา	สักหน้าแล้วปล่อยไปให้นายมัน...

โดยให้พลลิงราชวัลพระรามสักหน้าผากสุกรसार

...ปักหลักแล้วใส่คาเข้า	ผูกเอาเท้ายักขา
บีบขมับบีบมือเป็นโกลา	ลงอาญาเขียนดีไม่ปราณี
แล้วสักเป็นรูปตีนกาลง	ที่ตรงหน้าผากยักขา... ²

วิธีการลงโทษด้วยการสักหน้าผากดังกล่าวในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์นั้น เป็นหลักฐานสำคัญที่ทำให้ทราบว่านอกจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จะทรงชำระกฎหมายตราสามดวงของกรุงศรีอยุธยามาปรับใช้ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว ยังบ่งบอกให้เห็นการนำรูปแบบกฎหมายจากอินเดียในอดีตมาใช้กับกฎหมายไทย เพราะเหตุที่ว่าวรรณคดีรามเกียรติ์มีความเป็นมาจากมหากาพย์รามายณะ ที่มีอายุนานนับพันปีของอินเดียนั่นเอง ดังนั้นบทลงโทษ

¹ สักหมึก. (2547). วารสารครูเชียงใหม่. หน้า 41.

² กรมศิลปากร. (2514). รามเกียรติ์. หน้า 238-240.

ในกฎหมายตราสามดวงแห่งกรุงรัตนโกสินทร์จึงปรากฏทลงโทษสถานหนักประเภทหนึ่งคือ การลักประจาน เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดร้ายแรงลักษณะต่างๆ ปรากฏในกฎมณเฑียรบาล¹ กฎหมายลักษณะฉ้อฉล กฎหมายลักพา กฎหมายวิวาทคำดี กฎหมายลักษณะโจร กฎ 36 ข้อ พระราชกำหนดเก่า 11,12,34,35² พระราชกำหนดใหม่ 8,15,16,17³ การใช้บทลงโทษด้วยวิธีการสักจะสักในบริเวณที่ผู้คนเห็นได้ชัดเจนได้แก่ แก้ม หน้าผาก คอ ออก เป็นทั้งการประจานและแสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างแห่งความเลวร้าย เพื่อไม่ให้ราษฎรทั่วไปเอาเป็นเยี่ยงอย่าง

4.3 การสักเพื่อความสวยงาม

การสักเพื่อความสวยงามนั้นคงเป็นที่นิยมทั่วไปของชาวไทย แต่ในจุดประสงค์ของการสักเพื่อความพึงพอใจของตนนั้น ผ่างด้วยการนำเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสัญลักษณ์ที่ใช้ในการป้องกันตน มาใส่ไว้ในลวดลายของการสักไปพร้อมๆกัน ความนิยมการสักกลายนั้นปรากฏชัดจากจิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ จิตรกรรมฝาผนังในวิหารลายคำมีใช้เรื่องพุทธประวัติหรือชาดก

ภาพประกอบ 3 การสักขาลายของชายชาวล้านนา เพื่อความสวยงาม ทดสอบความอดทนของชายไทยสมัยก่อน

ที่มา : คัมภีร์โบราณ. (2546). ใน หนังสือที่ระลึกพิธีพระราชทานเพลิงศพ ร.ด.ด. สายนาเอี่ยม. หน้า 29.

¹กฎหมายตราสามดวง เล่ม1. (2506). หน้า 101-121.

²กฎหมายตราสามดวง เล่ม5. (2506). หน้า 95-96.

³แหล่งเดิม. หน้า 221,252-253,259.

เช่นทศชาติชาดกที่นิยมเขียนกันในแถบภาคกลาง หากเป็นเรื่องของชาดกนอกนิบาตเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ สังข์ทองหรือสุวรรณสังข์ชาดกเขียนโดย จินเจ็กเส็ง บนผนังด้านทิศเหนือและเรื่องสุวรรณหงส์ หรือ หงส์หิน วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ บนผนังด้านทิศใต้ เขียนโดย ช่างหนานโพธา เขียนชั้นราว ช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว¹ ที่สำคัญคือ นอกจากจะพบภาพนิทานชาดกทั้งสองเรื่องแล้ว ยังมีภาพที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของชาวล้านนาซึ่งหาดูได้ยากในปัจจุบัน นั่นคือ วิธีการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว โดยฝ่ายชายนิยมนุ่งผ้าหยักรั้ง (ผ้าด้อย) เผยให้เห็นโคนขาที่สีกลายสวยงาม อวดความเป็นชายชาติวีรซึ่งการสีกลายที่นิยมกัน เป็นจำพวกสีกยันต์ หากชายใดไม่ได้รับการสีกจะไม่มีหญิงใดปรารถนา เพราะเชื่อว่าเป็นคนขี้ขลาด ดังนั้นจะพบชายไทยล้านนาสีกลายชาดำเช่น ไทยยวน (คนเมือง) ไทยจีน ไทยใหญ่ ไทลื้อ เป็นต้น

¹โบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญของนครเชียงใหม่. (2544). หน้า 106.

บทที่ 4

ประเภทการรักของคนไทย

การรักของคนไทยตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์มีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับเหตุผลทางสังคม ความเชื่อ ความศรัทธาในการรักที่แตกต่างกันไปสุดแต่แต่ความต้องการ และความจำเป็นของกลุ่มชนนั้นๆ การรักจึงกลายเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง นับว่าเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยในอดีตที่ผูกพันกับการรักมาโดยตลอด จึงก่อให้เกิดความหลากหลายในวิธีการรักและจุดมุ่งหมายของการรัก หากมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าในปัจจุบันคนไทยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรักน้อยลงไปบ้าง แต่ยังคงพบเห็นผู้นิยมรักอยู่เสมอ การรักที่สำคัญพอจะจัดแบ่งประเภทได้ดังนี้

1. การรักกลาย (สักหมึก)

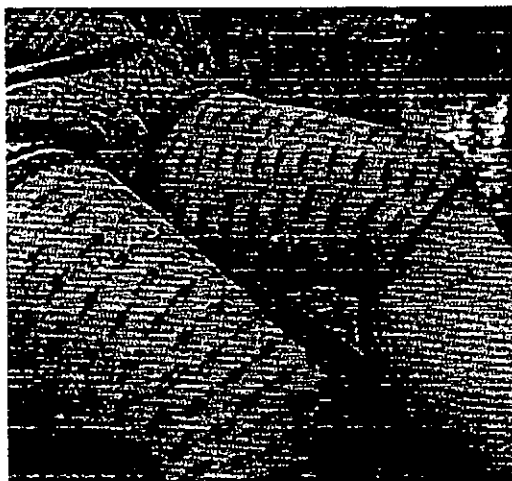
การรักกลายหรือการสักหมึกมีจุดประสงค์เพื่อความสวยงามเป็นหลัก ลวดลายที่ใช้ในการรักนั้นขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้รับการรัก ในบางครั้งมีสักลวดลายสวยงามประกอบกับสักลายที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเฉพาะท้องถิ่นหรือความเชื่อเรื่องศาสนาที่ตนนับถือไปพร้อมๆ กัน

1.1 ตำนานการรักขาลาย

เรื่องราวการรักกลายมีประวัติความเป็นมายาวนานควรจัดอยู่ในยุคแรกเริ่มของประวัติศาสตร์ ซึ่งปรากฏร่องรอยการสักร่างกายมนุษย์ในแหล่งอารยธรรมของโลกหลายแห่ง เช่น อียิปต์หรือทวีปยุโรป(ยุคกรีก-โรมัน) จะเพื่อประโยชน์ใดๆสุดแต่แต่ความต้องการของกลุ่มชนนั้นๆ จึงมีความแตกต่างกัน เพียงแต่ว่าชาวไทยหรือกลุ่มคนไทยในอดีตมักมีความเชื่อศรัทธา และหาสิ่งผูกพันทางใจ คล้ายกับชาวพุทธนิยมแขวนพระเครื่องเพื่อเป็นสิ่งแทนพระพุทธรูป การรักกลายก็เช่นกันขึ้นอยู่กับการเชื่อของแต่ละบุคคล (กลุ่มชน) ที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

การรักขาลายของคนไทยมีความนิยมมากในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความมุ่งหมายเพื่อความสวยงามเป็นสำคัญ มิใช่เพื่อเป็นเครื่องรางของขลังเหมือนในภาคกลาง ชาวล้านนานิยมสักมาเป็นเวลาช้านานก่อนการตั้งอาณาจักรล้านนา การรักที่ชาวล้านนา เรียกว่า สักตัน

(สักตัน) เช่น การสักขาตัน หรือสักขาให้มีรอยหมึกที่บั้นท้ายไม่มีที่ว่าง ส่วนที่เรียกว่า ขาลาย คือ สักขาพอให้เห็นเป็นลวดลาย แต่ไม่ถึงกับดำทึบไปหมด ถ้าสักขายาวเลยเข่าลงมา เรียกว่าสักหมึกขายาว แต่ถ้าสักตั้งแต่ต่ำกว่าโคนขาลงมาเล็กน้อยไม่เลยเข่าลงมา เรียกว่า สักหมึกขาก้อม (ก้อม-สั้น)¹ ผู้ชายทุกคนจะต้องมีรอยสักหมึกตามร่างกายเพื่อแสดงว่าเป็นลูกผู้ชายเต็มตัว โดยเฉพาะที่ขาต้องสักขาลาย ชายใดไม่สักขาลายจะถูกล้อเลียนว่าการสักขาลายจะสวยงามมากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความชำนาญของสล่าสัก* การสักขาลายไม่ต้องเสกคาถา ต่างกับการสักยาขำม (สักยันต์) แต่ต้องใส่เงินค่าขันครู จะแพงมากน้อยขึ้นอยู่กับลวดลายที่สัก ลวดลายส่วนใหญ่มักเป็นรูปเหลี่ยมต่างๆ รูปใบไม้ รูปสัตว์ เช่น รูปเสือ (บางตำราว่าเป็นรูปสิงห์หรือมอม*) ชายชาวไทใหญ่นิยมการสักขาลาย รูปเสือ เกิดจากความเชื่อตำนานเกี่ยวกับกำเนิดชาวไทใหญ่ (ไต) ว่ามาจากเสือ และชาวไทน้อย (ชาวไทยกลุ่มอื่น) กำเนิดจากนาคนาค (นาคา)²

ภาพประกอบ 4 การสักขาก้อมคล้ายกางเกงขาสั้น นิยมในชายล้านนา

ที่มา : คัมภีร์โบราณ. (2546). ใน หนังสือที่ระลึกพิธีพระราชทานเพลิงศพ ร.ด.ด. สายนาเอี่ยม. หน้า 32.

¹บุญยัง ชุมศรี ; และชินทร์ แจ่มจิตต์. (2542). สักหมึก. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม 13. หน้า 6790.

²สายสม ธรรมธิ. (2538). ลายสักไทใหญ่. หน้า 18-22.

*สล่า คือ ช่างสักลาย

*มอม คือ สิงห์ดำ

จากตำนานดังกล่าวพอสังเกตได้ว่า ชาวไทใหญ่จึงนิยมสักรูปเสือกับงู (นาค) เพราะเหตุที่เชื่อว่า ตนเป็นลูกหลานของเผ่าพันธุ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเสือกับนาคนั่นเอง ชายเผ่าไท (ไต) เมื่ออายุได้ประมาณ 15-16 ปี จึงนิยมสักขาลายเป็นรูปเสือและรูปเกล็ดนาค อันเป็นสื่อแสดงเผ่าพันธุ์ของตนกับคนไทยเผ่าอื่นๆ การสักขาลายบางครั้งก็จะมีการต่อเติมลายต่างๆ เพื่อความสวยงามตามความพอใจของผู้ถูกสัก

1.1 การสักลายแต่ละท้องถิ่นของไทย

กลุ่มคนไทยในภูมิภาคต่างๆ มีจุดมุ่งหมายในการสักร่างกายที่แตกต่างกันไป ที่นิยมสักกันมากส่วนใหญ่จะเป็นชายฉกรรจ์ หรือแม้แต่ผู้หญิงก็มีการสักเหมือนกันแต่มีเป็นส่วนน้อย ด้วยเหตุผลเพื่อเป็นเครื่องป้องกันภัยแต่บางครั้งก็เพื่อความสวยงาม ขึ้นอยู่กับความเชื่อและค่านิยมของกลุ่มคนในภูมิกานั้นๆ

1.2.1 ลายสักชาวไทยพวน

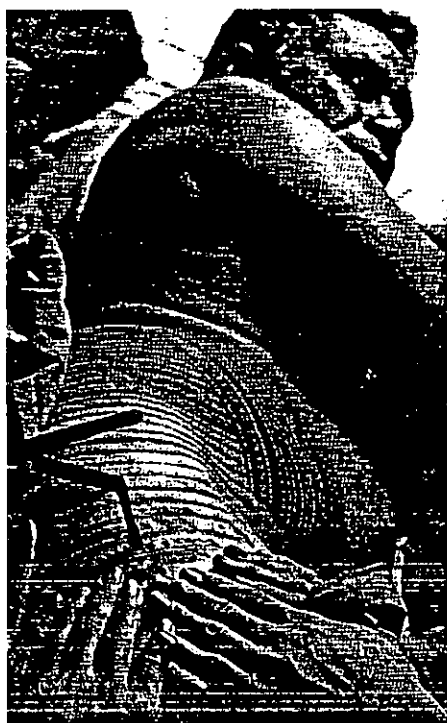
ความนิยมในการสักลายแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทยย่อมแตกต่างกันไปตามคติความเชื่อตามความต้องการเฉพาะถิ่น นอกจากความเชื่อในถิ่นล้านนาที่กล่าวกันแล้ว ทางภาคอีสานก็นิยม การสักลายเช่นเดียวกัน เช่น การสักของพวกพวน บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี หรือที่เราเรียกว่า 'ไทยพวน' เป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านเชียง พร้อมกับพวกกลุ่มอื่นๆ ที่อพยพลงมาอยู่อาศัยทางภาคกลาง เช่น บ้านหมี่ ลพบุรี ทำโฮง บางแม่หม้าย สุพรรณบุรี เป็นต้น พวกไทยพวน มีวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อต่างๆ คล้ายกับคนไทยภาคเหนือ ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย การนับถือผีเรือนผีบ้านและพิธีกรรมต่างๆ ไทยพวนประกอบอาชีพทำไร่ ทำนาเป็นหลัก จักสาน จับสัตว์น้ำ ต่อกบ ลำสัตว์ และชอบอยู่รวมกันเป็นหมู่ใหญ่ๆ แต่อาชีพเดิมของไทยพวนคือ การค้าโคและควาย²

ชายไทยพวน นิยมสักลายรูปสัตว์ประเภทหนึ่งมาก เรียกว่า ลายม้าม ลายมอม และลายนก ที่ต้นขาบนสุดจะสักลายม้ามโดยรอบ ถัดลงมาสักลายนก ถัดจากนั้นรอบขาแบ่งออกเป็น 6 แนว สักลายมอมเป็นลายสัตว์สี่เท้ารูปร่างคล้ายสิงห์เช่นเดียวกับลายม้าม* แต่ลายม้ามตัวใหญ่กว่า ซึ่งลายดังกล่าวกลาย เป็นลายที่นิยมกันมากกว่าสวยงาม

¹ สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร. (2515). ประเพณีไทยโบราณ. หน้า 637-638.

² ญัฏฐภัทร นาวิกิจวิน. (2521). ลายสักขาที่บ้านเชียง. เมืองโบราณ. 4(4) : 93.

*ม้าม มีลักษณะคล้ายตัวมอมแต่จะใหญ่กว่า นิยมสักที่บรอบขา

ภาพประกอบ 5 การสักลายที่ท่อนขาของชายภาคอีสาน

ที่มา : คัมภีร์โบราณ. (2546). ใน หนังสือที่ระลึกพิธีพระราชทานเพลิงศพ ร.ต.ต. สาย
นาเอี่ยม. หน้า 32.

สมัยก่อนคนไทยในภาคกลางจะมีคำที่ใช้เรียกกลุ่มชายที่ทำการสักลายตั้งแต่พุงหรือบริเวณ
หน้าท้องลงมาถึงเข่าหรือลงมาถึงครึ่งขา ถูกเรียกว่า ลาวพุงดำได้แก่พวกล้านนา ตลอดจนพวกที่มา
จากรัฐฉานที่เรียกว่า พวกกุลา พวกเงี้ยว ไทยใหญ่ในประเทศพม่า รวมทั้งพวกกระเหรี่ยง พวกนี้นิยม
การสักมาก แทบทุกคนสักเต็มตัว ดำบ้าง แดงบ้าง¹ สักหมดทุกบริเวณพื้นผิวหนังยกเว้นหน้าผาก
ดังนั้นในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปการปกครองโดยการจัดระเบียบ
การบริหารส่วนภูมิภาคขึ้นเป็นมณฑลเทศาภิบาล จึงเรียกกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเขตล้านนาว่า มณฑล
ลาวพุงดำ ส่วนกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ตั้งแต่หลวงพระบางมาจนถึงสิบสองจุไทย เป็นกลุ่มลาวที่ไม่นิยมสัก
จึงเรียกชื่อว่ามณฑลลาวพุงขาว²

¹ สงวน สุขโชติรัตน์. (2511). ประเพณีไทยภาคเหนือ. หน้า 323.

² แหล่งเดิม. หน้า 96.

การสละกายของไทยพวนจะนิยมสักเป็นลายมอมอย่างมาก สืบเนื่องจากความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ที่ว่า ทั้งพระพรหม พระศิวะ พระนารายณ์ เป็นเทพเจ้าที่เคยอวตารลงมาปราบยุคเข็ญบนโลกมนุษย์ ในรูปของสัตว์ประเภทต่างๆ เช่น ช้างอาชาไนย ม้าอาชาไนย โคอาชาไนย รวมทั้งสัตว์พิเศษอื่นๆ เช่น หมูคาบแก้วเหาะได้ ส่วนมอม คือ กาฬราชสีห์หรือสิงห์ดำ¹ มีความแข็งแรงมาก ด้วยอิทธิฤทธิ์ สามารถป็นขึ้นเขาหิมวันต์ และกระโดดข้ามเขาหิมวันต์ได้ ดังนั้นตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ จึงถือว่ามอมเป็นสัตว์มีอำนาจสูง ด้วยเหตุนี้ผู้ที่นับถือศาสนาพราหมณ์ จึงให้ความสำคัญกับสัตว์พิเศษต่างๆ เหล่านี้ด้วย ผู้คนจึงนิยมสักมอมมากเป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะชาวไทยภาคอีสานซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเชื้อสายไทยพวน ปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับการสักตัวมอมในวรรณคดีท้องถิ่นอีสานเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ซึ่งเป็นวรรณคดีที่นิยมนำมาอ่านกันมากโดยเฉพาะในงานศพ หลังพระสวดเสร็จชาวอีสานจะนำวรรณคดีต่างๆ มาอ่านให้แขกเหรื่อฟัง เป็นการปลุกฝังคุณธรรมและคลายความโศกเศร้า ตัวมอมที่ปรากฏในสังข์ศิลป์ชัยตอนหนึ่งความว่า

...มอมแม่ตันตามผู้ฝึกไกล
 ฝีปาเป้าโพงจะเหวหิน
 เขามาผ่อแลเล็งคอยเยี่ยม
 แหว แหว ท่วงบาศรีโสมฮาน
 แลล้าท้าวพลอยน้อยว่างามแท่นอ...

แปลได้ความว่า "ขณะที่ท้าวสังข์ศิลป์ชัยเดินอยู่ท่ามกลางป่าเขา มีกาฬราชสีห์ตัวเมียวิ่งตามกาฬราชสีห์ตัวผู้ และหลีกทางให้ท้าวสังข์ศิลป์ชัยเดิน โดยฝีปา เป้า โพง ต่างมาคอยมอง แห่ช่อง ว่า ท้าวรูปงามยิ่งนัก" วรรณคดีดังกล่าว เป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวอีสานนิยมสักรูปมอมไว้ที่ขาอ่อน

1.2.2 ลายสักชาวล้านนา

สำหรับล้านนา อาจารย์ สิงฆะ วรรณสัย ผู้เชี่ยวชาญวรรณคดีภาคเหนือกล่าวถึงความนิยมการสักขาลายของชาวล้านนาแต่เดิมไว้ว่าชาวล้านนาจะนิยมสักขาลายชนิดที่เลี้ยวหัวเขาลงมา เช่นเดียวกับชาวพม่า (ชาก้อม) ครั้นต่อมาเมื่อถูกพม่ายึดครอง ชาวล้านนาในยุคนั้นคิดหาทางป้องกันมิให้พม่ากลืนชาติ โดยการพยายามมิให้หญิงสาวชาวเหนือติดนิยมแต่งงานกับพม่า จึงผูกเป็นคำกลอนเกี่ยวกับข้อแตกต่างในการสักขาว่า

¹ไพโรจน์ สโมสร. (2542, มกราคม). พระอริยานุวัตรกับการสละกาย. *ศิลปวัฒนธรรม*. 2(15) : 43-44.

“หมึกขายาวเอาไว้ราวตากผ้า หมึกขาก้อมเอาไว้ป้องสระลิ”¹

แปลได้ความว่า การสักขาลาย (หมึก) ยาวลงมาเลยหัวเข่าใช้เป็นราวตากผ้า หมึกขาก้อม คือ สักขาลายเหนือหัวเข่าขึ้นไปทางขาอ่อน สาวๆ จะยอมให้คนอื่นบนฟูก (สระลิ) อาจารย์สิงฆะ อธิบายว่า ขณะนั้นทั้งพม่าและไทยสักขาเหมือนกัน คือ สักขายาว ต่อมาไทยคิดต่อต้านวัฒนธรรมพม่า จึงเปลี่ยนค่านิยมการสักเสียใหม่ ในเวลาต่อมาการสักขาก้อม หรือ หมึกขาก้อม จึงเป็นที่นิยมของชาวเหนือ นับว่าการสักลายมีบทบาทในการช่วยอนุรักษ์รักษาความเป็นล้านนา แม้เป็นเพียงการต่อต้านด้วยวัฒนธรรมก็ตาม

การสักหมึกของชาวล้านนาในสมัยเป็นเมืองขึ้นของพม่า เช่น เมื่อครั้งอะแซหุ่นกี้ เป็นแม่ทัพยกมาปราบเมืองลำพูน พ.ศ. 2319 พร้อมทั้งมีการบังคับให้ผู้ชายทุกคนสักขาดำ ผู้หญิงเจาะหูใส่มวนลานตาม อย่างชาวเมืองพม่า² ในเวลาต่อมาได้ถือเป็นค่านิยมของบรรดาชายหนุ่มในเรื่องการสักเพื่อความอยู่ยง คงกระพัน พันแทงไม่เข้าหรือไม่ก็สักเมตตามหานิยม

ภาพประกอบ 6 ชายชาวล้านนาที่สักขาลาย จะเป็นที่ยอมรับให้คบหากับสตรีเพราะการสักขาลาย แสดงความเป็นผู้มี ความเข้มแข็ง อดทน

ที่มา : จิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ จ.เชียงใหม่. (2548). (ภาพถ่าย).

¹สงบ สุริยรินทร์. (2524, ธันวาคม). สักลาย. ศิลปวัฒนธรรม. 3(2) : 49-50.

²วัชรพงษ์ อินต๊ะนนท์. (2536, 8 มกราคม). การสักของคนลำพูน. ไทยรัฐ. หน้า 11.

1.2.3 ลายสักชาวปกากะญอ

ชาวกะเหรี่ยงเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่นิยมการสักลายและไม่จำเพาะแต่ผู้ชาย หากผู้หญิงก็นิยมสักกัน มากเช่นกัน ชุมชนปกากะญอตั้งบ้านเรือนอยู่ตามหุบเขาตามแนวชายแดนไทยและพม่า มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านประกอบด้วยสายน้ำริด สายน้ำเงา สายน้ำยม สายน้ำเมย และสายน้ำสาละวิน ชาวปกากะญอมีวัฒนธรรมอันเป็นที่มาของเผ่าพันธุ์ "ลายสัก" ของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตามสาขาย่อยของกลุ่มน้ำดังกล่าว ลายสักหรือที่ชาวปกากะญอ เรียกว่า "ทะชิ" พบมากโดยเฉพาะฝั่งไทย จะเห็นมากในหมู่บ้านที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่อย่างเหนียวแน่น เข้าใจว่าลายสักกะเหรี่ยงน่าจะได้รับการอิทธิพลมาจากชาวปกากะญอ ในฝั่งพม่าอีกทอดหนึ่ง ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่ในกลุ่มนั้นต่างเล่าขานต่อกันมาว่า ผู้ที่เข้ามาเผยแพร่ลายสักคือ ชาวตองสุ* จากฝั่งพม่า เผ่าตองสุเป็นนักเดินทางส่งข่าวสารจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งและนำความรู้แปลกใหม่จากฝั่งพม่ามาสู่ฝั่งไทย ส่วนใหญ่จะเป็นความรู้ด้านช่างหมวดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานช่างฝีมือ ช่างไม้ ช่างโลหะ ช่างเลื่อมพัน ช่างสัก เป็นต้น

ความเชื่อของชาวปกากะญอเกี่ยวกับการสัก คือ เป็นสัญลักษณ์ของวัยจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ ที่พร้อมจะแต่งงานมีครอบครัว ผู้ชายเริ่มสักเมื่ออายุประมาณ 15 ปี ส่วนผู้หญิงสักเมื่ออายุประมาณ 13 ปี เนื่องจากเด็กผู้หญิงโตเร็วกว่าเด็กผู้ชาย ลายสักระหว่างชายและหญิงจะแตกต่างกัน ลายสักของผู้ชายจะมีอยู่ 3 ส่วน คือ บริเวณแขนทั้งสองข้าง ส่วนใหญ่นิยมสักเป็นอักขระกะเหรี่ยง บริเวณที่สองคือ บริเวณแผ่นหลังสักเป็นรูปต่างๆ เช่น นก กบ งู เลื้อ หรืออักขระยันต์ การสักบริเวณนี้ได้รับอิทธิพลจากคนพื้นราบ ส่วนที่สามนั้นได้แก่ บริเวณลำตัวตั้งแต่เอวลงมาถึงเหนือเข่า ลายที่สักถือว่ามีความสำคัญมากและเป็นเอกลักษณ์ของลายสักกะเหรี่ยง คือ รูปอีเห็น ถือว่าเป็นลายดั้งเดิมที่สุด ส่วนผู้หญิงส่วนใหญ่สักเป็นรูปดอกไม้ นิยมสักที่หลังมือทั้งสองข้าง และบริเวณรอบน่องใต้หัวเข่าเล็กน้อย บางคนนิยมสักตัวหนังสือกะเหรี่ยงที่แขนทั้งสองข้าง แต่ไม่มีความหมายใดๆ

นอกจากชาวปกากะญอจะสักลายเพื่อแสดงถึงการเริ่มต้นสืบทอดเผ่าพันธุ์แล้ว การสักยังแสดงให้เห็นถึงความอดทน โดยเฉพาะผู้ชายหากใครไม่สักถือว่ายังไม่เป็นลูกผู้ชายเต็มตัว และหาหญิงที่จะแต่งงานด้วยได้ยาก แต่อย่างไรก็ตามการสักที่สำคัญที่สุดอยู่ที่ความเชื่อว่า ผู้ชายเกิดจากผู้หญิงกว่าผู้ชายจะเกิดมาได้ ผู้หญิงต้องตั้งท้องเป็นเวลานาน ผ่านความทุกข์ยากและเจ็บปวด ดังนั้นสิ่งที่ผู้ชายสามารถทดแทนและรับรู้ถึงความเจ็บปวดได้นั้นคือ การสักปัจจุบันความเชื่อเหล่านี้ได้จางหายไปพร้อมกับการเข้ามาของระบบการศึกษาจากส่วนกลางและการติดต่อกับคนพื้นราบ ทำให้มุมมองของคนรุ่นใหม่ต่อการสักเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นว่าการสักเป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญความเป็น

* ยุงทอง ตาละวิน. ลายสักกะเหรี่ยง สืบสานชีวิตแห่งขุนเขา. ใน สารล้านนา. หน้า 41-42.

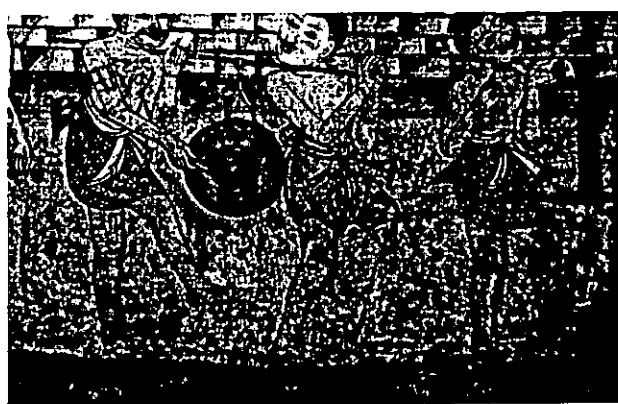
* ชาวตองสุ คือ ชาวปกากะญอ ที่อาศัยอยู่ตามหุบเขา กลุ่มน้ำสาละวินตอนใต้เขตพม่า "ตองสุ" เป็นคำเรียกอย่างเหยียดหยามของคนต่างเผ่า แต่พวกเขาเรียกขานว่า "ปะโอ"

คนป่าคนดอย หรือหากจะคงธรรมเนียมการสักก็เป็นเพียงความสวยงามตามความพึงพอใจของผู้ถูกสักเท่านั้น

1.2.4 ลายสักชาวไทยใหญ่

การสักลายของชาวไทยมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธทั้งกับพม่า กะเหรี่ยง ชาวล้านนา ชาวอีสาน และชนกลุ่มน้อยตามชายแดนไทย-พม่า สืบเนื่องจากรูปแบบการสัก นิยมสักในลักษณะที่เรียกว่า สักขาก้อม สักขายาวหรือสักตัน ซึ่งหากไม่พาดูอย่างลึกซึ้งผู้มองอาจเห็นเป็นเพียงกางเกงขาสั้นสีดำ การสักลายดังกล่าวมีความหมายที่สำคัญ คือ แสดงความเป็นชายชาตรี ซึ่งหมายถึงความพร้อมของการออกเรือนนั่นเอง จึงแสดงความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจด้วยการสักลาย และในเมื่อต้องสักลายแล้วลวดลายที่ใช้สักลงบนผิวหนังก็ควรให้ความรู้สึกที่ดี มีความหมายต่อผู้ที่ถูกสักด้วย เนื่องจากการสักนั้นไม่สามารถลบได้จึงต้องติดกายไปจนวันตาย

ลวดลายที่ใช้สักส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับตามตำนานดั้งเดิมของกลุ่มชน สักลายตามวิถีชีวิต สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราไม่ว่าจะเป็นสัตว์ต่างๆ เสือ มอม งู(นาค) นก ดอกไม้ต่างๆ แลดูสวยงาม และยังเป็นสิ่งที่สร้างเสน่ห์ดึงดูดความสนใจต่อเพศตรงข้าม อย่างน้อยก็เป็นจุดเริ่มต้นของการสานสัมพันธ์รักในเวลาต่อมา แม้ในบางทีการสักลายอาจดูคล้ายการสักยันต์แต่มีข้อแตกต่างที่ชัดเจนคือ การสักลายไม่จำเป็นต้องลงคาถาอาคม ไม่มีพิธีรีตองมากเท่ากับการสักยันต์ลงอาคมบนร่างกาย นับว่าการสักลายเป็นการสักในระยะแรกๆ ของชาวไทยท้องถิ่น ทั้งที่รับเอาของชนชาติอื่นและที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน เรียกได้ว่าการสักลายเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ควรให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจในความหมายและวิถีแห่งการสักลายสืบต่อชนรุ่นหลังให้นุรักษ์ต่อไป

ภาพประกอบ 7 การสักขาก้อมเป็นลวดลายสัตว์ที่นิยมคือ สิงห์มอม ส่วนใหญ่สักเพื่อป้องกันภัยจากการเดินทาง และเพื่อความสวยงาม

ที่มา : จิตรกรรมฝาผนัง วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ จ.เชียงใหม่. (2548). (ภาพถ่าย).

2. การสักยันต์

การสักยันต์ตามตัวเป็นการแสดงความเชื่อเรื่องคาถาอาคม ทำให้มีความคงกระพันชาตรีและบางทีก็เพื่อให้เกิดเมตตามหานิยม เพราะระหว่างที่มีการลงยันต์จะมีการเป่าคาถาอาคมกำกับด้วย สังคมไทยในอดีตนิยมการสักลายเพื่อความสวยงามบ้าง ป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้ายบ้าง ส่งเสริมเสน่ห์แก่ตนเองบ้าง หรือแม้แต่สักเพื่อแสดงให้เห็นความเจริญวัยเป็นหนุ่มสาว จึงทำให้เกิดธรรมเนียมประเพณีการสักลายตามร่างกายเกิดขึ้น

การสักลายมีประวัติเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อด้านไสยศาสตร์ผสมผสานกับความศรัทธาในศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา ดังนั้นผู้รับการสักจึงนำเอาอักขระที่ดัดแปลงมาจากคาถาศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งลักษณะของสัตว์ (ในปานิมนพานต์) ต่างๆ มาดัดแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเองต้องการให้ความศักดิ์สิทธิ์และดั่งามของศาสนา ความเชื่อนั้นๆ อยู่ติดกับตน เป็นสิริมงคลแก่ตนเองจึงใช้วิธีการฝังมงคลนั้นๆ สักลงบนร่างกายของตนเอง ในตำแหน่งต่างๆ ตั้งแต่ศีรษะตลอดร่างกายลงมาเป็นความเชื่อในเชิงพุทธศาสนาและไสยศาสตร์ ต้องการผลสำคัญในทางเมตตามหานิยมและการอยู่ยงคงกระพันเป็นหลัก การสักของคนไทยส่วนใหญ่จึงมีความต้องการสักร่างกายให้เป็นเครื่องรางของขลังติดกับตนเองไปจนตาย ผู้สักจึงต้องมีศรัทธาอย่างแรงกล้า เพราะการสักไม่สามารถลบเลือนออกจากร่างกายได้

ภาพประกอบ 8 การสักยันต์ลงคาถา อาคม นิยมทยอยสักเพื่อไม่ให้เจ็บมาก
ที่มา : คัมภีร์โบราณ. (2546). ใน หนังสือที่ระลึกพิธีพระราชทานเพลิงศพ ร.ต.ต. สาย
นาเอี่ยม. หน้า 40.

2.1 วัตถุประสงค์ของการสัก

วัตถุประสงค์ของการสักของคนไทยมีทั้งความเชื่อในไสยศาสตร์ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มาแต่อดีต จึงนิยมที่จะสักคองกระดูกหรือสักมหานิยม เป็นทั้งสิ่งป้องกันตัวจากสัตว์ร้าย การต่อสู้ ศักดิ์สงคราม และเสริมสร้างสิริมงคลให้แก่ชีวิตเพื่อความเจริญก้าวหน้าในการประกอบอาชีพและดำรงตนอยู่ในสังคม

2.2 ประเภทของการสักยันต์

การสักยันต์สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.2.1 การสักคองกระดูกชาติริ (สักยันต์)

การสักเพื่อเป็นเครื่องรางของขลัง ส่วนมากจะสักเป็นอักขระ ลงยันต์ คาถา หรือสัญลักษณ์แทนความศรัทธาในศาสนา ซึ่งผู้คนทั่วไปจะนิยมเรียกในภาพรวมว่า การสักยันต์ เหตุด้วยยันต์ที่ปรากฏเป็นร่องรอยที่ใช้สักนั้น เป็นคาถาภาษาบาลีที่เขียนด้วยอักษรขอม (ถือว่าเป็นอักษรศักดิ์สิทธิ์) แล้วผูกเป็นรูปทรงต่างๆ เพื่อให้เกิดความขลังและความศักดิ์สิทธิ์เป็นสำคัญ ยันต์ต่างๆ พร้อมตำแหน่งที่สักและคุณค่าของการสักพอจะยกตัวอย่างที่สำคัญ ได้แก่ ยันต์ปลาไหลเผือก หรือยันต์เอิกฤทธิ์ ยันต์นกคุ้ม(นกคุ้ม) มีคุณค่าในทางป้องกันภัยต่างๆโดยเฉพาะอย่างยิ่งอัคคีภัย ยันต์มหาอุด (มหาอุดต์) สักบริเวณหน้าอก มีคุณค่าในทางคุ้มครองป้องกันอันตรายเกิดสิริมงคล ยันต์หมูทองแดง สักที่หน้าอกและด้านหลัง บริเวณเหนือกระเบนเหน็บ มีคุณค่าทางคงกระพันชาติริ ยันต์ธนูมือ สักที่หลังมือ มือใดมือหนึ่งหรือทั้งสองมือ มีคุณค่าทำให้มือหนักสามารถทำอันตรายศัตรูฝ่ายตรงข้ามให้บาดเจ็บหรือเสียชีวิต ยันต์นารายณ์แปลงรูปสักที่หน้าอกหรือหลัง มีคุณค่าช่วยให้หลบหนีปลอดภัย ยันต์มงกุฎพระเจ้าหรือยันต์แปดทิศ สักที่หน้าอก มีคุณค่าในการคุ้มครองให้แคล้วคลาดอันตราย¹

การสักลงอาคมที่จะต้องมีเวทย์มนต์คาถาเสกกำกับไปด้วย หรือมิฉะนั้นเมื่อสักแล้วจึงค่อยลงคาถา อาคมกำกับก็มี ทั่วๆไปมักจะเรียกกันว่า “สักยันต์” เพราะช่างสักที่ตั้งตนเป็นเกจิอาจารย์มักจะสักเป็นลักษณะสี่เหลี่ยมตามที่เขียนในผืนผ้าที่เรียกกันว่า ผ้ายันต์ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการเขียนเป็นอักขระตัวขอมอยู่ด้วยเสมอ เพราะเชื่อกันว่าจะช่วยทำให้ขลังมีพละนาภาพได้ การสักในรูปแบบนี้มักจะสักขนาดใหญ่ไว้ที่หน้าอกหรือกลางหลังแต่ถ้าสักที่ต้นแขน หัวไหล่หรือที่อื่นๆ ก็จะสักให้มีขนาดเล็กลงตามส่วนของพื้นที่ที่ใช้สัก แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับเกจิอาจารย์แต่ละคน และความต้องการของผู้สักอีกด้วยว่าจะต้องการสักเป็นรูปอะไร บางคนอาจจะต้องการสักเป็นรูปสัตว์ต่างๆ ตามที่ตนชอบ

¹ รมณี พยอมยงค์. (2529). *วัฒนธรรมล้านนาไทย*. หน้า 190.

บางคนอาจจะรักเป็นรูปเทพเจ้า เทวดาที่ตนศรัทธาเชื่อถือ หรือบางคนอาจจะรักเฉพาะอักษรกับรูปยันต์เท่านั้นก็มี จะเห็นได้ว่าการรักในลักษณะนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการรักเพื่อแสดงอำนาจอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เหนือความเป็นมนุษย์ธรรมดา และผู้รักในแนวนนี้ก็มักจะอยู่ในวัยรุ่นที่นิยมในทางบู๊หรือมีจิตใจนิยมการต่อสู้ ฉะนั้นในสมัยก่อนผู้ที่นิยมการรักในลักษณะนี้จึงเป็นกลุ่มพวกนักเลง อันธพาล หรือโจรผู้ร้าย และคงด้วยสาเหตุนี้จึงทำให้ผู้ที่มียอดรักตามผิวหนังดูจะกลายเป็นคนที่ไม่ค่อยดีนักในสายตาของคนทั่วไปในสังคม¹

การรักทุกคนจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของแต่ละสำนักอย่างเคร่งครัด จึงจะทำให้ผลของการรักเกิดผลานุภาพสมตามที่ได้ตั้งใจไว้ กล่าวคือ ผู้ที่จะทำการรักได้นั้นจะต้องถือสัจจะประพฤติตนเป็นคนดี ไม่กระทำความผิดศีลธรรม มิฉะนั้นการรักนั้นก็อาจไม่บังเกิดผลทางไสยศาสตร์แต่อย่างใดเลย เพราะคาถาอาคมที่ลงไว้จะไม่อยู่กับตัวคนผู้นั้น

2.2.2 การรักเมตตามหานิยม (การรักลงนะ)

จากการที่คนไทยส่วนใหญ่ทำการรักเพื่อความขลัง รูปรอยที่สักส่วนใหญ่จึงเป็นของสูงและสักไว้ในที่สูงเหนือเอวขึ้นไป เช่น อักษรคาถา ยันต์ต่างๆ รูปเทวดา รูปพระอรหันต์ รูปพระพุทธเจ้า เป็นต้น สำหรับรูปรอยที่เป็นของต่ำ แต่สักไว้ในลักษณะเป็น “เคล็ด” เช่น ปลัดขิก(ศิวลึงค์, อวัยวะเพศชาย) สัตว์เลื้อยคลานต่างๆ ส่วนมากจะสักในระดับต่ำกว่าเอวลงมา เป็นต้น รูปรอยสักเพื่อความขลังของไทยมีอยู่จำนวนมากมาที่สุดแต่ความมุ่งหมายในการสักและตำแหน่งที่สักก็แตกต่างกันไป การสักยันต์มักปรากฏการลงนะในรูปรอยสักด้วย เนื่องจากนะเป็นสัญลักษณ์แทนธาตุน้ำ เขียนเป็นอักษรขอม จุดประสงค์ของการสักลงนะก็เพื่อประโยชน์ด้านความขลังในคุณเฉพาะเรื่องดังเช่น

นะจิ้งจก สักบริเวณลิ้นปี่ มีคุณค่าด้วยทำให้คู่ต่อสู้ตกตะลึงงัน ไม่มีโอกาสโต้ตอบ

นะขุนแผน นิยมสักตามลำตัวและแขน มีคุณค่าด้านเมตตามหานิยม ผู้ใดพบเห็นหรือเกี่ยวข้องกับจะเกิดความนิยมนักใคร่โดยเฉพาะเพศตรงข้าม

นะเตมียี่ม้าน สักที่ลำตัวและแขน มีคุณค่าด้านก่อให้เกิดความอดกลั้น (ขันติ) ไม่เกิดโทสะ

นะนางไกรภักษา มักสักที่ลำตัวและแขน มีคุณค่าด้านคุ้มครองป้องกันภัย มิให้เกิดความวิบัติ เช่นเดียวกับนะกำแพงและนะคุ้มเมือง นะหนิกาย นะคลาดแคล้ว นะจำมิกอยู่

นะบังไฟ สักที่ลำตัวและแขน มีคุณค่าในการป้องกันไม่ให้เกิดไฟไหม้เหมือนกับยันต์นกคุ้ม²

¹ สมชาย นิลอาธิ. (2527). ลายสักจิตรกรรมบนความเจ็บปวด. *ศิลปวัฒนธรรม*. 6(2) : 117-118.

² ประเทิน มหาจันทร์. (2534). *ศิลปะการสักลาย*. หน้า 39.

นะหน้าทอง สักที่ลำตัวและแขน มีคุณเป็นที่เมตตาแก่ผู้พบเห็น

นะมหาละลวย สักที่ลำตัวและแขน ให้คุณเพื่อสร้างเสน่ห์หลงไหล

นะมหาอุด สักตลอดลำตัว ให้ผลทางคงกระพันชาตรี

นอกจากการลงนะต่างๆแล้ว การสักสาลิกาเส้นทองก็เป็นที่ยอมรับอย่างมากโดยเฉพาะผู้หญิงจะสักแบบนี้มากกว่าผู้ชาย ด้วยหวังผลประโยชน์ด้านการพูดจามีเสน่ห์

ความหมายของการสักเพื่อความอยู่ยงคงกระพัน คือ เนื้อ หนัง กระดูกคงทน ดี พัน แทง ยิ่งไม่เข้า ไม่แตกหัก บางคนไม่บวม ไม่ซ้ำ ไม่เจ็บ ถ้ายิ่งไม่ออกเรียกว่า “มหาอุด” ถ้าเจียดเนื้อแล้วทำไม่ลง ดูมีสิ่งใดมาบังคับ อย่างนี้เรียกว่า “นะจิ้งจก” เครื่องรางของขลังที่ทำให้อยู่ยงคงกระพันมีหลายอย่าง เช่น เวทมนต์ คาถา พระเครื่อง ตะกรุด พิสมร ผ้ายประเจียด ลายสัก ลูกประคำ ลูกอม หมากเสก ขานหมากคุด เพชรตาแมว เพชรหาง เขี้ยวหมูตัน เขาแก้ว เขากวางคุด นอเต่า เขากระจิง เหล็กไหล นิลผัดบ (เกิดในดอกผัดบ) ผ้ายลงเลขยันต์ ยักษ์ ลิง เสือ ราชสีห์ หมี่ หมู เป็นต้น¹

พิธีกรรมในรอยสัก คล้ายคลึงกับการทำเครื่องรางของขลังอื่นๆ มีข้อห้ามบางประการที่ผู้สักต้องเคร่งในการปฏิบัติทั้งก่อนและหลังการสัก รูปภาพที่สักมีหลายอย่างและมีสรรพคุณแตกต่างกันไป เช่น

สักรูปบัวแก้ว เชื่อว่ามีฤทธิ์อำนาจ เสริมสิริมงคลและอยู่ยงคงกระพัน

สักรูปหนู มีฤทธิ์อำนาจ อยู่ยงคงกระพัน

สักรูปเสือ ให้คุณทางการต่อสู้กับศัตรู ผู้สักยังเกิดความห้าวหาญ ดุดันและรวดเร็วเหมือนเสือ

สักรูปแมวดำ เชื่อว่าแมวดำมีความรวดเร็ว ล่องหนหายตัวได้ถ้าสักรูปแมวดำที่หัวไหล่ทั้งสองข้าง หากเพี้ยงพล้ำแก่ข้าศึกศัตรู หากเจ้าของรอยสักเลี้ยงรูปแมวดำที่หัวไหล่และท้องคาถาสามารถหลบหนีออกมาได้ หรือสามารถสะเดาะไซ้ตรวนออกได้

สักรูปวัวกระทิง เชื่อว่ากระทิงมีประสาทสัมผัสไว ตื่นตกใจง่ายเมื่อมีอันตราย จะรู้ตัวก่อนสัตว์ประเภทอื่น ผู้สักรูปวัวกระทิงจึงจะมีความตื่นตัวอยู่เสมอ

การสักอยู่ยงคงกระพันครูสักมิได้ทำการสักให้โดยง่าย เนื่องจากเกรงว่าผู้สักจะนำเอาอิทธิฤทธิ์ไปใช้ในทางผิด กระทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น เช่น จกชิงวิ่งราว ทำตัวเป็นนักเลงหัวไม้ เป็นเหตุให้อาจารย์สักจึงต้องพิจารณาลักษณะนิสัยของผู้ถูกสักให้ดีเสียก่อน

¹เกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์. (2539). ศิลปะบนผิวหนัง. วิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ. 2(4): 24.

การสักยันต์คงกระพันในอดีตเพื่อป้องกันข้าศึกศัตรู ให้นั่งเหนียวยังไม่เข้าป้องกันสัตว์ร้าย จะนิยมสักเป็นรูปสัตว์เพื่อแทนความดุร้าย แต่ปราดเปรี้ยว สง่างาม กล้าหาญ เช่น มังกร เสือ สิงห์ หงส์ หนูมาน สิงห์ หากเป็นลายยันต์ จะอยู่ในจำพวก ยันต์ เกราะเพชร ยันต์แปดยอด เก้ายอด รูปเทพต่างๆ¹

การสักคงกระพันจะสักให้กับผู้ชายตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไป โดยมีพิธีกรรมในการสักที่สำคัญคือ พิธีขึ้นครูหรือตั้งชั้นครู 1 ชั้น ภายในชั้นจะบรรจุสิ่งต่างๆ ไว้ เช่น ข้าวสาร ผ้าขาวและ ผ้าแดง กล้วย น้ำว่าดิบ กรอบใส่หมากพลู มะพร้าวอ่อน ดอกไม้ขาว เทียน ธูป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของ อาจารย์สักแต่ละท่านด้วย

2.3 ขั้นตอนและวิธีการสัก

ขั้นตอนและวิธีการสัก เริ่มจากการใช้เหล็กแหลมจุ่มน้ำหมึกแล้วสักลงบนผิวหนังที่ต้องการ สักพร้อมกับเสกคาถา กำกับไปด้วย ในการสักนิยมสักเป็นรูปยันต์ รูปสัตว์ต่างๆ อาจารย์สักบางคนเริ่มด้วยการเอาเหล็กจุ่มเหล้า ให้เหล้าผู้สักดื่มย้อมใจ หรือถ้าสักเป็นรูปสัตว์หลายรูปจะให้กลืนผืนก่อน เล็กๆก่อนเพื่อลดความเจ็บปวด เพราะผืนจะทำให้ประสาทมันเมาไม่ค่อยรู้สึกเจ็บปวดมาก เมื่อสักเสร็จ จะมีแผลมีอาการบวมพอง จะรักษาด้วยการใช้ใบพลูลนไฟและประคบบนแผล เพราะใบพลูมีคุณสมบัติสมานแผลพุพองได้อย่างดี² เนื่องจากรูปแบบของการสักยันต์มีทั้งที่เป็นคาถาอักขระขอม และรูปสัตว์ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการสัก ผู้สักต้องมีความอดทนสูง การสักแต่ละครั้งมิใช่สักให้เสร็จ ภายในวันนั้นวันเดียวยิ่งถ้าเป็นลายซับซ้อนยิ่งต้องใช้เวลามาก

โดยปกติผู้ชายจะนิยมสักยันต์หรือสักลงตามส่วนต่างๆของร่างกาย จะสักตัว อักขระหรือแผนยันต์ลงที่อกและแผ่นหลัง หรือสักรูปหนู 7 บั้งปืดหรือหนูเจ็ดก้อม (หนู 7 ท่อน) โดยเฉพาะชาวไทยใหญ่นิยมสักเป็นลายพญานาคกอดเกี่ยวกัน การสักอักขระส่วนมากเป็น "อิติปิโส 8 ทิศ" "น ม พ ธ"(นโมพุทธายะ) "น ม อ อุ" (นะมะอะอุ) และบางคนสักเพียงตัวอักษรเดียว เช่น ๐ (นะ) ๐ (วะ) สำหรับ ๐ นั้น เชื่อว่าอยู่คงกระพันดีนัก นอกนั้นก็นิยมอีก เช่น ดอกบัว 8 กลีบ 9 กลีบ หัวใจธาตุ เป็นต้น³

¹จรรยา สุนิลหงษ์; และสายสมร ชันดี. (2535). การสักของชาวล้านนาในเขตจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัด ลำพูน. หน้า 28.

²เกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์. (2539). ศิลปะบนผิวหนัง ใน วิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ. 2(4): 26.

³พนิดา สงวนเรียวานิช. (2546, 6 กรกฎาคม). สักยันต์อักขระหนูมาน แฟชั่นใหม่เด็กมหาชัย. มติชน. หน้า 17.

นอกจากผู้ขายจะนิยมสักยันต์ลงคาถาอาคมแล้ว ผู้หญิงบางคนก็นิยมสักคาถาด้วยเช่นกัน ส่วนมากจะสักที่ข้างแขน หน้าแขน ข้อมือ เกือบทุกคนจะสักลงคาถาป้องกันงูและกันสุนัขกัด เพราะผู้หญิงบางคนจะต้องทำงานเลี้ยงดูครอบครัว เช่น เก็บของป่าและพืชผล หาเห็ด ต้องเข้าไปตามป่าเขา ซึ่งอาจประสบกับสัตว์ร้ายได้ ตัวอย่างเช่นผู้หญิงกะเหรี่ยงโปว์ ชอบสักเป็นรูปคล้ายเครื่องหมายสวัสดิกะที่ข้อมือ ส่วนที่น่องสักเป็นรูปกระดูกงู¹ เชื่อว่าจะสามารถป้องกันเวทย์มนต์คาถาและภูติผีปีศาจได้

สมัยต้นรัตนโกสินทร์นิยมสักคาถาหรือแผนยันต์เป็นพื้น เพราะเชื่อกันว่าให้คุณในทางคงทน ต่ออาวุธ ซึ่งสมัยนั้นยังอยู่ในภาวะสงคราม ไฟรที่มีหน้าที่หลักในการเป็นกำลังป้องกันบ้านเมือง นอกจากต้องถูกสักเลกตามกฎหมายแล้ว ยังนิยมสักคงกระพันชาตรี เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจยามที่ต้องออกศึกสงคราม

การสักยันต์ลงอาคมยังคงพบเห็นทั่วไปตลอดสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนถึงยุคปรับตัวให้ทันสมัยมีการพัฒนาชาติบ้านเมืองช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ชาวไทยจะมีได้สู้รบกับข้าศึกศัตรูเดิม คือ ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่าเขมรแล้วก็ตาม แต่ความนิยมในการสักยันต์ยังคงมีคุณค่า เป็นที่ศรัทธาของกลุ่มคนบางกลุ่มบางพวก ที่ประกอบอาชีพเสี่ยงต่ออันตราย ต้องการที่พึ่งและสร้างความมั่นใจให้แก่ตนเอง การสักยันต์คาถาอาคม จึงนับว่าช่วยในการนี้ไม่น้อยเลยทีเดียว

2.4 ผู้ทำหน้าที่สัก (ครูสัก)

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการสัก คือ เพื่อผลทางไสยศาสตร์ จึงต้องสักโดยครูอาจารย์ที่มีวิชาอาคมศักดิ์สิทธิ์โดยเฉพาะเท่านั้น ขรวาสหรือบุคคลธรรมดาที่ไม่มีวิชาความรู้ทางด้านนี้จะไม่ได้การยอมรับ ครู อาจารย์และช่างสักส่วนใหญ่จึงเป็นพระภิกษุ หรือเกจิอาจารย์ชื่อดังที่ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปและความศักดิ์สิทธิ์ของการสักก็มักจะได้รับการทดสอบจนเห็นผลเป็นที่รำลือมาแล้ว อาจารย์สักที่มีชื่อเสียงในอดีตที่เก่าแก่ที่สุดซึ่งยังปรากฏนามอยู่คือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวลงมา เช่น อาจารย์ปลั่ง วัดสังเวช อาจารย์ทองปักซี่ใต้ อาจารย์เชือก

¹สุจริต วงศ์พัทธมณี. (2538, 18 มีนาคม). วัฒนธรรมและชีวิตชาวเขา. เชียงใหม่นิวส์. หน้า 5.

ปัจจุบันอาจารย์ทางลายสักที่ลงคาถาอาคมในเมืองไทยมีไม่มากนัก ที่มีชื่อเสียงคือ หลวงพ่อเป็น วัดบางพระ นครปฐม (มรณภาพ พ.ศ.2545) ท่านสักลงอาคมโดยเฉพาะเกี่ยวกับการป้องกันภัยอันตรายได้รับความเลื่อมใสศรัทธาทั้งจากประชาชนทั่วไปและกลุ่มข้าราชการทหาร ที่เป็นลูกศิษย์ของท่านจำนวนมาก หรืออาจารย์หนู กันภัยแห่งสำนักสักปทุมธานี ขรวาสที่มีชื่อเสียงในการสักลงคาถาอาคม ลงอักขระต่างๆ เป็นต้น

วัดตะเคียน อาจารย์อะ วัดน้อยหิรัญบุรี ธนบุรี อาจารย์หนู ถนนสุขุมวิท ที่ได้สักพระวรกายของพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์¹

2.5 ผู้ถูกสัก

ผู้ที่มารับการสักโดยมากจะเป็นผู้ชาย จะมีผู้หญิงบ้างก็น้อยมาก ผู้หญิงที่จะทำการสักจะมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อต้องการจะดึงดูดเพศตรงข้าม หรือต้องการจะมีเสน่ห์ในการพูดจาเพื่อค้าขายได้คล่อง ฉะนั้นลายสัก หน้าทองและสาลิกาจึงนิยมในหมู่เพศหญิงตรงกันข้ามกับฝ่ายชายที่มีความกระหายอยากจะได้ของดีติดตัวคือเหตุผลที่มาเป็นอันดับหนึ่ง ความศรัทธาเชื่อมั่นในครูอาจารย์และเพื่อนฝูงญาติพี่น้องชักชวนให้มาสักเป็นเหตุผลรองลงมา แต่จะเหตุผลใดก็ตามชายผู้นั้นจะต้องมีใจรักและเชื่อมั่นในเรื่องนี้อย่างเหนียวแน่น เท่าที่ผ่านมามีผู้ที่ได้รับการสักครั้งแรกไปแล้วก็มักจะกลับมาสักอีกครั้งเป็นอย่างน้อย บางคนอาจถึง 10 ครั้งขึ้นไป²

ข้อห้ามหรือข้อละเว้นมีดังนี้

1. ไม่ประพฤติผิดศีลธรรม ได้แก่ ผิดลูกผิดเมียผู้อื่น หรือประพฤติตนเป็นมิจฉาชีพ ลักเล็กขโมยน้อย
2. ไม่ลูแกโทสะ หรือกล่าวพรูสวาทต่อบิดาและมารดา
3. ไม่รับประทานของเหลือเดน เช่น อาหารเหลือจากผู้อื่น จากพระ หรือจากงานศพ เป็นต้น
4. ไม่รับประทานมะเฟือง น้ำเต้า ฟัก และมะพร้าวไฟ
5. ไม่ลอดไม้ค้ำดันกล้วย
6. ไม่ลอดสะพานหัวเดียว สะพานทำน้ำ
7. ไม่นั่งทับครกไม้ที่ทำด้วยไม้คั่ง ไม้มะลุน ไม้มะค่า
8. ไม่ให้ผู้หญิงทับข้างบน³

¹ เกียรติศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์. (2539). ศิลปะบนผิวหนัง. ใน *วิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ*. หน้า 27-28.

² รัตน อรุณศรี. (2547). *ประวัติศาสตร์สังคมสังเขป เรื่องการสักร่างกายมองในมิติของความสัมพันธ์ทางเพศสภาพ*. หน้า 59-60.

³ ศศิธร เผ่าสัจ. (2531, กรกฎาคม). ลายสัก สัญลักษณ์ของผู้ชาย. *มรดกแห่งความเชื่อที่ยังหลงเหลืออยู่*. *สารคดี*. 4(41): 58.

3. การสักเลก

เลก มีความหมายคือ ไพร่พลเมือง หรือชายฉกรรจ์¹ ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงตอนหนึ่ง พยายามดึงลักษณะของการสืบมรดกว่า “ไพร่ฟ้าหน้าใส ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใด” เกิดล้มตายลงสมบัติของพ่อตกเป็นสมบัติของลูก จิตร ภูมิศักดิ์ได้ตั้งข้อสังเกตความหมายของ ไพร่ฟ้าข้าไท ว่ามิใช่ประชาชนเหมือนอย่างที่เข้าใจกันในปัจจุบัน เพราะเหตุว่าหากเป็นประชาชนจะส่งมอบเป็นมรดกจากพ่อสู่ลูกได้อย่างไร ในความหมายนี้ ไพร่ฟ้าคือ พวกไพร่สม ไพร่หลวง หรือ พวกเลกสักสมกำลังในสังกัดของพ่อ เมื่อพ่อตายเลกต้องถูกโอนไปเข้าสังกัดลูกต่อไปตามธรรมเนียม หรือในกฎหมายลักษณะลักพาณียกรรมกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.1899) เรียกพวกนี้ว่า “ไพร่ฟ้าข้าหลวง” หรือ “ไพร่ฟ้าข้าคนหลวง” บ้าง หมายถึงพวกไพร่ พวกเลก ที่สักข้อมือลงสังกัดเป็นคนของหลวง²

การสักเลกของสังคมไทยจัดเป็นระบบเกณฑ์แรงงาน ซึ่งถือเป็นการจัดระเบียบทางสังคมอย่างหนึ่ง คล้ายกับการจัดแบ่งวรรณะของชาวอินเดียแต่ไม่ตายตัวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสถานะของตนได้ เพราะประเพณีของอินเดียตามคัมภีร์ธรรมศาสตร์ เคร่งครัดไม่ยอมให้สิทธิแก่ประชาชนข้ามวรรณะไปเป็นคนชั้นสูง ส่วนสังคมไทยเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นขึ้นลดชั้นตามความสามารถของบุคคลได้ กลุ่มชนชั้นสูงพวกเจ้านายและพวกผู้ดีสร้างความเจริญให้แก่สังคมและบ้านเมือง ไม่ควรทำงานใช้แรงงานจะทำให้เสื่อมเกียรติ ตรงตามคติที่ว่า “เจ้านายและผู้ดีเกิดมาสำหรับเป็นนาย ส่วนไพร่และทาสเกิดมาสำหรับเป็นบ่าว” เป็นอันว่าชนชั้นไพร่ต้องทำงานให้หลวงที่เรียกกันว่า “รับราชการ”³ นั่นก็คือการถูกเกณฑ์แรงงานเป็นไพร่หลวง ไพร่สมกำลัง โดยมีการสักเลกเป็นหลักฐานบ่งบอกสังกัดกรมกองของตน นิโกลาส์ แชรแวงส์ เรียกไพร่หลวงว่าพวก Braspints คนไทยเรียกว่า พวกแขนลาย (Ken – Lai) มีหน้าที่ทำตามคำสั่งซึ่งถือว่าเป็นไปตามพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์⁴

¹ สนั่น เมืองวงษ์. (2518). ประวัติศาสตร์ธนบุรี-รัตนโกสินทร์. หน้า 49.

² สมสมัย ศรีศุทธพรธณ. (2517). โคมหน้าศักดินาไทย. หน้า 102-103.

³ ชัย เรื่องศิลป์. (2523). ประวัติสังคมไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษที่ 25. หน้า 200-201.

⁴ นิโกลาส์ แชรแวงส์. (2231). ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมือง แห่งราชอาณาจักรสยาม (ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช). แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. หน้า 83.

4. การสักเพื่อลงโทษ

การสักเพื่อลงโทษ หรือเพื่อประจานความผิด มีผลต่อผู้กระทำผิดในภายหน้า คือ จะไม่มีใครให้การสนับสนุนช่วยเหลือและไม่คบค้าสมาคมด้วย โดยเหตุที่ว่า การสักเป็นการทำเครื่องหมายถาวรลงบนผิวหนัง การลบรอยสักเพื่อทำลายหลักฐานจึงทำได้ยาก ดังนั้นเมื่อต้องการประจานความผิดจึงต้องแสดงให้เห็นสาธารณะชนเห็น เพื่อไม่ให้เป็นการเยี่ยงอย่างจึงมีการสักที่หน้าผากหรือบริเวณหน้าของผู้กระทำ ความผิด

4.1 บทลงโทษด้วยการสักในกฎหมายตราสามดวง

ในกฎหมายตราสามดวงหลายกรณีให้ลงโทษด้วยการสักลงหน้าข้าง ได้แก่ นายประตู่ยังไม่ถึงวัยต่อหน้าที่ ปลอยให้มีผู้ละเมิดถือดาบเข้ามาในเขตพระราชฐานประการหนึ่ง เจ้าหน้าที่เลี้ยงช้าง เลี้ยงม้า หลวง ปลอยช้าง-ม้าป่วยจนถึงตายประการหนึ่ง และบุรุษเจรจาจับมือถือแขนสาวใช้ฝ่ายในประการหนึ่ง ต้องโทษถูกจับสักลงหน้าข้าง ลูกขุนคบกันกินเหล้าเมาสุราเล่นการพนันให้สักลงท่าดาบ เช่นเดียวกับเจ้าผู้ครองประเทศราชและข้าราชการคดโกงแผ่นดินให้บริภรรยาพร้อมสักลงท่าดาบ ส่วนกรณีนางสนมกำนัลในราชวังคบชู้กับเพศเดียวกันมีโทษหนักคือ ทวนด้วยลวดหนั่ง 50 ที สักคอ ประจานแห่รอบพระราชวัง¹ จะเห็นได้ว่าการลงโทษประเภทนี้ แม้แต่ข้าราชการหรือนางสนมกำนัลภายในพระราชวังก็หนีไม่พ้นรับโทษด้วยเช่นกัน

กฎหมายลักษณะผัวเมีย ความที่หญิงมีผัวแล้วทำชู้กับชายอื่น มีบทลงโทษในหลายกรณีตามแต่หนักเบาของการกระทำชู้นั้น ๆ ในกฎหมายจะเรียกหญิงทำชู้ว่า หญิงร้ายจนถึงแพศยามีบทลงโทษด้วยกันหลายประการอันได้แก่

ประการแรก หญิงร้ายทำชู้ให้เอาเจลว^{*}ปะหน้า ทัดดอกขบาแดงสองหู ร้อยดอกขบาเป็นมาลัยใส่ศีรษะและคอ ให้นายจม่อมตีต้องนำหน้าประจานสามวัน หากจะไต่โทษประจานให้ไต่ตามเกษียณอายุของหญิง ค่าไต่คิดเป็นค่าหน้าข้างหลวง หรือหากผัวยังรักเมียตนมิให้ประจานให้จ่ายค่าสินไหมเข้าพระคลังหลวง

ประการที่สอง ถ้าหญิงนั้นยังทำชู้กับชายชู้คนเดิมอีกครั้งให้ปรับไหมทวิคูณ

¹กฎหมายตราสามดวงเล่ม 1. (2506). หน้า 101-121.

*เจลว หรือ ตะเหลว เป็นสัญลักษณ์ของความดักดีสิทธิของคนพื้นเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวได้ว่า เป็นยันต์เพื่อควบคุมความชั่วร้ายในตัวหญิงไม่ให้ไปสร้างความเดือดร้อน

ประการที่สาม ถ้าหญิงนั้นเปลี่ยนชายคู่ให้ใหม่ชายคู่ นั้นโดยประณมผิดเมีย ส่วนหญิงให้โกนศีรษะเป็นตะเลงแกง(กากบาท) เอาขึ้นขาหย่างประจาน ให้ตระเวนรอบตลาดแล้วทวนด้วยลวดหนังกี่สิบที ถ้าผัวมันยังรักเมียอยู่ไม่ให้ลงโทษแก่เมียมันให้เอาสินไหมเข้าพระคลังหลวง

ประการที่สี่ ถ้าหญิงนั้นยังคงทำชู้ด้วยชายอื่นอีก มิให้ปรับไหมชายคู่ นั้นเลย ส่วนหญิงนั้นให้ลงโทษดุจเดียว แล้วให้สักรูปชายหญิงไว้ในแก้ม ถ้าผัวมันยังรักเมียอยู่ให้ลงโทษทั้งสองผัวเมียด้วยการสักไว้ในแก้ม¹

จากบทลงโทษในกฎหมายตราสามดวงที่กล่าวข้างต้นจะพบว่า หากผู้หญิงเป็นชู้จะถูกลงโทษที่รุนแรงกว่าชายชู้ คือการประจานต่อสาธารณชน ทั้งขึ้นขาหย่างตระเวนรอบตลาด ตีด้วยลวดหนังก่อนหัวเป็นรูปกากบาท(ตะเลงแกง) จนถึงการสักลงในแก้มทั้ง 2 เป็นรูปหญิงชายในท่วงท่าของการร่วมเพศ² และถูกเรียกว่า หญิงแพศยา

การสักเพื่อแสดงความผิด ด้วยกรณีตัวอย่างคดีในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประมาณพ.ศ. 2403 เกิดการฟ้องร้องว่าจิ้นเส็ง ได้กระทำเคล็ดโดยเอาชื้อบุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งได้แก่ พระยาสามภพพ่ายและภรรยา อำแดงสุนและทาสพร้อมทั้งเจ้าจอมในพระบรมมหาราชวังใส่ลงในกระทง พร้อมด้วยหมากพลูคำหนึ่งและเทียนเล่มหนึ่งลอยไปตามน้ำ มีผู้พบเห็นแจ้งจิ้นเส็งทำคุณไสยเพื่อให้พวกโจรภัยตายหรือเกิดความวิบัติ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงวินิจฉัยเห็นว่าถ้าไม่ลงโทษให้หนักจิ้นเส็งอาจกระทำกับคนอื่น ๆ ต่อไป จึงลงโทษทัณฑ์ตามกฎหมายเก่า คือ ให้สักหน้าผาก มีใจความว่า "มักทำวิชาการเขียนชื้อคนลอยน้ำให้คนตกใจ" แล้วขับไล่ให้พ้นเขตแขวงกรุงเทพฯ แขวงเมืองนนทบุรี แขวงเมืองปทุมธานี แขวงเมืองนครเขื่อนขันธ์ และแขวงเมืองสมุทรปราการ ห้ามมิให้คนใน 5 แขวงนี้ไปมาหาสู่ด้วย และห้ามจิ้นเส็ง บุตรและภรรยา เข้าทาสล่งด่านกลับมา อาจถูกปรับไหม หรือ ถูกสักเป็นไพร่หลวงโรงสีหรือจำคุกตามโทษานุโทษ³

¹กฎหมายตราสามดวงเล่ม 2. (2506). หน้า 206-207.

²รัตน อรุณศรี. (2547). ประวัติศาสตร์สังคมสังเขป เรื่องการสักร่างกายมองในมิติของความสัมพันธ์ทางเพศสภาพ. หน้า 59-60.
หน้า 67.

³ประเทิน มหาคันธ. (2534). ศิลปะการสักลาย. หน้า 69.

4.2 กฎหมายชำระเงินค่าไถ่โทษ

กฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยา ที่เรียกว่ากฎหมายลักษณะพระมหาคดี¹ มีวิธีการกำหนดโทษ และไถ่โทษผู้ร้ายเป็นอัตราต่างๆ รวมทั้งโทษที่ต้องถึงกับลักแก้ม ลักหน้า ที่มีราคาค่าไถ่โทษสูง เป็นการแสดงว่าการลักหน้าเป็นบทลงโทษที่หนัก สำหรับการลักหน้า จึงทำให้ราคาค่าไถ่สูงกว่า บทลงโทษอื่นๆ

ถ้าผู้หรือหญิงผู้ถูกลงโทษมีความอาย ขอชำระเงินค่าไถ่โทษ กฎหมายยอมให้ไถ่โทษได้ตามอัตราดังนี้

ทัดดอกอบาแดงสองหู	150,000	เบี้ย
เฉลวปะหน้า	150,000	"
นุ่งร่างแห	200,000	"
โกนตะแลงแกง	250,000	"
ลักแก้ม	500,000	"

บรรดาโจรผู้ร้ายที่มีความผิดไม่ถึงขั้นประหารชีวิต ก็มีสิทธิไถ่โทษ ดังนี้

เขียนด้วยหวาย 5 ที	100,000	เบี้ย
เขียนด้วยลวดหนัง 3 ที	100,000	"
ลักอก	150,000	"
ตัดนิ้วตีนนิ้วมือ	150,000	"
ลักแก้มลักหน้า	550,000	" ²

อย่างไรก็ตาม กฎหมายตราสามดวงที่ชำระขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชนั้น ได้มีการนำเอากฎหมายกรุงเก่ามาปรับใช้ มิใช่น้อย ทั้งตัวบทกฎหมาย บทลงโทษ การชำระค่าไถ่โทษ และยังให้ความสำคัญต่อการลักหน้าประจาน ในการกระทำความผิดร้ายแรงดังกล่าวมาแล้วข้างต้น กฎหมายลักษณะนี้พบน้อยลงเมื่อเมืองไทยก้าวเข้าสู่ยุคปรับตัวให้ทันสมัยแบบตะวันตก ทางเราได้ดำเนินการปฏิรูปตามแบบวัฒนธรรมตะวันตกบ้านเมือง รวมทั้งตัวบทกฎหมายด้วย การลงโทษจึงเป็นไปตามกระบวนการศาลยุติธรรมแบบตะวันตก ซึ่งเริ่มนำมาใช้ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั่นเอง

¹ เสนีย์ ปราโมช. (2510). ปาฐกถา เรื่อง กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา. หน้า 8.

² ชัย เรื่องศิลป์. (2517). ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. 2352-2453. หน้า 224.

ส่วนการสักเลกและการสักเพื่อลงโทษ จัดเป็นลักษณะของการสักในเชิงการเมืองการปกครอง เนื่องด้วยการสักเลกเป็นวิธีการหนึ่งในการควบคุมไพร่พล เพื่อสะดวกต่อการจำแนกแจกแจงหน้าที่ประจำหมู่กรมกอง ที่สำคัญหากเกิดศึกสงครามจะง่ายต่อการเรียกรวมพลยามอยู่ในสภาวะฉุกเฉิน ทางด้านการสักเพื่อลงโทษ ซึ่งบัญญัติในกฎหมายโบราณทั้งสมัยกรุงเก่าและกฎหมายตราสามดวงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช การลงโทษสถานหนักด้วยการสักหน้า สักแก้ม สักอก ประจานความผิด นับว่าเป็นการควบคุมพฤติกรรมของราษฎรอย่างหนึ่ง และเป็นวิธีหนึ่งที่จะสร้างความสงบให้เกิดขึ้นแก่สังคม ทำให้ราษฎรมั่นใจในการบริหารงานของพระมหากษัตริย์ในยุคดังกล่าว

บทที่ 5

บทสรุป

การสักโดยทั่วไป หมายถึง การใช้วัตถุแหลมคมที่เรียกว่าเข็มสัก จุ่มหมึก น้ำมันหรือสี แทะลงบนผิวหนังให้เกิดรอยแผล ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มคน ซึ่งมีทั้งการสักเพื่อเป็นการแทนสัญลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ เป็นหลักฐานแสดงสถานภาพ ได้แก่ สักเลข สักนักโทษ หรือการสักลายเพื่อความสวยงาม สักตามประเพณีนิยมเฉพาะท้องถิ่น และสักตามคติความเชื่อ เช่น ลงอักขระ ป้องกันภัยอันตราย คงกระพัน เมตตามหานิยม หรือแม้กระทั่งเพื่อการรักษาโรครอยซ้ำด้วยการเจาะคัดเอาเลือดคั่งออก

ในสังคมไทยความมุ่งหมายของการสักมีความหลากหลายตามพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ในอดีตการสักลายหรือสักยันต์ มีประโยชน์ในการดำรงชีวิตของคนไทย ที่ต้องใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติ แม่น้ำ ลำธาร ป่าเขา เชนิยศาสตร์ป่าหรือภัยพิบัติต่างๆ หรือต้องสู้รบทำสงคราม เพราะการสักยันต์จะทำให้บุคคลผู้นั้นมีความรู้สึกมั่นใจว่ามีความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัว ไม่ต้องวิตกกังวลกลัวในภัยอันตรายใดๆ ทั้งสิ้น โดยเฉพาะในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่มีการทำศึกสงครามอยู่เป็นประจำ การสักยังมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ใช้ในการควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยของแผ่นดิน โดยใช้สักเลขหมายหมู่สังกัดกรมกองของไพร่ และเป็นวิธีการลงโทษตามกฎหมายขั้นรุนแรงด้วยการสักหน้า (สักแก้ม, หน้าผาก) หรือสักอก

ความนิยมในการสักมีไม่ต่ำกว่า 4,000 ปี ปรากฏหลักฐานในภูมิภาคที่เป็นอู่อารยธรรมโบราณของโลก หลักฐานเก่าแก่ที่สุดคือ รอยสักบนมัมมี่ของอียิปต์ ขณะเดียวกันในดินแดนตะวันออกกลางก็นิยมการสักด้วยเช่นกัน ส่วนในทวีปยุโรปชาวกรีก-โรมันมองว่าการสักเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ จะใช้เฉพาะแต่กลุ่มนักโทษ ส่วนในยุคกลางถือว่าการสักเป็นของต้องห้ามของพวกนอกศาสนา ส่วนทางเอเชียการสักลายของชาวจีนชาวญี่ปุ่นที่มีมากกว่า 500 ปีก่อนคริสตกาล นอกจากนี้ยังพบหลักฐานการสักบนผิวหนังอยู่ทั่วไป ทั้งในหมู่ชาวอินเดียนแดงในทวีปอเมริกาและชนพื้นเมืองในหมู่เกาะต่างๆ ของเขตแปซิฟิก (หมู่เกาะทะเลใต้)

การสักเป็นที่นิยมของชาวโลกและมีวิวัฒนาการมาทุกยุคทุกสมัย วิธีการสักได้เปลี่ยนจากการใช้เข็มหรือวัตถุแหลมคมจุ่มหมึก เปลี่ยนเป็นใช้เข็มสักไฟฟ้าและพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

การสักของคนไทย แม้ไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์บ่งบอกความเป็นมาของการสักอย่างชัดเจน แต่ยังพบร่องรอยการสักของกลุ่มชนตามท้องถิ่นต่างๆ ของไทย ข้อมูลชัดเจนเกี่ยวกับการสักปรากฏในมังรายศาสตร์ (กฎหมายพระเจ้ามังราย) ซึ่งระบุถึงการใช่วิธีสักเป็นมาตรการในการลงโทษ

รวมทั้งงานวรรณกรรมพื้นบ้านต่างๆ และหนังสือเกี่ยวกับการสำรวจค้นคว้าของชาวตะวันตกในดินแดน ล้านนา ล้านช้าง ส่วนหลักฐานอีกประเภทหนึ่งก็คือภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏภาพชายที่มีรอยสัก เช่นกัน หรือช่วงที่ล้านนาถูกพม่าปกครอง พม่าได้บังคับให้ชายไทยล้านนาสักหมึกยาวตามอย่าง พม่า

อนึ่งการสักยันต์ลงอักขระอาคมของชาวล้านนาและชาวไทยอีสาน ตามอิทธิพลความศรัทธา ในศาสนา ซึ่งรับผ่านทางอินเดีย มอญ และเขมร ได้ให้ความสำคัญของการสักไม่น้อย

การสักเป็นที่นิยมของคนไทยมานานทั้งสักลาย สักยันต์ การสักลายนับว่าเป็นการสักที่พบ มากตามเขตล้านนาและภาคอีสาน เรียกได้ว่าเป็นประเพณีท้องถิ่น โดยผู้ชายนิยมสักขาก้อม ด้วย เหตุผลหลักคือ ความสวยงามมีเสน่ห์ แสดงความเป็นผู้ใหญ่ มีความอดทน ที่นิยมอีกประเภทคือ การ สักยันต์ลงคาถาอาคม เพื่อความคงกระพันชาตรีหรือสักยันต์ให้เกิดเมตตามหานิยม ซึ่งการสักทั้งสอง ประเภทนี้ มีความสอดคล้องกันในเหตุผลของการสัก คือการสักลายนอกจากจะเพื่อความสวยงามมี เสน่ห์แล้ว ลวดลายที่พบยังเกี่ยวข้องกับความเชื่อท้องถิ่น และสัตว์อันเป็นมงคลแก่ชีวิต

การสักที่ต้องให้เกิดความขลังและความเป็นมงคล จึงต้องมีพิธีกรรมการลงคาถาประกอบกัน กระทั่งปัจจุบันก็ยังคงมีความเกี่ยวข้องกันอยู่ หากผู้ถูกสักต้องการเพียงความสวยงาม ก็ไม่ต้องประกอบ พิธีลงคาถา สุดแต่แต่ความพึงพอใจของแต่ละบุคคล

การสักอีกประเภทหนึ่งมีจุดมุ่งหมายด้านการปกครองเพื่อควบคุมไพร่พลของไทย สันนิษฐาน ว่ามีมาก่อนสมัยอยุธยา จากบทวิเคราะห์หลักศิลาจารึกของ จิตร ภูมิศักดิ์ เกี่ยวกับการมอบไพร่ฟ้าเป็น มรดกสืบทอด ไพร่ฟ้า น่าจะคือ เลก หรือไพร่ ถึงสมัยอยุธยา ระบบการเกณฑ์ไพร่พลโดยใช้การสักเลก ข้อมียังมีความสำคัญ เพราะการสักเลกจะทำได้ง่ายต่อการปกครองและควบคุมไพร่พลประชากรที่มี เพิ่มขึ้นสำหรับอาณาบริเวณที่กว้างใหญ่ กฎหมายตราสามดวงกฎหมายสมัยอยุธยาที่ได้รับการ ข้าราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นอีกหลักฐานหนึ่งที่อธิบายถึงการ นำการสักมาใช้ทางกฎหมายเพื่อควบคุมไพร่พล และคุมความประพฤติของราษฎร

การสักเลกมีมาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากหลังการ ปฏิรูปการปกครองและสังคมไทย การลงโทษด้วยการสักถูกปรับเปลี่ยนไปตามรูปแบบของกฎหมาย สากลประกอบกับมีการยกเลิกระบบไพร่โดยเปลี่ยนมาใช้ประกาศเกณฑ์ทหาร ร.ศ.124 ระบบการสัก เลกจึงค่อยๆหมดไป

การสักของคนไทยสมัยโบราณ มักเกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์ สักลงอาคม อยู่ยงคงกระพัน โดยเฉพาะทางภาคเหนือ ภาคอีสานและภาคกลาง ส่วนใหญ่เป็นการลงยันต์ลงอักขระขอม สักตามมือ กระหม่อม ร่างกายส่วนต่างๆ เพื่อประโยชน์ให้เกิดความดีติดตัว เพียงแต่ในช่วงเวลาต่อมาทรงคนะ

เกี่ยวกับคนที่มีรอยสักเปลี่ยนไป สังคมมักเข้าใจความหมายของรอยสักว่าเป็นนักโทษ พวกโจรผู้ร้าย ทำให้กระแสดูการสักดูด้อยค่าลงอย่างไม่สมเหตุผล

วัฒนธรรมการสักของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลง เริ่มลดบทบาทลงทั้งการสักเลกและการสักเพื่อลงโทษเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปบ้านเมือง เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งในยุคนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประพาศปฏิบัติหลายประการ รวมทั้งยกเลิกกฎหมายการสักเลก การสักหน้าผู้หญิงเพื่อประจานความผิด และกฎหมายต่างๆ ที่เป็นการแสดงความไม่เป็นอารยทัดเทียมกับอารยประเทศ ความเปลี่ยนแปลงด้านกฎหมายการสักเลกสักหน้า นับว่าเป็นเรื่องตัวอย่างหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสนใจในสิทธิมนุษยชนที่มีเพิ่มขึ้นภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศเลิกไพร่และทาส

การสักที่ยังคงหลงเหลืออยู่ก็คือ สักลาย และสักลงคาถาอาคม แต่มีการปรับเปลี่ยนเป็นไปในแนวสักเพื่อความสวยงามตามความพอใจของผู้สัก ความเชื่อเรื่องการสักยันต์ลงคาถาอาคมเพื่อความอยู่ยงคงกระพันยังคงพบอยู่ทั่วไป เพียงแต่ความประสงค์เดิมมุ่งไปในทางป้องกันชั่วช้ำศึกศัตรูเป็นหลัก ยุคสมัยใหม่ของกลุ่มบุคคลที่นิยมสักประเภทนี้จะอยู่ในกลุ่มทหารบ้าง คนที่ต้องเดินทางค้าขายไปมาระยะไกล เข้าป่าฝ่าดง จึงสักยันต์กันภัยป้องกันอันตราย ผู้ที่ยังนิยมการสักส่วนใหญ่จะเป็นการสักในทางเมตตามหานิยม ซึ่งสักเพื่อสร้างเสน่ห์ในการดึงดูดความสนใจ เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพเสียส่วนใหญ่ การสักลายยังเป็นที่นิยมโดยทั่วไป เพียงแต่รูปลวดลายที่สักไม่ซับซ้อนเหมือนก่อน

ส่วนรูปแบบลวดลายมังกรของชาวจีนก็เป็นที่นิยมไม่แพ้กัน เนื่องจากชาวจีนที่เข้ามาในประเทศไทยจำนวนมากในช่วงสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทำให้รูปแบบการสักลวดลายมังกรอันเป็นที่นิยมของกลุ่มชาวจีนได้แพร่หลายสู่สังคมไทยได้ไม่ยาก เพราะความหมายของมังกรคือความยิ่งใหญ่ มีอำนาจ ทำให้มีผู้นิยมสักจำนวนมากในเวลาต่อมา แต่ลายในปัจจุบันมีพัฒนาการผสมผสานกันหลากหลาย ที่เน้นสีสันสวยงาม เป็นที่นิยมมากในปัจจุบันบางกลุ่มนิยมสักเป็นแฟชั่นสวยงาม มีทั้งลวดลายแบบไทยๆ รูปดอกไม้ สัตว์ต่างๆ

การสักยันต์เดิมที่เป็นเกราะแห่งศีลธรรมส่งเสริมให้คนทำดี อาจารย์ผู้สักจะสั่งสอนทั้งก่อนและหลังการสักให้เคร่งครัดในศีลธรรม คือ การไม่ผิดลูกเมียผู้อื่น ไม่ด่าทอบุพการี ไม่เกเรเป็นนักเลงหัวไม้ แต่เมื่อถึงคราวอัปจนหนทางต้องกลายเป็นโจรเที่ยวปล้นผู้อื่น ก็ต้องมีสักจะแห่งใจ ถึงกระนั้นความที่โจรเหล่านี้นิยมสักยันต์และมีสักจะอย่างที่ทำให้กับอาจารย์ผู้สัก ประชาชนต่างๆ จึงเหมารวมกันว่า ผู้ที่สักลวดลายตรงร่างกาย มักเป็นคนไม่ดีไปเสียหมด เหตุนี้ความนิยมในการสักจึงลดลงหรือไม่ก็เป็นไปในทำนองที่ว่า สักในที่ที่ไม่ต้องเปิดเผยให้ใครเห็น เช่น สักที่อก หลัง หัวไหล่ ต้นแขน เป็นต้น

ความภาคภูมิใจในการสักแต่เดิม ไม่อาจต้านทานกระแสสังคมได้ ผู้ที่สักร่างกายจึงต้องปกปิดรอยสัก แต่ปัจจุบันความนิยมการสักลายและสักยันต์ (อักขระต่างๆ) เริ่มกลับมาเป็นที่สนใจของชาวไทยอีกครั้ง ด้วยความที่โลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งการมีเสรีภาพทั้งทางความคิดและการแสดงออก กลุ่มคนที่นิยมการสักจะด้วยจุดประสงค์ใดก็ตาม สามารถสักร่างกายได้ตามเสรี หากแต่ลวดลายโบราณ การสักยันต์ลงอักขระจำเป็นต้องอาศัยช่างสักที่มีความชำนาญระดับที่เรียกว่าอาจารย์สักหรือทางภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียกกันว่า สล่าสัก ซึ่งมีทั้งที่เป็นฆราวาสและพระสงฆ์

การสักสมัยใหม่ที่เข้ามาเป็นที่นิยมในสังคมไทย เป็นไปได้ว่าอาจเข้ามาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 พบว่ามีรูปแบบของชาวตะวันตกซึ่งจะเน้นการสักเป็นชื่อหรือสักรูปเป็นลายเฉพาะตนเพื่อแสดงสัญลักษณ์ที่ไม่เหมือนใคร นิยมในหมู่นักเดินเรือ ทหารเรือและชาวประมง เพราะกลุ่มคนเหล่านี้เสี่ยงต่อการเสียชีวิตสูงจึงต้องการสร้างสัญลักษณ์ติดตัว หากเสียชีวิตจะได้มีผู้จำได้ว่าเป็นใครมาจากไหน อีกรูปแบบหนึ่งที่นิยมกันมากโดยเฉพาะวัยรุ่นคือ ลวดลายแบบญี่ปุ่นที่เน้นการลงสีสันทวยงามและนิยมสักเต็มตัวซึ่งการสักแบบญี่ปุ่นนี้นิยมสักกันเป็นกลุ่มเป็นสมาคม เช่น พวกยาภูเขา เป็นต้น

ปัจจุบันการสักเป็นที่นิยมแพร่หลายทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ถึงกับมีการจัดประกวดรอยสักในรูปแบบต่างๆขึ้น เช่น งาน MBK Tattoo Contest 2005 ผู้เข้าร่วมประกวดมีทั้งหญิงและชาย หลากหลายอาชีพ และฐานะ ย่อมเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความนิยมที่มีมาโดยตลอด แม้รูปแบบของการสักจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยก็ตาม

ในปัจจุบันจากการสัมภาษณ์บุคคลที่นิยมสักจะพบว่า ผู้ที่สักยันต์ลงคาถาอาคมจะมีความเชื่อว่าการสักยันต์จะปกป้องคุ้มครองตนในการปฏิบัติงาน สร้างขวัญและกำลังใจ จำเป็นต้องมีพิธีกรรมก่อน-หลังสัก ส่วนอีกกลุ่มจะเป็นกลุ่มที่สักลายเพื่อความสวยงาม ตามแฟชั่น เป็นงานศิลป์ และมีเสรีทางความคิดสร้างสรรค์มากกว่า แต่สิ่งที่มีความเห็นตรงกันอย่างหนึ่ง คือ ต้องการให้สังคมมีความเข้าใจ ในกลุ่มผู้นิยมสักว่ามีใจคนไม่ดีหรือดีตราบาปด้วยการสัก จนทำให้กลุ่มผู้นิยมสักกลายเป็นกลุ่มแปลกแยกในสังคม

วิวัฒนาการของการสักลายที่ผสมผสานรูปแบบดั้งเดิมบ้าง แบบญี่ปุ่น แบบชาวตะวันตกบ้างตามความต้องการและความพึงพอใจของตนเอง เป็นไปตามยุคแห่งสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลโดยแท้ อย่างไรก็ตามผู้นิยมการสักควรจะให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์การสักลวดลายของไทย ซึ่งมีความสวยงามไม่น้อยกว่าของชาติอื่นๆ ตลอดจนวิธีการสักอย่างไทยโบราณซึ่งคงไม่สามารถเรียนรู้จากสถานศึกษาแห่งไหนได้ นอกจากเรียนรู้สืบต่อกันมาระหว่าง พ่อ ลูก พี่น้อง ครู ศิษย์ เป็นที่น่าเสียดายหากคนไทยยังมีความรู้ความเข้าใจต่อการสักไม่ถูกต้องดีพอ ซึ่งจะเป็นการยากต่อการจะอนุรักษ์การสักโบราณให้เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยเอาไว้ได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

- ขจร สุขพานิช. (2542). *ฐานันดรไพร่*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ 1999.
- คัมภีร์โบราณ อลังการ 108 ยันต์ศักดิ์สิทธิ์. (2545). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทองกมล.
- เจนจบ ยิ่งสุมล. (2545). *รอยสักไทย เอเชีย-ยุโรป*. กรุงเทพฯ: ก. พลพิมพ์.
- จันทะ อารมณ์. (2502). *ตำรับเครื่องรางของขลัง*. พระนคร: เขษมบรรณกิจ.
- ชัย เรื่องศิลป์. (2517). *ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ.2352-2453*. กรุงเทพฯ: บ้านเรื่องศิลป์.
- _____. (2523). *ประวัติสังคมไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษที่ 25*. กรุงเทพฯ: บ้านเรื่องศิลป์.
- _____. (2539). *ประวัติสังคมไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษที่ 25*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี จำกัด.
- แซรวาส์, นิโกลาส. (2506). *ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยามในแผ่นดิน สมเด็จพระนารายณ์มหาราช*. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. กรุงเทพฯ: ก้าวหน้า.
- ดนัย ไชยโยธา. (2546). *ประวัติศาสตร์ไทยยุคกรุงธนบุรีถึงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- แดนบิช แบรดเลย์. (2514). *อักขรภิธานศัพท์*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- ตำรา ณ เมืองใต้. (2504). *เล่าเรื่องขุนช้าง ขุนแผน*. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- "นิราศเกาะจาน", (2501). ใน *นิราศของสุนทรภู่และบางคน*. หน้า 122. กรุงเทพฯ: ห้องสมุดไทยพิมพ์.
- บุญยัง ชุมศรี. (2533, พฤศจิกายน-ธันวาคม). สักหมึก. ใน *จดหมายเหตุสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 9(5): 35-39. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญยัง ชุมศรี ; และชินทร์ แจ่มจิตต์. (2542). สักหมึก. ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม 13*. หน้า 6789-6793. กรุงเทพฯ: สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่สำคัญของนครเชียงใหม่. (2544). กรุงเทพฯ: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- ประยูทธ ลิทธิพันธ์. (2506). *ศาลไทยในอดีต*. พระนคร: การพิมพ์วิธสัมพันธ์.
- ประวัติศาสตร์กฎหมาย*. (2517?). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเทิน มหาจันทร์. (2534). *ศิลปะการสักลาย*. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

ปรีชา พินทอง. (2532). การสัก. ใน สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ. หน้า 767.

กรุงเทพฯ: ศรีธรรม.

ปิยะจักร ปิตะวรรณ. (2526). สภาพสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ระหว่าง พ.ศ. 2395-2398.

ใน สังคมไทย 200 ปี. หน้า 68-72. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. (2538). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

พรพรรณ ทองตัน. (2539). วัฒนธรรมการสักร่างกายของคนไทย. นานาสาระประวัติศาสตร์
จากเอกสารต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯ: องค์การค้ำ

การดี มหาพันธ์. (2527). รัตนโกสินทร์ยุคปรับปรุงประเทศ (พ.ศ. 2394 – 2475). กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.

มณี พยอมยงค์. (2529). วัฒนธรรมล้านนาไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

มานิตย์ มานิตย์เจริญ. (2528). การสัก. ใน พจนานุกรมไทยฉบับปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่.
พิมพ์ครั้งที่ 9. หน้า 952. ม.ป.พ.

ยูธิษฐียร.นามแฝง. (2503). ประวัติศาสตร์การสัก. ม.ป.พ.

ศิลปากร. (2514). รามเกียรติ์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

рінฤทัย สัจจพันธุ์. (2544). เล่าเรื่องขุนช้าง ขุนแผน. กรุงเทพฯ: ธารปัญญา.

สงวน โชติสุขรัตน์. (2511). ประเพณีไทยภาคเหนือ. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: สงวนการพิมพ์.

สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร. (2515). ประเพณีไทยโบราณ. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ.

สมสมัย ศรีสุทพรพรรณ. (2517). โฉมหน้าศักดิ์นาไทย. กรุงเทพฯ: จักรานุกูลการพิมพ์.

สนั่น เมืองวงษ์. (2518). ประวัติศาสตร์ธนบุรี – รัตนโกสินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา: ภาควิชา
ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

สุทธิวาตนฤณดิ,หลวง. (2517). คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 7. พระนคร:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.

เสนีย์ ปราโมช,ม.ร.ว. (2510). กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา. ปาฐกถา แสดง ณ หอสมุดแห่งชาติ
ท่าหลวงสุกรี พระนคร. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา.

สังคีต จันทนะโพธิ. (2541). รอยสักสยาม. กรุงเทพฯ: แสงดาว-สร้อยทอง.

ลำนำกราชเลขาธิการ. (2541). กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 2-3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง.

องค์การคำคุณศัพท์ศึกษาศาสตร์. (2505). *วรรณคดีไทยเสภาขุนช้าง-ขุนแผน*. กรุงเทพฯ: องค์การคำ.

อรุณ เวชสุวรรณ. (2542). *พระราชชายา เจ้าดารารัศมี วัฒนธรรมหัวเมืองภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ: เม็ดทราย.

อุทัย สินธุสาร. (2522). การสัก. ใน *สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. หน้า 4286. กรุงเทพฯ: อักษรศิลป์และศาสตร์.

เอนก นาวิกมูล. (2547). *เมื่อสมัย ร.5: สักหน้าผาก*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

เอนก นาวิกมูล. (2547). *สยามคดี 2420*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

หนังสือภาษาต่างประเทศ

Wroblewski, Christopher. (1981). *The Art and Craft of Tattoo : Skin Show*.

บทความและวารสาร

เกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์. (2539). ศิลปะบนผิวหนัง. *ทางวิชาการราชภัฏกรุงเทพ*. 2 (4): 22-29.

จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2521, มกราคม). ประวัติบางเรื่องเกี่ยวกับภาคอีสาน. ใน *เอกสารงานนิทรรศการไทย อีสานบ้านเฮา ครั้งที่ 2*. อุบลราชธานี: วิทยาลัยครูอุบลราชธานี.

ชนิดร ภูภาณจน์. (2540, มกราคม). ความหมายของรอยสัก ศรัทธาแห่งวิญญาณและศิลปะ. *ศิลปวัฒนธรรม*. 18 (3): 166-168.

_____. (2540, มิถุนายน). สืบเสาะรอบโลก เพื่อจิตรกรรมบนผิวหนัง. *ศิลปวัฒนธรรม*. 18 (8): 176-178.

ณัฐภัทร นาวิกชีวิน. (2521). ลายสักที่บ้านเชียง. *เมืองโบราณ*. 4(4): 93-98.

ธีรชัย บุญมาธรรม. (2526, ธันวาคม). การเก็บส่วยในหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกในช่วงต้นรัตนโกสินทร์. *วารสารธรรมศาสตร์*. 12(4): 157. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นันท์ชญา มหาจันทร์. (2540). การสักของญี่ปุ่น. *วารสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 6 (5): 97-105.

ไพโรจน์ สิมสร. (2524, มีนาคม-เมษายน). จิตรกรรมฝาผนัง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 2(6): 59-68. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- _____. (2524, มกราคม). พระอริยานุวัตรกับการสลักลาย. *ศิลปวัฒนธรรม*. 2(15): 42-47.
- ยุงทอง ตาละวิน. (ม.ป.ป.). ลายสักกะเหรี่ยงลีลันชีวิตแห่งขุนเขา. *สารล้านนา*. หน้า 41-43.
- ศศิธร เผ่าสัจจ. (2531, กรกฎาคม). ลายสักสัญลักษณ์ลูกผู้ชาย มรดกแห่งความเชื่อที่ยังหลงเหลือ
อยู่. *สารคดี*. 4(41): 48-63.
- สงบ สุริยรินทร์. (2524, ธันวาคม). สลักลาย. *ศิลปวัฒนธรรม*. 3(2): 49-50.
- สมชาย นิลอาธิ. (2527). ลายสักจิตรกรรมบนความเจ็บปวด. *ศิลปวัฒนธรรม*. 6(2): 112-124.
- สั๊กหมึก. (2547, มกราคม-กุมภาพันธ์). *วารสารครูเชียงใหม่*. 11: 40-42.
- _____. (2547, มีนาคม-เมษายน). *วารสารครูเชียงใหม่*. 11: 25-27.

วัสดุโสตทัศน

- จิตรกรรมบนผืนหนัง. (2535?). (วีดีทัศน์). กรุงเทพฯ: สตูดิโอ 10.
- พิธีครอบครู วัดบางพระ นครปฐม. (2546). (ซีดี). นครปฐม: วัดบางพระ.

วิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาวิจัย

- จรวาย สุนิลหงษ์; และ สายสมร ชันดี. (2535). รายงานการศึกษาศึกษาวิจัยเรื่องการสักของชาวล้านนา
ใน เขตจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน. เชียงใหม่: วิทยาลัยครูเชียงใหม่ สหวิทยาลัย
ล้านนา. ถ่ายเอกสาร.
- จิตไธ อยู่สุชี. (2539). การศึกษาความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ของคนไทย จากเอกสารสมัยอยุธยา.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ประวัติศาสตร์ไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เดช ทุมทอง. (2537). รายงานการศึกษาศึกษาวิจัยเรื่องการสักหมึก. เชียงใหม่: คณะวิจิตรศิลป์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนา อรุณศรี. (2547). โครงการวิจัยส่วนบุคคลเรื่องประวัติศาสตร์สังคมสังเขป เรื่องการสักร่างกาย
มองในมิติของความสัมพันธ์ทางเพศสภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- รัตนา อรุณศรี. (2547). *โครงการวิจัยส่วนบุคคลเรื่องประวัติศาสตร์สังคมสังเขป เรื่องการสักร่างกาย มองในมิติของความสัมพันธ์ทางเพศสภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สายสม ธรรมธิ. (2538). *รายงานการศึกษาการวิจัยเรื่องลายสักไทใหญ่*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัย สังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สุรีย์ สุทธิภิรมย์กุล. (2535). *รายงานการศึกษาการวิจัยเรื่องการสักลาย*. เชียงใหม่: คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

การสัมภาษณ์

- กุง. (2548, 24 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยพูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์, ที่งาน MBK Tattoo Contest 2005.
- ชาติ. (2548, 23 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยพูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์, ที่ตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร.
- ดวงเนตร ศรีคำยอ. (2548, 22 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยพูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์, บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 6 ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่.
- ตะวัน พรหมมา. (2548, 23 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยพูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์, ที่ตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร.
- ตุ๋. (2548, 23 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยพูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์, ที่ตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร.
- ป้อม. (2548, 24 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยพูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์, ที่งาน MBK Tattoo Contest 2005.
- พระชุ่มมธุชโย. (2548, 22 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยพูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์, ที่วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรี อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่.
- ยิ่ง ยิ่งเติร์ก. (2548, 23 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยพูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์, ที่ตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์การศึกษาเรื่องการสักของคนไทยสมัยอยุธยาถึงรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.1893 – 2453)

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 ชื่อ/ฉายา.....นามสกุล.....
- 1.2 วัน เดือน ปีเกิด วันที่.....เดือน.....พ.ศ.อายุ.....ปี
- 1.3 ที่อยู่เลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
- 1.4 ภูมิลำเนาเดิม.....
- 1.5 การศึกษา.....
- 1.6 ศาสนา.....
- 1.7 อาชีพ.....

ตอนที่ 2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสักร่างกาย

2.1 ท่านรู้จักการสักร่างกายประเภทใดบ้าง รูปลักษณะเป็นอย่างไรและสักเพื่อประโยชน์ใด

- (1) การสักประเภท.....
ลักษณะของรอยสัก.....
ประโยชน์เพื่อ.....
- (2) การสักประเภท.....
ลักษณะของรอยสัก.....
ประโยชน์เพื่อ.....
- (3) การสักประเภท.....
ลักษณะของรอยสัก.....
ประโยชน์เพื่อ.....
- (4) การสักประเภท.....
ลักษณะของรอยสัก.....
ประโยชน์เพื่อ.....

2.2 ท่านได้สักร่างกายหรือไม่ นิยมสักประเภทใด (ถ้าสัก ให้ตอบข้อ (2) และ 2.3 ด้วย)

(1) สัก เพราะ.....

ไม่สัก เพราะ.....

(2) รูปแบบที่นิยม คือเพราะ.....

2.3 ท่านได้ถ่ายทอดค่านิยมเกี่ยวกับการสักให้แก่ใครบ้าง.....โดยวิธีใด

(1) ชื่อคนหรือกลุ่มคนที่ท่านได้ถ่ายทอดให้.....

.....

(2) วิธีการถ่ายทอด คือ.....

.....

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการสัก

3.1 การสักสมัยอยุธยาถึงรัชกาลที่ 5

(1) รูปแบบที่สัก

จุดประสงค์เพื่อ.....

(2) รูปแบบที่สัก

จุดประสงค์เพื่อ.....

(3) รูปแบบที่สัก

จุดประสงค์เพื่อ.....

(4) รูปแบบที่สัก

จุดประสงค์เพื่อ.....

3.2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสักจากอดีตสู่ปัจจุบัน

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

พูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์

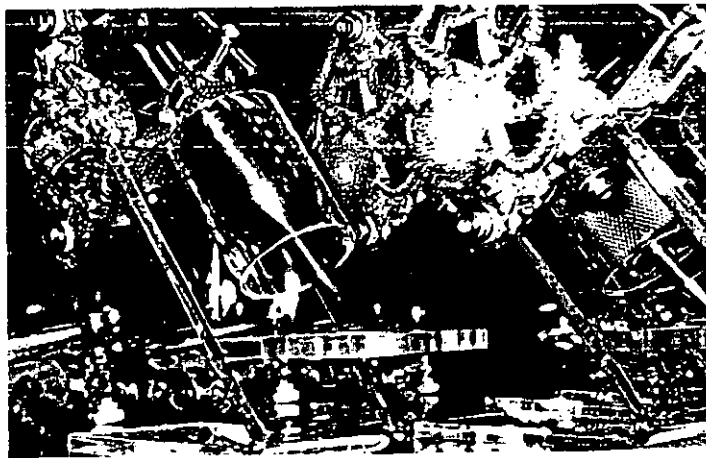
ภาคผนวก ข.

ภาพประกอบวัฒนธรรมการสักปัจจุบัน

อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในร้านสักยุคปัจจุบันเน้นความสะดวก

MBK Tattoo Contest 2005.

เข็มสักสมัยใหม่ ประดิษฐ์ให้สวยงามใช้ประโยชน์ได้

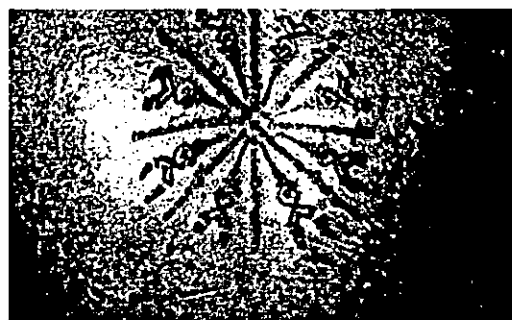
MBK Tattoo Contest 2005.

การสักด้วยเข็มไฟฟ้าเร็วและเจ็บน้อยกว่าการสักด้วยเข็มจารสมัยก่อน
MBK Tattoo Contest 2005.

การสักลายที่มีการผสมผสานทั้งความสวยงามและนำเอาความศรัทธาในศาสนามาประกอบ

การสักยันต์ ลงคาถาอาคมกลางหลัง เพื่อป้องกันคมหอกคมดาบ
นายดวงเนตร ศรีคำยอด. (2548 , 22 ตุลาคม). (ภาพถ่าย).

การสักอักขระขอม ลงคาถาอาคม ท่อนแขนด้านนอก
พระชุ่มมธุขโย. (2548, 22 ตุลาคม). (ภาพถ่าย).

การสักลายแบบญี่ปุ่น นิยมกันในกลุ่มวัยรุ่น
นายตะวัน พรหมมา. (2548, 23 ตุลาคม). (ภาพถ่าย).

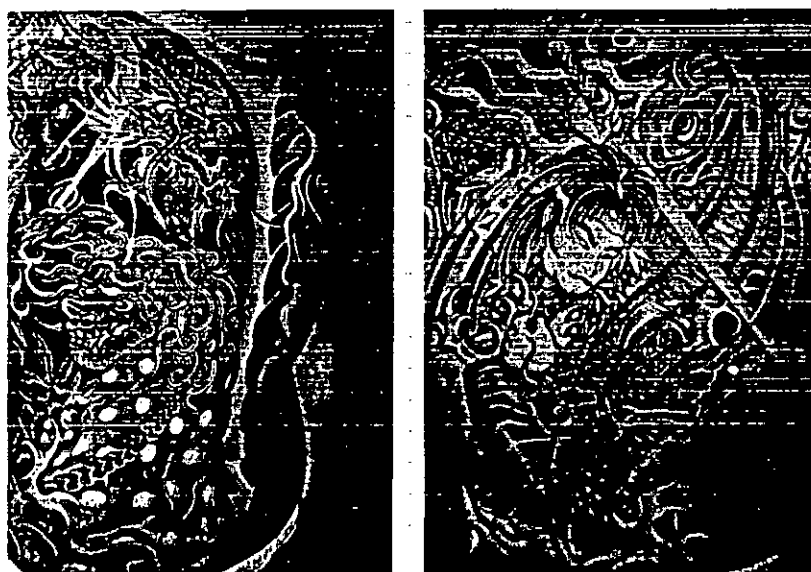
การสักท่อนแขน ส่วนหนึ่งของร่างกายที่มีผู้นิยมสักมาก
นายตุ้. (2548, 23 ตุลาคม). (ภาพถ่าย).

ลายสักพระพิฆเนศ บนแผ่นหลังหญิงสาวที่มีความเคารพในเทพของศาสนาพราหมณ์ – ยินดู
นางสาวป้อม. (2548, 24 ตุลาคม). (ภาพถ่าย).

รูปแบบรอยสักมังกรและการสักทั้งตัวแบบญี่ปุ่นเป็นที่นิยมในปัจจุบัน
ร้าน DARGON ARTS TATTOO STUDIO. (2548, 23 ตุลาคม). (ภาพถ่าย).

จิตรกรรมบนผิวหนัง ลวดลายแบบญี่ปุ่นเน้นสีเส้นสวยงามนิยมมากในปัจจุบัน
MBK Tattoo Contest 2005. (2548, 24 ตุลาคม). (ภาพถ่าย).

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวพูนทรัพย์ โพธิ์พันธุ์
วันเดือนปีเกิด	30 สิงหาคม 2515
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลศิริราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	74 ซอยอุดมเกียรติ ถนนสุทธิสาร แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10320
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูฝ่ายการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับช่วงชั้นที่ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนราชินี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2533	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ
พ.ศ.2537	กศ.บ. (สังคมศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ.2548	กศ.ม. (ประวัติศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ